

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00518

MOSHEH LEYB HALPERN

Moshe Leib Halpern

*Permanent preservation of this book was made possible by
Gerald & Cornelia Spindel
in memory of
their loved ones*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

משה לייב האלפערן

ערשטער באַנד

אַרויסגעגעבן פון

משה לייב האַלפערן קאָמיטעט

ניו-יאָרק, 1934

Copyright, 1934
By Rose Halpern
New York

Myold Printing Co., Inc.
161 Grand Street, N. Y.

משה לייב האלפערן

די איצטיקע אויסגאבע פון משה לייב האלפערנט
ליטערארישער ירושה באשטייט פון צוויי בענד.

די פארטרעטן פון משה לייב האלפערן, פרוי
רוזעלע האלפערן און זייער זון אייזיק, וואס
געפינען זיך אין די צוויי בענד, האט האלפערן אליין
געמאלן. זיי ווערן דא רעפראדוצירט צום ערשטן מאל.

דאס איז נאָר אַ קלוינער טייל פון די פארטרעטן
וואס האלפערן האט געמאלן פון זיך און פון זיין
פאמיליע.

די צוויי לידער אין כתב־יד וואס ווערן דא
געבראכט, זענען געדרוקט אין צווייטן באַנד. די
צייכנונג, — אַ פייגעלע אויף אַ בויס, — וואס גע-
פינט זיך אויף די צוויי מאַנוסקריפּטן, איז האלפערנט
באַלויבטסע צייכנונג. זייער פיל לידער האט ער
פאַרענדיקט מיט אַט דער צייכנונג.

צוזאַמען מיט די דאָזיקע צוויי בענד זענען ביז
איצט דערשינען 4 ביכער פון משה לייב האלפערן.
די ערשטע צוויי זענען:

„אין ניר־יאַרק“, — 1919, פאַרלאַג „ווינקל“,
ניו יאָרק. „די גאַלדענע פּאַווע“ — 1924, פאַרלאַג
„גרוּפּע אידיש“, קליוולאַנד, אַהויאַ.

איך און דו ניש אופו און ניש דו
געו זון גלאנץ וואס שפאנט זיך צו
אונז צו קען אנצו

זיך אנגעטראפן אונגענוט
וו געטאדע פווי גוט לעבן און זאטערליכט
קאנאט קייפ וואנקארן

וו קעטאד פווי וואס האסן זיך גוט טאקע און גוט זאסערליכע
קענען וו אין א לענגע
אונזר און קען אנצו

מין טוט א צו א קען
האס אונד ווינט טריב
געטאדע פווי גוט לעבן
געטאדע פווי גוט לעבן
ניש זיך האב דין מינע
ניש דו האסט זיך גיב

אִי נֵה אֵלֵם

משה לייב האַלפערן	— — — — —	אליעזר גרינבערג
(ביאָביבליאָגראַפישע נאָטיצן)	15	— — — — —
צו דעם וואָס זוכט מיר	33	— — — — —
ליכט מיין וואָרט	35	— — — — —
די באַלאַדע פון משה קראַמגאַלד	39	— — — — —
דאָס ליד פון סוף זונטיק	42	— — — — —
א, שמואל מיין ברודער	45	— — — — —
סאַלט	48	— — — — —
זונאויפגאַנג אין מאַנהעטן	51	— — — — —
נאַכט אין מאַנהעטן	54	— — — — —
סאַקאָוואַנזעטי	57	— — — — —
מיין זונעלע, ווען ער וועט זיין אַ מלך	59	— — — — —
פון מיין רויזעלעס טאַג-בוך	62	— — — — —
דער טויט פון דעם גאַלדגרעבער דזשים וואַלדאַר	66	— — — — —
אַן אַלטע מצבה	73	— — — — —
דזשודאַאיזם	74	— — — — —
זומער-רעגן	77	— — — — —
אַוונט	78	— — — — —
דיין קלייד	79	— — — — —
פרעמדקייט צווישן אונדז	80	— — — — —
אַווערטאָים	81	— — — — —
ער, וואָס רופט זיך פירער	84	— — — — —
די הייצער	87	— — — — —
דאָס קלאַגליד פון דעם לעצטן קעניג	90	— — — — —

92	יעוזם צו די קינדער
95	דער פויגל מערציפינט
97	אין דער וועלט
98	דער אלטער פירער וויינט
101	ליד
103	מאך פאר אים רעוואלוציע, מאך פאר אים!
106	געזאנג
110	אויס פרינצן
113	האמער, סערפ און שטערן
115	אין אוונט ווען די גלאקסן קלינגען
119	די באלאדע פון מעסערטאנץ
123	מאנומענט געטע
128	מיר זענען זיך קאטאליש אין מאנטרעאל
130	פון א ווינקל ערגעץ
131	רעזומע
133	אסתר
135	די היראט
136	פרויען
137	אמאל
138	לידער פאר מיין פרוי
142	באם טויטנליכט
144	בארג, הימל, זון און רן
146	ליד
148	צו די רויטע אידעלעד
150	דער טאטע מיטן זון
153	די צוקער-זיסע דאמע
155	א בריוו
158	פון דעמועלביקן בריוו
161	מיין איינציקער זון
164	ווען א פרוי איז אויסגעטאן
165	מיין סערענאדע צו דיר
167	א פארטאג אין פרילינג

170	געשטארבן דער סקעב
172	יעוונוד אין מאָרגנשיין
175	נישט דערוואַקסן זענען מיר
177	פון מיין אַלבאָם
180	אין סענטראַל־פּאַרק
182	ערגעץ — ווער ווייסט וואָו ?
184	יענער און ער
186	פּיאָדאַר שאַליאַפּין
188	כל נדרי
190	לידער
192	אָוונט
193	גיי איר אַזוי
195	איר מאַז, דער קאַפּעלמייסטער מאַכט פּראָבע פאַר זיך אַליין
197	און עס הוּזק'ט דער רוימער
202	אַ ליד פון אַ ליבע
206	דאָס ליד פון לונגפּו דעם לאָנדרימען
210	דאָס ליד פון בויניסל דעם יתום
212	דער משיח זוכער
214	מיין שרייענדיקייט
217	זאַל דאָס זיין אַ וואַרענונג
219	דער פּילאָזאָפּ מיט דער בולקע
222	אין האַטעל „ראַיאַל“
226	אַ סאַמעטן קלייד
227	דאָס ליד פון דעם געשטאַרבענעם פּאַן
230	דער פּאַן האַט געזאָגט
231	לאָס אנדזשעלעס
235	ניצמאַ, די גיטאַר, ניצמאַ
239	האַב איר אַ לידל
242	אַזוי כּסדר
245	אַרלעקין
250	די פייער מענטשעלעך
252	כאַם פענצטער דיינעם, רויט און אָפּן

254	— — — — —	די באלאדע — דזשאן וויבלע
258	— — — — —	מיון פעטער יונאלע
260	— — — — —	זרחי צו מירטלען
261	— — — — —	איד האב דאך געהאט
262	— — — — —	זרחי עליו השלום
263	— — — — —	באנגדיל קירליקי און די גאסנפרוי
265	— — — — —	ווערט מירטל ברוגז
269	— — — — —	די רויטע רייטער און דער פרינץ - דער הונט

א יוגנט בילד פון משה לייב האלפערין.

משה לייב האלפערן

ביאָ-בייב לייב אַ גראַפֿישע נאַטיצן

(1886—1932)

משה לייב האלפערן איז געבוירן געוואָרן דעם 2טען יאָנואַר, 1886, אין דעם שטעטל זלאָטשאַוו, מזרח-גאַליציע. האלפערנ'ס זיידע פון פאָטער'ס צד, ישראל האלפערן, שטאַמט פון אדעס, רוסלאַנד. נאָך זיין חתונה האָט ער זיך באַזעצט אין גאַליציע. משה לייב האלפערנ'ס פאָטער, אייזיק האלפערן, אָדער ווי מען האָט אים גערופן — „אייזיק דער שניטקרעמער“ און משה לייב'ס מאַמע, פעסל, וואָס שטאַמט פון אַן אַלטער משפּחה אַרענ-דאַרן, זיינען ביידע געבוירן געוואָרן אין גאַליציע. זיינע זיידעס, אויף וויפיל האלפערן האָט זיי גערענקט — זיינען געווען פאַר-מעגלעכע, גוטע און פריילעכע אידן. זיי האָבן זייער ליב געהאַט זייער אייניקל, משה לייב'ן — און ער זיי אויך. אין זיינע לידער האָט זיך משה לייב אָפט געבייזרט אויף עפעס אַ זיידען, אַ איד אַ קמצן. ער האָט אָבער אַזאַ זיידן נישט געהאַט. עמיצער האָט אים אַמאָל דערציילט וועגן אַזאַ זיידן — און נאָכדעם האָט אים דאָס געשטאַלט פון אַ איד, אַ קמצן נישט געלאָזט רוען און ער האָט קיינמאָל נישט פאַרבייגעלאָזט קיין געלעגנהייט זיך אָפצורעכענען מיט אים — אין לידער. משה לייב האָט געהאַט צוויי שוועסטער, פרידא און ראַציע, און אַ ברודער שמואל, וואָס איז געשטאַרבן באַלד נאָך זיין געבוירן. אַ ליד אויף זיין טויט געפינט זיך אין ערשטן באַנד פון די לידער

וואס גייען איצט אַרויס. דאָס ליד הויסט: „שמואל, מיון ברודער.“

משה לייב איז געווען דער עלטסטער פון די פיר קינדער.

אין די גאָר פריע קינדער־יאָרן האָט משה לייב אָנגעהויבן גיין אין חדר אַרײַן, וואו ער האָט געלערנט חומש, תנ"ך און שפעטער אַביסל גמרא. אָבער צוליב דעם רביו, דעם כעסן, האָט ער נישט איבעריקס ליב געהאַט דאָס חדר, און אין די שפעטערדיקע יאָרן האָט ער אין אַ צאָל לידער געמאַלן אין גרוי דאָס גרויע לעבן פון זיינע חדר־יאָרן. ער האָט אויך באַזוכט די באַראָן־הירש שול פון זיין שטעטל.

זיין טאַטע איז געווען אַ איר אַ משכיל. ער האָט זיך ווייניק וואָס אויסגעטויגט אין געשעפט. קונים, וואָס פלעגן זיך דינגען און אים דרייען אומזיסט אַ קאַפּ, פלעג ער אַרויסשיקן פון קלייטל. ער האָט געהאַט אַ טבע צו פראַווען ליצנות און אָפּטאָן שפּיצלעך. משה לייב האָט שטאַרק הנאה געהאַט פון זיין טאַטנ'ס משונה'דיקע איינפאַלן און ער האָט זיך אָפּט באַרימט מיט זיי. ער האָט אַליין געהאַט אין זיך אַ היפש ביסל פון זיין פאַטער'ס איינגעבוירענער אומרו און גראַטעסקער פאַנטאַזיע.

אין די שפעטערדיקע יאָרן איז האַלפּערנ'ס פאַטער געווען קולטוס־פרעזידענט אַדער ראש־הקהל אין דעם שטעטל בוסק, גאַליציע.

קיין גענויערע ידיעות, וועגן משה לייב האַלפּערנ'ס משפּחה האָבן מיר דערווייל נישט. און דאָס איז באמת מאַדנע. ער איז אין זיין שרייבן דורכאויס ס ו ב י ע ק ט י ו ו , כמעט אויטאָ־ביאָגראַפיש, און אין אַ צאָל לידער האָט ער באַזונגען, אַדער בעסער, אַ ר ו נ ט ע ר ג ע ז ו נ ג ע ז , זיין געבורטס־שטאָט זלאָטשאַוו — מיט דער שול און קלויסטער־שפיץ. ער איז נישט מיד געוואָרן איבערצוגעבן אומצאָליקע מאָל אין זיינע לידער ריין־אינטימע געשעענישן. און דאָר האָט ער אין זיינע טאַגטעגלעכע שמועסן מיט פריינט כמעט גאַרנישט ניט דערציילט וועגן זיין אָפּשטאַם, וועגן זיין טאַטע־מאַמע, וועגן זיינע קינדער־יאָרן.

בטבע איז ער געווען א באריידעוודיקער. אלעמאל טעמפע-
ראמענטפול און אפן (אפטמאל שוין צו אפן) און דאך איז ער זעלטן
ווען אריינגעפאלן אין א אינטימ-אויטאביאגראפישן טאן. ער האט
זעלטן אנפארטרויט זיינע פריינט פאקטיש איבערגעלעבטע דער-
פארונגען — דערהויפט די, וואס זיינען שייך צו די ערשטע יארן
נאך זיין אַנקומען קיין אמעריקע.

צום גליק איז האלפערנ'ס דיכטונג אזוי דורכגעוועבט און פאר-
קנופט מיט זיין פערזענלעכקייט, אז זי אליין, גיט גאנץ אפט
אנדרייטן אויף דעם פערזענלעכן לעבן פון משה לייב האלפערן.

* * *

אין די גאָר פריע קינדערייארן האָט מען משה לייב'ן אָפּגע-
געבן, ווי געזאָגט, אין חדר צו דעם רבי'ן יצחק אייזיק דעם גמרא
מלמד. משה לייב האָט געהערט צו איין כיתה מיט נאָך עטלעכע
אינגלעך, און זיי האָבן אלעמאל אַרויפגעקוקט צו אים און אים
באוואונדערט פאַר זיינע פיאיאקייטן און זיין געוואַגטקייט.

פאַרטאָג פלעגן די תלמידים אויפ'ן וועג אין חדר אַריין זיך
אָפשטעלן אויפצרוועקן פון שלאָף דעם לעצטן — משה לייב'ן.

— „משה לייב, שטיי אויף, ס'איז שפעט!

— דער רבי איז שוין אין חדר?

— מסתמא ווארט ער שוין דאָרט!

— וועט ער דאך שוין סיוויסיי צוויטשקען מיט'ן קאנטשיק —

לאַזט מיך בעסער שלאָפן.“

ר' אייזיק האלפערנ'ס געשעפטן זיינען געוואָרן שלעכט, און אזוי
ווי ער איז געווען א איד, א משכיל, א „וועלטלעכער“ האָט ער בא-
שטימט אז ער וועט שוין פון זיין איינציקן זון, משה לייב'ן, נישט
מאכן קיין סוחר. משה לייב האָט פון קליינערהייט אָן אַרויס-
געוויזן פיאיאקייטן אין מאַלעריי, האָט אים זיין פאָטער
אוועקגעפירט צו „נפתלי מאלער“, א שילדן-מאַלער, אויף פראַבע.
נפתלי איז געווען שטאַלץ דערויף. ער גיט משה לייב'ן אויס-
צומאַלן א שילד פאַר א טאבאק-טראַפיק: א טערק מיט א לאַנגער

ליולקע; משה לייב מאלט אויס א קאריקאטור פון א טערק מיט
ברייטע, געלאטעטע הויזן און א ליולקע. ר' נפתלי כאפט זיך
פאר'ן קאפ:

— סטייטש, אלע טערקן אויף די שילדן האבן נייע, גרינע הויזן!
— דאס זיינען אייערע טערקן — ענטפערט משה לייב. —
איך האב אנדערש געזען דעם טערק!
— און די ליולקע?

— מען וועט ארויסנעמען א ליולקע פון טראפיק און אויפ־
הענגען אויף דער שילד. קארג ליולקעס האט דער טראפיקאנט?
צו 12 יאָר, אין 1898, האט האלפערנ'ס פאטער אוועקגעפירט
משה לייב'ן קיין ווין. דארטן הויבט ער זיך פון דאס ניי און צו
לערנען שילדנמאלעריי.

אין ווין איז ער פארבליבן 10 יאָר צייט. ער האט געלעבט
צווישן גויים. אין די אווענטן האט ער שטודירט די מאָדערנע
דייטשישע ליטעראטור און זיך באקאנט מיט'ן סאציאליוזם. ער
האט געשריבן לידער אויף דייטש און האט אפילו אפגעדרוקט צוויי
לידער אין א ווינער דייטש־אידישן זשורנאל.

ער גיט זיך אפ א סך מיט ספארט. ער שפילט באָל, טאנצט
און שווימט.

אין 1907 איז משה לייב, א פארגוואישטער, צוריקגעקומען קיין
זלאטשעוו. ער האט געשריבן לידער אין דייטש און האט א סך
גערעדט און דיסקוסירט אין דייטש וועגן סאציאליוזם. אָבער באַלד
האט ער זיך אָנגעהויבן טרעפן אַפּט מיט די דיכטער ש. י. אימבער
און יעקב מעסטל. ביידע האָבן שוין געהאַט געדרוקט לידער. זיי
האָבן אַ סך דיסקוסירט מיט האַלפּערנ'ען און אים אויפגעוואָרפן
זיין „גוואישקייט.“ טיילווייז אונטער זייער ווירקונג האָט משה
לייב אינגיכן אָנגעהויבן צו שרייבן לידער אין אידיש.

זיין ערשטע דערפארונג מיט א אידישן רעדאקטאָר איז געווען
זאָ: ער האָט אוועקגעשיקט אַ ליד אין רעדאקציע פון לעמבערגער
„טאגעבלאט.“ דער רעדאקטאָר פון דער צייטונג איז געווען משה

קליינמאן. האָט ער אים באַלד געענטפערט אז ער קען דאָס ליד נישט דרוקן. עס איז צו גוט פאַר אַן אָנפאַנגער. ער גלויבט נישט אז האַלפערן זאָל עס אַליין האָבן געשריבן. משה לייב איז געפאלן אויף אַ המצאה — ער האָט באַלד צוגעשיקט קליינמאָנען אַנדערע לידער, אונטערן נאָמען פון זיין שוועסטערל — פרידא האַלפערן. די לידער האָבן ווייזט אויס, געפונען הן אין דעם רעדאָקטאָר'ס אויגן. זיי זיינען באַלד אָפגעדרוקט געוואָרן. ערשט דעמאָלט האָט משה לייב אין אַ לאַנגען בריוו, אויף זיין אייגנארטיקן, גע-וואָגטן שטייגער, אוועקגעגעבן אַ גאָב דעם רעדאָקטאָר. יענער האָט געקראָגן דרך ארץ פאַר משה לייב'ן און שפעטער, ווען זיי האָבן זיך געטראָפן, האָבן זיי זיך איבערגעבעטן. קליינמאָן האָט נאָך יענעם עפיוזאָד גערן געדרוקט האַלפערנ'ס לידער.

האַלפערן איז לאַנג נישט פאַרבליבן אין זלאָטשאָוו. אין יאָר 1908 איז ער אוועק קיין אַמעריקע. ער איז אָנגעקומען קיין ניו יאָרק. עטלעכע טעג איז ער אָפגעווען באַ אַ פעטער וואָס האָט געוואוינט „דאָן-טאָן.“ ער האָט זיך באַלד אָבער אַרויסגעצויגן פון פעטער'ס הויז. אַ קורצע צייט איז ער געווען אַ קעלנער אין אַ רעסטאָראַן. אים איז נישט געלונגען צו האָבן אַ שטענדיקע באַ-שעפטיגונג. יאָרנלאַנג האָט ער געהונגערט, און ניט איינמאָל איז אים אויסגעקומען איבערצונעכטיקן אויף אַ באַנק אין פאַרק. אין לידער — וועגן יענער צייט דערציילט ער וועגן זיך:

„אין שענקלעך אַרעמע פאַרלעב איך מיינע נעכט —

אַ שווערע גרויקייט גייט דורך אַלע מיינע טעג.“
אַ בריוו פון זיין פאָטער, אַן ענטפער אויף משה לייב'ס בריוו, וואַרפט אַביסל ליכט אויף האַלפערנ'ס אַרעם און פינצטער לעבן אין יענער צייט. דער בריוו איז נישט דאָטירט. עס איז אָבער קענטיק, אַז ער איז געשריבן געוואָרן אין די ערשטע יאָרן, נאָך משה לייב'ס קומען קיין אַמעריקע. מיר ברענגען דאָ דעם בריוו אומגענדערט אין דעם גאַליציאַניש-דייטשמערישן אידיש:

„ליבעם קינד לעב! מיט פריידיקע טרערין האבען וויר דיין בריעה געלעזען און ענדליך האסט דיר אַמאל ערינגערט און דייןע עלטערן און זיי מיט אַ פאָר ווערטער ערקוויקט. פערלאַנגען וויר דען מעהר פון דיר ווי אַ בריעה האַטש אַ יעדע וואכע, ליבעם קינד דענק ניכט דאס וויר האבען און דיר פערגעסען אַ ניין עס געהט ניכט אַוועק די מינוט דאס וויר זאָללען דיר פון די געדאַנקען אראַבלאָזן און דו זאָלסט ניכט דענקען דאס וויר פערלאַזען זיך אויף דיר ניין וויר ווייסען די אַמעריקאַנער גליקען וויר האפפען וויר זאָללען נאך האבען אַ בעסערע צייט וויר זאָללען דיר קענען אַהיים בעציהען אבער ניכט וויר זאָללען פון דיר שיפסקאַרטען אָדער געלד פערלאַנגען וויר פערלאַנגען נור עס זאָל דיר אַליין גיט זיין איזט פיר אונז שוין גיט עס זאָל זיך דיר ניכט דאַכטן אַז דער ביסין וואס אונז עס מיר בעקומט אונז — —

— די שרייבסט די האסט מורא מען זאָל דיר ניכט מיטשען ווי דעם נויעשען גאטט אַ ניין מען האָט דיר קיין מאהל ניכט געמיטשעט און היינט ווייטער ניכט דעם ביסין וואָס וויר עססען וועללען וויר זיך מיט דיר טיילען אַבי מיט דיר צוזאַמען צו זיין די שוועסטערלעך דייןע האבען פאר פריידע געוויינט איך בעט דיר נאָך אַמאהל די זאָלסט דיר ניכט איינרעדען דאס וויר האבען אין דיר פערגעסען די ביסט בייא אונז גלייך לייעב וויע יעדעס קינד קיין 20 קינדער האבען וויר ניכט איין גאטט זאָל אינז העלפין וויר זאָללען איממער מיט אייך צוזאַמען זיין אין בייא אייך אַ גרויסע גדולה זעהן וויר גריסען אין קיססען דיר פיל מאהל

פערבלייב געזינט אין גליקליך אין דער האפפענונג דאס וויר וועללען זיך אין קורצן זעהן דערווייל ביט איך דיר זאָלסט יעדעס מאהל שרייבען אין זאָפאַרט אינז מיט דיין

בילד ערפרייען פין אינו דיינע אן דיר ניפערגעססענדע
עלטערן, אייזיק האלפערן עט פעסיל.
* * *

עטלעכע אינטערעסאנטע עפיזאדן פון משה לייב האלפערנ'ס
ערשטע יארן אין אמעריקע:

אין 1910 און 1911 האָט דער שריפטשטעלער יצחק בלום
געהאַט אין די בראַנקס אַ „קלינינג סטאָר“ (צו רייניקן און פּרעסן
קליידער). דאָס פּלאַץ איז אויך געווען אַ ליטעראַרישער צענטער.
אייניקע פון די בעסערע יונגע אידישע דיכטער און דערציילער
האַבן גראַד דעמאָלט געוואוינט אין בראַנקס, און זיי פּלעגן זיך אַלע
דאָרט טרעפן. זיי פּלעגן שעה'ן לאַנג דאָרט אַפּויצן, טרינקען טיי,
פאַרלייענען זייערע נייע ווערק און פּלאַנעווען ליטעראַרישע זאַמל-
ביכער. אַהין פּלעגט קומען — י. אַפּאַטאַשו, יואל סלאָנים, מ. י.
האַימאַוויטש, י. י. שוואַרץ, א. מ. דיליאָן און אַנדערע. משה לייב
האַלפערן האָט דעמאָלט געוואוינט „דאָן-טאָון“ און דערפאַר איז
ער געווען אַ ווייטער מחותן מיט דעם בראַנקסער ליטעראַרישן
צענטער. בלויז פון צייט צו צייט פּלעג ער אַריינפאַלן ווי אַ
גאַסט. ער פּלעג פאַרברענגען אַ פאַר שעה — און צוריק פאַרן
„דאָן-טאָון“. איינמאָל איז ער אַריינגעקומען אַ פאַרוואַרטער.
ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אַ שווייגנדיקער אין אַ ווינקל — און
געזעסן אומבאַוועגלעך אַ לענגערע צייט. פּלוצים האָט ער זיך
אַ הויב געטאַן. זיך דערנענטערט צו בלומ'ען און ווי אַרויסגע-
ברומט:

— „הערט, איך וויל ווערן אַ פּרעסער!“ בלום האָט גענומען
שפּאַסן — איר, אַ פּרעסער!

— לאַכט ניט, — איז האַלפערן כמעט ווי ביזן געוואָרן, —
איך שפּאַס ניט! אַרבעטן איז קיין חרפה ניט! זעט איר, אַרומ-
ניין אַפּגעריסן און הונגערן, נישט האָבן וואו צו שלאָפן, דאָס
זעט איר, איז אַ חרפה!“
ער האָט אַ קלאַפּ געטאַן אַ פּויסט אָן אַ פּויסט — אז בלום

האָט זיך אזש דערשראָקן. — אזוי שמאָל האַלט עס מיט אייך?
האָט בלום אים געפרעגט אַ פאַרלוירענער.
— „ערגער ווי איר קענט זיך פאַרשמעלן.“
— אויב אזוי, פאַרבלייבט זשע דאָ מיט מיר, עסט דאָ, שלאַפּט
דאָ און שרייבט לידער.

— ניין. אזוי בלייבן וויל איך נישט! כ'וויל אַרבעטן און פאַר-
דינען צום לעבן. — „נעמט אַרונטער דאָס רעקל“, האָט זיך בלום
צו אים געווענדט.

„ס'איז ווערט געווען צו זען,“ — שרייבט בלום, „ווי אזוי
משה לייב שטייט מיט אַ שווערן הייסן אייזן אין זיינע גרויסע
ריזיקע הענט און פרעסט אַ פאַר הויזן, חזר'ט אויף אויסנווייניק
פערזן פון אַ ניי ליד און זיין פנים גליט מיט אַ דיכטעריש פייער.
פלוצים — אַ פאַרסמאָליעטער ריח! . . .
— „משה לייב, די הויזן ברענען!“

משה לייב גיט זיך אַ כאַפּ, בלייבט שטיין אַ פאַרלוירענער. און
אין זיין גאַנצער ווילדער גרויס קוקט ער אויף בלומ'ען ווי אַ גרויס
קינד מיט אַ פאַרשולדיקט פנים — און דאָס ליד בלייבט אים
שטעקן אין האַלדז . . .

משה לייב איז קיין פרעסער נישט געוואָרן און זיין מאַטעריעלע
לאַגע האָט זיך נישט פאַרבעסערט.

אין 1912 הייבט אָן צו דערשיינען אין מאָנטרעאַל, קאַנאַדע,
אַ וועכנטלעך אַרבעטער-בלאַט, די „פּאָלקסצייטונג“, אַרויסגעגעבן
פון אַ פאַראיין וואָס איז צונויפגעשטעלט געוואָרן פון סאַציאַל-
דעמאָקראַטן, אַנאַרכיסטן, סינדיקאַליסטן, פּועלי ציון און סאַ-
ציאַליסטן רעוואָליציאָנערן. רעדאַקטאָר איז געווען לעאַן כאַזאַ-
נאוויטש. ער האָט אַראָפּגעבראַכט דעם יונגן משה לייב האַלפּערן
קיין מאָנטרעאַל פאַר אַ געהילף-רעדאַקטאָר, רעפּאָרטער, נייעס
שרייבער, קאַרעקטאָר און שיק-אינגל. די פאַרוואַלטער האָבן געהאַט
טענות צו כאַזאַנאוויטשן פאַרוואָס ער האָט אַרונטערגעבראַכט
אהיו משה לייב'ן. ענטפערט ער זיי: „משה לייב האַלפּערן איז.

לויט זיין מיינונג, א גרויסער דיכטער און ער וועט ווערן איינער פון די גרעסטע.

נאך האלפערנ'ס אַנקומען קיין מאַנטרעאל האָט דאָרטן אויס-געבראַכן אַ גענעראַל־סטרייק פון די מענער שניידער. פרייטיק דעם 7-טן יוני, 1912, האָט די „פּאַלקסצייטונג“ אין אַ ספּעציעלער אויסגאַבע געדרוקט דעם סטרייק־רוף. און אויף דער סאַמע ער-שטער זייט איז געווען געדרוקט האַלפערנ'ס אַ ליד „צום סטרייק.“ דאָס ליד איז זייער פּאָפּולער געוואָרן ביי די סטרייקער, מען האָט דאָס פּאַרגעלייענט און געזונגען. אין די שפּעטערדיקע נומערן „פּאַלקסצייטונג“ האָט האַלפערן אַחוץ לידער געדרוקט אויך נאָך טיפּן און דערציילונגען וואָס ער האָט איבערגעזעצט פון אַנדערע שפּראַכן. נאָך 24 נומערן האָט די „פּאַלקסצייטונג“ צוליב פּי-נאַנציעלע סיבות געמוזט אויפהערן צו דערשיינען. האַלפערן האָט פּאַרלירן זיין פּאַסטן. עס איז אפילו נישט געווען קיין געלט אויף הוצאות צוריק קיין ניו יארק. איז מען געפאלן אויף אַ פּלאַן צו אַראַנזשירן אַ באַנקעט.

דער קאָנאָדער אידישער זשורנאַליסט ה. מ. קייזערמאַרדוויטאַל, איז געווען אויף דעם באַנקעט און ער באַשרייבט דאָס אזוי :

אַ לאַנגער טיש מיט בענק, אַ פּאָר פּלעשער סאַדע־וואַסער. אַביסל ביליקע ביסקוויטן — און אַלץ אזוי אַרעם, אזוי נעבעכדיק. אַרום די טישן אַ צוואַנציק „חברים“ און „גענאַסן“ — אַלע אַנט-מוטיקטע, פּאַרפרוירענע. דערנאָך — באַנאַלע רעדעס. און צום לעצט האָט משה לייב פּאַרגעלייענט זיין פּאַעמע „דעלאַ העסטער“, ווי לאַנג איד וועל לעבן, וועל איד געדענקן יענע טרויעריקע באַנ-קעט־צערעמאַניע וואָס איז פּאַרגעקומען אין דער אַרעמער „פּאַלקס-צייטונג“ רעדאַקציע.

פון קאָנאָדע איז האַלפערן צוריק געקומען קיין ניו יארק, וואו ער איז געוואָרן מיטאַרבעטער אין די הומאַריסטיש־סאַטירישע וואַכנשריפטן „דער קיבעצער“, „דער אידישער גולן“, „קונדס.“ ער

פלעג דארטן דרוקן הומארעסקן, פערזן און איבערזעצונגען אונ-
טער דעם פסעוודאנים „העל-פען“ — פאר א קלאַנגדיקן לויז.
* * *

נאָך 1912, ווען האַלפּערן קערט זיך אום צוריק קיין ניו יאָרק,
הייבט זיך ערשט אָן זיין דיכטערישע שפּע. ער ווערט געוואוינטלעך
צוגערעכנט באלד צו די דיכטער וואָס זיינען באַקאַנט מיט דעם
נאָמען „יונגע“. ער באַטייליקט זיך אינאיינעם מיט מאַני לייב'ן,
זישאָ לאַנדוי'ן, ר. אייזלאַנד'ן, י. אַפּאַטאַשו'ן, ד. אינגאַטאו'ן, א.
ראַבאָי'ען, י. סלאָנימ'ען, א. מ. דילאַנ'ען און אַנדערע, אין אַלע
אויסגאַבן פון די „יונגע“ צו וועלכע ס'קומט שפּעטער צו אויך ה.
לייוויק. אָבער לויט זיין הייליכער שטימ, לויט זיין אָפּטער
פּאַטעטישקייט, האָט זיך משה לייב זייער ווייניק אַריינגעפּאַסט
אין דער קינסטלערישער פּראָגראַם פון יענעם דור דיכטער.
ר. אייזלאַנד שרייבנדיק נאָך אין 1912, אין דעם ערשטן באַנד
„שריפטן“ אָן אַפּהאַנדלונג וועגן די „יונגע“, זאָגט ער וועגן
מ. ל. האַלפּערנ'ען:

„ער, האַלפּערן שטייט אַליין און צו אים איז קיינער
ניט ענלעך. שוין זיין פּאַטאָס, שטאַרקייט און רייכקייט איז שפּראַך
שטעלן אים אַוועק אויף אַ באַזונדער אָרט, איבערהויפּט דער פּאַר-
נעם זיינער, אַזאַ ברייטקייט אין טאָן און רייכקייט אין פּאַנטאַזיע
און בילדער פּאַרמאַגן נאָר מייסטער.“

אין צווייטן בוך „שריפטן“ וואָס דערשיינט אין 1913, דרוקט
משה לייב האַלפּערן זיין פּאַעמע „אין דער פרעמד“. ש. ניגער איז
זיין עסיי „ראַמאַן און ראַמאַנטיזם“, געשריבן אין 1913, שטעלט
זיך אָפּ און ציטירט די פּאַעמע ווי אַ באַווייזן „פון דער האַרבסט-
שיינקייט פון דער אונטערגייענדיקער וועלט“. אין 1915 דרוקט
האַלפּערן אין דעם זשורנאַל „ליטעראַטור און לעבן“ זיין פּאַעמע
„יצחק לייבוש פּרז“, געשריבן באלד נאָך פּרז'עס טויט. אַרום
יענער צייט פּאַרעפּנטלעכט ער זיין „גאַסנפּויקער“ און באלד נאָכ-
דעם זיין לאַנגע פּאַעמע „פּאַן יאַבלאָווסקי“ און אַנדערע לידער

וואָס ציען צו צו אים די אויפמערקזאמקייט פון דער קריטיק און פון דעם בעסערן לייענער.

אין 1915 רעדאקטירט ער צוזאמען מיט משה נאָדיר דאָס ליי-טעראַרישע זאַמלבוך „פון מענטש צו מענטש.“ אין 1916 רעדאָקטירט ער מיט מנחם'ען „איסט בראָדוויי,“ וואו ער דרוקט אָפּ זיין לאַנגע פּאָעמע „אַ נאַכט“. די פּאָעמע האָט אַרויסגערוּפּן אַ סך לויב פון דער קריטיק און איז געווען דער ערשטער אָנזאָג אויף האַלפּערנ'ס דיכטערישן שיידן זיך מיט דעם פּאַרמעל־קלאַסישן ליד. אין יאָר 1919 האָט משה לייב האַלפּערן חתונה מיט רויזעלע באַראָן (רויזעלע באַראָן איז געבוירן געוואָרן אין קאַלי־לישאַס, ווילנער גובערניע באַ ר' משה און חיה שרה באַראָן). דאָס איז געווען אַ וויכטיקע און פריידיקע געשעעניש אין משה לייבס לעבן, וואָס איז געקומען נאָך אַ צען־יאָריקער פריינטשאַפט. אין דעם אייגענעם יאָר איז אויך דערשינען זיין ערשט גרויס בוך לידער „אין ניו יאָרק“ ארויסגעגעבן פון פאַרלאַג „ווינקל“.

אין משה לייבס לעבן קומט אַ געוויסע באַרואיקונג, וואָס ער דריקט אויס אין אַ צאָל לידער געווידמעט זיין פרוי רויזעלע:

מיין לעבן איז אַ ווילדער וויסטער קריג,

און ווי די שיינקייט פון אַ פּרילינגס אָוונט,

קומט דיין שטילקייט איבער מיר.

און רואיק ווערט מיין האַרץ

און גוט אזוי, —

אַז ס'ווילט זיך אויסשטרעקן די הענט

אַרומנעמען די גאַנצע וועלט

און וויינענדיק דערציילן איר

וואָס האָט ביז איצט מיין האַרץ געקוועלט,

דאָס ווילדע האַרץ,

וואָס האָט נאָך דיר געבענקט — —

אזוי געבענקט... .

(צו) R. B „אין ניו יאָרק“, זייט 126)

אין יאָר 1921 הייבט אָן צו דערשיינען אין ניו יאָרק, די טעג-
לעכע קאָמוניסטישע צייטונג, די „פרייהייט“, און האַלפּערן ווערט
דאָרט אַ שטענדיקער מיטאַרבעטער. צום ערשטן מאל קריגט ער
פאַר זיין ליד אַ גרויסן לעזער-עולם. ער ווערט זייער פּראָדוקטיוו.
ער דרוקט כמעט יעדע וואָך אַ ליד אין דער „פרייהייט“ און אַמאל
צוויי. ער פאָרט אַרום איבערן לאַנד, האַלט לעקציעס, לייענט פאָר
זיינע לידער און ווערט געקרוינט אין דער „פרייהייט“ ווי „דער
גרויסער פּראָלעטאַרישער דיכטער“.

אין 1922 ווערט ער איינער פון די רעדאַקטאָרן פון דעם ליי-
טעראַרישן זשורנאַל „אַטעס“.

אין 1923 איז משה לייב געוואָרן אַ טאַטע. עס איז געבוירן
געוואָרן זיין ברייחיד, אייזיק.

אין 1924 דערשיינט זיין צווייט בוך-לידער — „די גאַלדענע
פּאָוע.“ דאָס זיינען די לידער, וואָס זענען געדרוקט געווען אין
דער „פרייהייט.“ דאָס בוך איז אַרויסגעגעבן געוואָרן פון פאַרלאַג
„גרופע אידיש“, קליוולאַנד, אַהאַיאָ.

אין דעמזעלביקן יאָר, 1924, ווען האַלפּערן האָט געמאַכט אַ
לעקציע-טור איבערן לאַנד, פאַר דער „פרייהייט“ — איז אויסגע-
בראַכן עפעס אַ סיכסוך צווישן אים און דער „פרייהייט“. דער
סוף איז געווען אַז אין שיקאַגאָ האָט ער געהאַלטן זיין לעצטע
לעקציע. דער טור איז אָפּגעשטעלט געוואָרן אינמיטן. האַלפּערן
האַט זיך עס שטאַרק גענומען צום האַרצן. ער פאָרט אָפּ פון שיקאַ-
גאָ קיין דעטראַיט, וואו ער ווערט קראַנק. מען נעמט אים צו אין
שפיטאַל און ער מאַכט דורך אַן ערנסטע אָפּעראַציע.

ווען ער קומט אַרויס פון שפיטאַל לעבט ער נאָכדעם אַ לענגערע
צייט אין דעטראַיט און אין קליוולאַנד.

פון 1927 ביז 1929 וואוינט האַלפּערן מיט זיין פאַמיליע אין
לאַס אנדזשעלעס, קאַליפּאָרניע, אָבער דורך דער גאַנצער צייט איז
ער נישט געזונט, אַנטמוטיקט און פאַרלוירן — און דאָס רופט זיך
אַפּ אויף זיין שעפּערישקייט.

אין 1929 קומט ער מיט זיין פאמיליע צוריק קיין ניו יארק. זיי וואוינען אויף 1725 וויקס עוועניו, בראַנקס, וואָס איז געווען זיין לעצטע וואוינונג. האַלפּערן גיט זיך אַ סך אָפּ מיט מאַלן. ער מאַלט אַ צאל אויטאָפּארטרעטן, פּאַרטרעטן פון זיין פּרוי און זיין אינגעלע, אייזיק, און פון אייניקע גוטע פריינט און באקאנטע.

ער פלעג אפּטמאל צושניידן און פאַרבן אייגנאַרטיקע קליידער פאַר זיין פּרוי, רויזעלע. ער פלעג אַליין אויסשניצן מאָרנע שטיקער מעבל פאַר'ן הויז, גראַמעסק און סטילזירט. און רעדן פלעג ער אפּט מיט ניט ווייניקער שטאַלץ וועגן אַט די אַרבעטן זיינע — ווי וועגן אַ וויכטיקער פּאַעמע וואָס ער האָט ערשט אַנגעשריבן.

די וואָס האָבן געקענט האַלפּערנ'ען פון דערווייטן, און פלעגן אים אפּט זען באַ אַ טישל, אין קאַפּע ביז שפּעט אין דער נאַכט. זיינען אפּטמאָל איבערראַשט געוואָרן ווען זיי פלעגן זיך דערוויסן — ווי איבערגעגעבן האַלפּערן אין זיין היים, זיין פּרוי און זיין אינגעלע.

אין 1929, ווען אַ גרופּע אידישע שרייבער פאַרלאָזט די „פּרייהייט“, איבער די באַוואוסטע פּאַלעסטינער עקסצעסן און הויבן אָן אַרויסצוגעבן די „וואָך“, ציט די גרופּע צו, ווי אַ נאַנטן מיטאַרבעטער, אויך מ. ל. האַלפּערנ'ען. צוליב מיינונגס פּאַרשיידן דנהייט איז ער אַבער לאַנג נישט פאַרבליבן אין דער „וואָך“.

נאָך אַ לאַנגען שטילשווייגן דערפילט משה לייב אין אַנהויב 1932 אַז עס האָט זיך אין אים אַנגעזאַמלט אַ סך ענערגיע — און עס דערוואַכט אין אים אַ פּאַרלאַנג ווידער צו ווערן אַקטיוו.

ער טרעט אַרײַן אין דער רעדאַקציע פון דעם זשורנאַל „אויפֿ-קום“ און אינאיינעם מיט דעם דיכטער ז. וויינפּער באַווייזט ער נאָך צו רעדאַקטירן 3 נומערן פון דעם זשורנאַל. ער טראַגט זיך אַרום מיט פּאַרשידענע פלענער ווי אַזוי אויסצובעסערן דעם זשורנאַל — און לאָזט נישט פאַרביי קיין געלעגנהייט אונטערצושטרייכן — אַז ער

וויל גרופירן ארום דעם זשורנאל בלוז אינגערע שריי-
בער.

זיין מאטעריעלע לאגע איז נאך שווערער געווארן. אים איז
אויסגעקומען צו טראגן אין שטאלצער הילפלאזיקייט א דרייפאכן
יאך פון נויט — פון א מאן, א פאטער און זיך אליין. זיין אויסערגעד-
וויינלעך איבערגעגעבענע פרוי, רויזעלע, וואס פלעגט אים אלע יארן
א סך ארויסהעלפן — האט דאס נאך דעם געבורט פון זייער איינציק
אינגעלע אייזיק — נישט געקאנט מער באווייזן.

האלפערנ'ס נאענטסטע באקאנטע האבן זיך אָנגעשטויסן אז אים
לעבט זיך שלעכט. אָבער קיין איינציקער פון זיי האט נישט געד-
וואוסט ווי ערנסט קראנק ער איז געווען און וואס ער לעבט איבער.
מיט זיין שטאלצער האלטינג, מיט זיינע אָפגעטראָגענע אָבער
אלעמאָל אויסגעפרעסט, עלענאנט און געשמאקפולע קליידער,
איז האַלפערנ'ען געלונגען צו פאַרשטעלען, אויסערלעך, זיין אַרימ-
קייט; פונקט ווי אים איז געלונגען צו פאַרדעקן מיט שטאַלץ
דעם אינווייניגסטן סוד — זיין קראַנקהייט.

מיטוואך אינדערפרי, דעם 31-טן אויגוסט, 1932 האט משה
לייב האַלפערן אויסגעהויכט זיין לעצטן אַטעם, אין א שפיטאַל,
אין ברוקלין, א פאַר שעה נאָכדעם וואָס אַן אַמבולאַנס האָט אים
געבראַכט אַהין צו פירן.

דאָס אומגליק איז געשען אזוי:
דאָנערשטיק באַנאַכט, דעם 25-טן אויגוסט, 1932, האט נאך
משה לייב פאַרבראַכט מיט באַקאַנטע באַ א טישל אין קאַפּע, ביז
שפעט באַנאַכט. אויף מאַרגן, פרייטיק, איז ער אַרויסגעפאַרן
באַטאַג קיין ראַקאָוועי-ביטש (א פאַרשטאַט לעבן ים) וואו זיין פרוי
רויזעלע און זיין אינגעלע אייזיק וואָס איז דעמאָלט אַלט געווען
9 יאָר, האָבן געדונגען א צימער אויף א פאַר וואָכן.

ער איז אַוועק צום ים זיך באַדן. א גוטער שווימער — איז ער
נאך דעם טאַג געשוואומען לאַנגע שטרעקעס. אין אָונט איז ער
מיט זיין פאַמיליע געווען צו גאַסט באַ באַקאַנטע. צומאַרגנס, שבת,

האט ער זיך דערפילט שלעכט. מען האט גערופן א דאקטאר. און דער דאקטאר האט אלעמען בארואיקט — עס איז נישט פאראן קיין געפאר. עס וועט פאראיבער. קיין איינער פון די נאָענטסטע חברים האט נישט געוואוסט וואָס עס קומט פאר מיט משה לייב... א האַרץ־שלאַג האט אויף אייביק איינגעשטילט און אָפּגעשטעלט משה לייב'ס דיכטעריש האַרץ. . .

דאָנערשטיק, דעם 1טן סעפטעמבער, 1932, פשוט, אָן צערע- מאַניעס, האט די ניו יארקער שרייבערישע משפּחה, א צערודערטע, אַרויסבאַגלייט פון „פאָרווערטס־זאַל“ — צו זיין אייביקער רו — דעם טויטן קערפּער פון משה לייב האַלפּערן. מען האט אים צו קבורה געבראַכט אויף דעם הַר־כּרמל בית עולם פון אַרבעטער רינג. די צוויי בענד לידער, וואָס ווערן איצטער אַרויסגעגעבן, זענען א זאַמלונג פון האַלפּערנ'ס ליטעראַרישער ירושה. זיי ווערן אַרויס- געגעבן פון דעם „משה לייב האַלפּערן קאָמיטעט“ וואָס האט זיך אָרגאַניזירט באַלד נאָך האַלפּערנ'ס טויט מיט דעם צוועק צו שאַפן א פּאַנד אויף אַרויסצוגעבן האַלפּערנ'ס שריפטן.

דער ערשטער באַנד באַשטייט פון געדרוקטע לידער. זיי זיינען געדרוקט געוואָרן אין דער „פּרייהייט“, „אויפקום“, „ליטעראַרישע יבלעטער“, „די וואָך“, און אַנדערע אויסגאַבעס.

אין דעם צווייטן באַנד זיינען אַרײַן לידער וואָס זיינען גע- בליבן אין מאַנסקריפט. איבער אַ סך פון זיי, וואָלט האַלפּערן, נאָך זיכער געווען געאַרבעט. ער וואָלט זיי פאַרריכט און אויס- געבעסערט נאָכאַמאָל און ווידער אַמאָל, ווי ער האט דאָס כמעט אַלעמאָל געטאָן נישט נאָר מיט מאַנסקריפטן, נאָר אויך מיט שוין אָפּגעדרוקטע לידער. ער פלעגט איבערשרייבנדיק די לידער אָפט זיי אַזוי איבעראַנדערשן אַז עס פלעגט זיי זיין שווער צו דערקענען. מיר האָבן אָבער קיין אַנדער ברירה נישט געהאַט — געמוזט אַרײַנגעבן די מאַנסקריפטן אַזוי ווי זיי זיינען געפונען געוואָרן. צווישן זיי זיינען דאָ אויך נישט פאַרענדיקטע זאַכן — צום סוף פון צווייטן באַנד.

די לידער פון ביידע בענד — זיינען קיינמאל פרוער נישט דערשינען אין בוך־פארם.
עס זיינען נאך פארבליבן לידער און פראזע, דראמאטישע עט־ יודן, פראגמענטן און פראיעקטן, — אבער דער קאמיטעט האט באשטימט ארויסצוגעבן דערווייל די דאזיקע צוויי בענד.
משה לייב האלפערן האט זיך דיכטעריש אנטוויקלט און איז דיכטעריש רייף געווארן אין אמעריקע, און האט זייער ווייניק זיך געדרוקט אין די אויסגאבעס פון אייראפע, פונדעסט־ וועגן איז ער געווען זייער פאפולער און באליבט אין אלע לענדער — און נישט נאך בא די דיכטער, אויך בא דעם ברייטן אידישן לעזער־עולם. זיין פלוצלינגער פריצייטיקער טויט האט ארויס־ גערופן טיפן טרויער און מיטגעפיל אומעטום וואו עס גרייכט דאס אידישע ווארט.

א חוץ די אומצאליקע נעקראלאגן און קריטישע אפשאצונגען איז אויך פארעפענטלעכט געווארן א גרויסע צאל לידער וואס זיין טויט האט ארויסגערופן.

אליעזר גרינבערג.

איך גיב דא אן די קוואלן, מיט וועלכע איך האב זיך באנוצט פאר דער ארבעט:

יעקב מעסטל, „מאמענטן מיט משה לייב'ן“ סעפט־אקטאבער נומער „אויפקום“ 1932.

ח. מ. קייזערמאן — וויטאל: „מאנרעאל“, מערץ, 1933.

יצחק בלום: „פאלקס שריפט“ לאס אנגעלעס, דעצ. 1933.

מ. דאנציוס: „טאג“ 16-טן יוני, 1933.

משה לייב האלפערן

ערשטער באנד

צו דעם, וואָס זוכט מיך

צי הייסטו וואָלף, דו מענטש, צי לייב, צי הייס־בער,
אויב נאָר דו לויפסט און שרייסט, ווייל מאָרד איז דיין באַגער
און זוכסט מיך ערגעץ־וואו, אזוי ווי איך זוך דיך —
אַט האָסטו מיך!

אויב דו האָסט ליב די זון, ווייל זי איז בלוטיק־רויט,
ווי שוואַרצער אונטערגאַנג, וואָס ברענגט מיט זיך דעם טויט,
דורך קראַנקע ציין פון מיינ, באַנאַכט אין קינדערשיך —
אַט האָסטו מיך!

נישט ראָד, וואָס לויפט אַהער, נישט שילד, וואָס ווייזט אַהין,
אין שטורץ פון ווענט אין רויך, אין פאַל פון פלימאַשין,
אין ליכט פון אויפֿרייס־הילך שריי איך אַרויס פון זיך —
אַט האָסטו מיך!

נישט ווי אַ ריז, וואָס קלאַנגט, נאָר קליין און בלינד און רוי,
ווי ס'שרייט אַ קינד אין בויך באַ אַ צעדולטער פרוי,
ווי ס'ליגט אַ מת אויף דר'ערד מיט אָפּגעדעקטן פליך —
אַט האָסטו מיך!

נישט שלאָף, נישט רו באַנאַכט, נאָר אויגן צוויי — און הענט,
וואָס זוכן וואונדערליכט אין הונגער־האַס, וואָס ברענט,
באַם שפּין, וואָס פרעסט די פליג, אויף גרויער וואַנט פון קיך —
אַט האָסטו מיך!

א שווארצע פלעדער מויו, — און איר א קראָ פאַראויס,
און אויף דער קראָ א פלוו, וואָס מעסט איר שפרונג נישט אויס
פון קאָפּ צום עק אראָפּ, און פאלט גיך—גיך—גיך—
אַט האַסטו מיך !

1927

ליכט — מיין וואָרט

ווער בין איך? ווער בין איך? ווער וואָלט זיך געריכט
אז אלץ, וואָס איך טראַכט, זאָל ווערן ליכט?

ווי אַ מאַלפּע פֿון קאַפּ ביז די פּיס אין האַר,
לויפט אַרום דער נביא טויונטער יאָר,
און בעט מען זאָל נעמען זיין ליכט, פאַר אומזיסט,
ווי אַ הערינג וואָס מען געפינט אויפן מיסט.

און אַ הערינג אזוינעם שייַלט מען ניט אָפּ,
נאָר מען האַלט אים איבער זיך אַראָפּ,
און מען הויבט אים אָן עסן פֿון קאַפּ-
און דער הונגעריקער וואָס גרייכט אַרויף
ביז צום עקל, וואָס ער עסט אויך אויף,
צעעפנט אַודאי דאָס מויל, דעם לאַך,
און צעשפּרייט די הענט, ווי ער וויל עפעס נאָך.

אָבער איך — אַ דו, גאָט מיינער, איבער אלץ —
איך בענק דאָך נאָך איינגעמאַכטס, אַדער שמאַלץ,
צו באַשמירן אַ פינגער די גרעב מיין ברויט —

און איד גיי דאָך אַרום אין קאַלאַשן צוויי
וואָס זעען אויס אזוי רויט, אויפן שניי,
ווי אַ איד מיט אַ שיקסע הינטער אַ פּלויט —

און וואָס דאַרף איך דעם ליכטרינג אַרום מיין קאַפּ,
אז איך רוק מיין שמויסן היטל אַראָפּ
אַזוי ווי אַ גנב אויף אַ יאַרד,
וואָס טראַגט מיט זיך אַ תּהִלִּמ'ל מיט
עס זאָל היטן אים, באַם נעמען דאָס עוף —
וואָס אַ מלאַך האָט אים געוויזן אין שלאַף.

און עס לויכט דאָך ניט נאָר פון מיין קאַפּ אַרום
וואָס איך טראַכט אויס. —

עס לויכט דאָך אויך
אַפּילו באַם נאָפּל פון אונטער מיין בויך
ווי אַ קינד אַט־ערשט פון מוטערשויס,
אַדער נאָר ווי אַ קויש וואָס מען וואָלט געפונען
מיט לבנות און זונען

אויף אַ פּוסטן פעלד, ערגיץ אין דער נאַכט,
נאָר ווען אַפּילו עס לויכט וואָס איך טראַכט
ניט העלער פון אַ קויש מיט קאַמעטן,
וואָס מען ציילט אַ טויטן אין העמד אַריין —
אז מען דאַרף פון אַ מענטשן ניט אַפּצושפעטן
ווען ער טוט אַ הויב די הענט אין דער הויך,
און אַנטלויפט פון מיר ווי אַ באַן פון רויך
איר אייגענעם, — גאט מיינער.

סאַראַ שפּיל דאָס איז.

וואָס גיכער די באַן שטופט דעם רויך אַרום
אַלץ גיכער שטופט זי דער רויך פאַראַוים
און וואָס גיכער דער רויך שטופט די באַן פאַראַוים
אַלץ גיכער שטופט זי אים אַרום.
די באַן אָבער שטופט דעם רויך אַרום
אויף קריק דוקא ווען ער שטופט זי פאַראַוים.

און דאָס איז מאָדנע — גאָט מיינער,
נאָר דאָס וואָס די באַן שטופט דעם רויך אַרויס
אויף קרויך דוקא, ווען ער שטופט זי פאַראַויס —
דאָס דאַרף ניט זיין — גאָט מיינער.

וואָר איז! דער נביא אויף דער וועלט
לויפט אויך אַרום איבער לאַנד און פעלד.
קען ער אָנטאָן אַ פּאָר ליכטיקע ברילן
און טרעפט ער אין זונשיין אַ קינד זיך שפּילן,
ווי אַ בעטלער — אויך אַ מאַמעס אַ קינד —
געשטראָפט, ניטגעבוירן צו ווערן בלינד.

און באַערט מען אים אין אַ פּרעמדער שטאָט,
און מען פירט אים אונטער מיט קלעזמער אין באַד
קען ער אַ שפרונג טאָן מיט לייבנגעברום,
און פאַרהאַקן פענצטער און לאַרן אַרום,
עס זאָל ווייטער פינצטער זיין אומעטום.
אַבער איך — ווען איך זאָל שוין אפילו פאַר זיך
ווי פאַרן דאָרנבוש, אויסטאָן די שייך —
וואָס טויג דאָס מיר — אַז אפילו די מויז
קען אין ערגעץ צוליב מיין ליכט ניט אַרויס.

און אַז לילית אפילו — קוים טראַכט איך פון איר
ווערט זי ליכטיק, און שלעפט זיך הינטער מיר,
ווי אַ וויסטער בעל־חוב אין זיין גאַנצער שוין,
וואָס גייט נאָך אפילו אין אַפּטריט אַרײַן
דעם וואָס קומט אים עפעס — גאָט מיינער,
און וואָס אַז איך קוק, ווי אַ גוי אויף אַ האַק,
אויף אַ וואָרט אַזאַ איידלס ווי רימזי-בראַק —
אַז דער טייטש און דאָס ליכט דערפון איז מיר פּרעמד.

אזוי ווי א לייבצודאק מיט א העמד
אויף א וואָלף אין א שטייג — און עס קלעפט זיך דאָך צו
אזוי וואַרים צו מיר, ווי מיסט פון א קו
צו א באַרויסן פום — גאט מיינער.

נאָר אפילו ווען איך טראַכט אז איך פלאַפּל
ווי א קימפעטאָרן וואָס רעדט פון היץ —
וואָס טויג דאָס מיר,
אז דאָס וואַרט, מיין ציר,
גיט זיך אייביק פון מיר אַרויס אזא צאָפּל,
ווי באַנאַכט א בוים ווען עס טרעפט אים א בליץ
וואָס צינדט אים א צעבראַכענעם אונטער. —

נאָר ס'איז אפשר טאַקע ניט מער ווי א נס,
וואָס איך זע ווי אן אוצר־זוכער אויס
ווען איך גיי אזוי מיטן קאַפּ אַרונטער — — —
אין דער אמת'ן בין איך דאָך א מת
וואָס האָט זיך פאַרשפּעטיקט פון שול אַרויס,
און וואָס לויפט צום קבר — גאט מיינער — — —

די באלארע פון משה קראמגאלד

אָ, לאַקשנברעט און מולטער מיינע,
אין שולגאס באַ דעם זלאטשאווער טייך;
באַם לעבן האָט משה קראמגאלד אפשר
קיינמאָל נישט געטראכט וועגן אייך.

און נישט נאָר אינגלוייז, — נאָר אפילו
ווען ער האָט שוין שטודירט אויף אַדוואָקאַט;
און דעמאָלט האָט ער דאָך באמת
צייט גענוג, גענוג געהאַט.

און ער פלעגט דאָך קומען צו דער שיינער באַבטשע
דעמאָלט ווען ער איז געווען אַ סטודענט,
און זי האָט דאָך נישט איינמאָל באַם לאַקשנברעט טאַקע
באַגריסט אים מיט'ן טייג אויף די הענט.

און ריווטשע דעם בלעכערס — געהאַט אַ מייכל,
לעקאָך צו עסן, ווי מען זאָגט.
און ער האָט דאָך אַלע נאַכט פאַר איר פענצטער
סערענאָדן געזונגען און געקלאָגט.

ווי האָט ער, פּרעג איד, אין נעכט פּול שטערן
זינגען געקענט פון אַלץ אין דער וועלט,
און נישט זען דאָס לאַקשנברעט מיט דער מולטער,
וואָס מ'האַט פאַרן רעגן אַרויסגעשטעלט ?

אָ, לאַקשנברעט און מולטער מיינע,
וואָס איך האָב אייך אזוי פיל מאָל געזען!
זייט מוחל דעם טויטן, וואָס ער איז ביים לעבן
פאַר אייער שיינקייט בלינד געווען.

צו וואָסערע מיידלעך אויסגעטרוימטע
האַט ער געשטרעקט דאָס האַרץ מיט די הענט.
און די אייגענע מאַמע, די אַלטע העניע,
האַט ער מיט רייד ווי מיט קוילן געברענט.

זי האָט זיך געבעטן: זונעלע טייערס,
נעם, עס אויף דאָס שטיקעלע ברויט!
האַט ער מיט די ציין געקריצט און געיאַמערט.
אַז ער וועט ניט שטאַרבן מיט זיין טויט.

ער איז דעמאָלט נאָך געווען אַ אינגל
און האָט נישט געוואוסט פון וואָס ער רעדט.
מיט זיבן יאָר שפעטער איז ער געשטאַרבן,
ווי מען דערציילט, אויף אַ לאַקשנברעט. —

אויף אַ פרעמדן לאַקשנברעט ערנעץ אין דרויסן
באַ אַ פאַרלאָזענער שטוב אויפן פעלד.
דאָס צווייטע יאָר מלחמהפּייער
האַט דעמאָלט אַרומגענומען די וועלט.

מיט די יונגע ציין אַריינגעגראָבן
אין לאַקשנברעט אין פאַרטונקלטן מעל,
האַט זיך אָפגעטאַן פון זיין גוף דעם שלאַנקן
די יונגע קינדיש-געפיעשטשעטע זעל.

אָ, לאַקשנברעט און מולטער מיינע,
אין שול־גאָס באַ דעם זלאַטשאַווער טייך,
מיטן הימל אין האַנט — איבער ימים ווייטע
בויג איך מיין גרויען קאַפּ פאַר אייך!

און זאָל דער הימל דער פרעמדער אויבן
איבער מיר אַן ערות זיין,
ווי עס וויינט מיין האַרץ (צו אייך) אין מיין בענקשאַפּט —
אין ווייטן, פאַרלוירענעם ים אַרײַן.

1924

דאָס ליר פון סוף־זונטיק

לעבן די טרעפ אויפן ערשטן גאָרן,
אין טוכלע־פינצטערן קאָרדאָר
וויינט אַ מויז און מיט איר אינאיינעם
אַ קויטיקע האַנט אויף צעשויבערטע האָר,
— דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

די האָר — אַ דופט פון פאַרב, וואָס איז ביליק,
די האַנט איז, ווי לעדער שטייף און האַרט.
צוויי גלייכע שותפים, וואָס האָבן אפשר
אויף קיין בעסערס קיינמאָל נישט געוואָרט.
— דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

נאָר מאָדנע איז עס, ווען מען הערט צוויי מענטשן
שווייגנדיק אין דער פינצטער שטיין,
וואָס זאָגט נישט עפעס „סעמי“ אַליין ?
וואָס זאָגט נישט עפעס „בעסי“ אַליין ?
— דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

נאָר אפשר רעדן זיי און מען הערט נישט
צוליב דעם פאַרשטיקטן שטומען געשריי
פון די זיבן מאָל זיבעצן אייוערנע באַלקנס
אויף די פינצטערע סטעליעס איבער זיי ?
— דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

סטעליעס אויף סטעליעס און בעטן אויף בעטן
און די לופט איז פארע און קוילן-רויך,
און פון אויבערשטן גארן ארונטער — אן אפגרונט,
ארויף-צו — א פעלד ביז וואַלקנס הויך.
— דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

א גרויסשטאַט ביינאַכט, סאַראַ וויסטע פרעמדקייט
עס נעמט אַרום אין דער פינצטער אין דיר.
ווייב מיט מאַן מיליאָנענווייז שלאָפן
ווי שיכורים אָנגעפּווישטע מיט ביר.
— דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

קינדער שלאָפן, ווי מאַלפּעס אויף ביימער,
אויף גאַניקעס אונטער פייער-טרעפּ,
און די לבנה — דער קוימענקערער
טרייסלט סאַזשע איבער די קעפּ.
— דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

און „בעסי דהי גוירל“ ווייסט פון גאַרנישט.
און „סעמי“ אויך מיט אַן אָפּן מויל.
און דער מאַנטיק, וואָס קומט צושווימען פאַר די אויגן,
ווי אַ מדבר אויף מוילן פּוסט און הויל.
— דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

און אפילו בעסי'ס מאַמע די אַלטע,
זי פרעגט שוין נישט מער — „וואו איז די מויד'ס?“
און עס אַרט זי נישט וואָס די האָר די שוואַרצע
זיינען געוואָרן בלאַנד און רויט.
— דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

נאָר זאָל מען נישט מיינען, אז דאָס איז אַ קראַנקער
אַט־דער וואָס טראַכט וועגן דעם אין דער נאַכט. —
אַ מידער בלוז פון זיין אייגענעם אומעט
ליגט ער און רויכערט זיין ליוֹלֶקע און טראַכט. —
דאָס ביסל ליבע אין גרויסן מאַנהעטן.

1924

א, שמואל מיין ברודער!

א צילינדער איז א הוט א שיינער,
און שוין איז אויך די רויטע רויז.
נאָר דער, וואָס דאַרף שפּילן המן הרשע
באַם פּוריס־שפּיל, נעבעך — אים שמירט מען אויס
מער פּון אלע. און דעם ערשטן פּון אלע
וואַרפט מען אים אַרויס.

א, שמואל, מיין ברודער, מיט פיר יאָר אינגער
אין דעם טאָג פּון פּורים געשטאַרבן ביסטו.
איז שוין פינף־און־דרייסיק יאָר אז דו ליגסט דיר
אין דיין היימישער ערד, אין דיין שטילער רוי
לעבן זיידן ישראל און אַנדערע אידן. —
איך וועל ליגן דאָ איבערן ים ערגעץ־וואו.

מיט אַ רויטן־גליק־סימן אויף דיין שטערן
האַסטו דאָס ליכט פּון דער וועלט דערזען,
און געשטאַרבן שוין אויפן טאָג דעם אַכטן, —
דער מוהל איז דיין מלאך־המות געווען.
ווי שווער עס ווערט, ווען מען הויבט אָן קלערן,
צי דאָס האָט געדאַרפט אזוי געשען.

ווען דו ביסט נאָך דאָ — וואָלטן מיר ביידע געשלעפט זיך
און ביידע אַריינגעשוויגן אין שניי.

און קען זיין, ווען מען זעט אונדז אין שמויסענע היטלעך
און סאלאָשן און שאַלן אזוינע צוויי,
וואָלט אונדז אימיצער פארבעטן מיר זאָלן דערציילן
פון דער היים עפעס — באַ אַ גלעזל טיי.

וואָלטן מיר ביידע אויס ליבשאפט צו איינער
אַנטקעגן אונדז, אין אַ גאָלדן געמאַך,
דערציילט מיט אַ ניגון פון טרויער טיפן
פון געקוילעטע קינדערלעך אַ סך ;
וואָלט זי אפשר געוויינט און באַ אונדז געבעטן
דערציילן פון נאָך עפעס אַ זאַך.

וואָלטן מיר ביידע איירל, ווי פרינצן,
זיך אַראָפּגעלאָזן פאַר איר אויף די קני
און געבעטן: צי קען זי אונדז ניט פאַרדינגען
אין אַ רייכער נאַכט־קאַפּע ערגעץ הי,
צו זינגען הימישע לידער פאַר מענטשן,
וואָס זיצן מיט פרויען שיינע, ווי זי.

און קען זיין, ווען זי הערט אזוי אונדז רעדן,
נעמט זי אונדז צו פאַר לאַקויען צו זיך,
און דערפאַר, וואָס זי וויל צו די געסט אירע טאַקע
פאַר פרינצן פאַרשטעלן מיך און דיך, —
טוט זי אונדז אָן אין גינגאָלד־יאַקלעך
און הויזן מיט גאָלד און גאָלדענע שיך.

און דו ביסט יונג, און וואָלסט צוגעצויגן,
און פאַראַנען שיינע גענוג צווישן זיי,
און אזא, וואָס האָט אַ מאַן אַן אַלטן,
בעקט מיט רעכט נאָך אַ יונגן לאַקיי.

און ווען איינע האָט גאָרניט איז ניט נויטיק,
אַז אַן אנדערע זאָל האָבן צוויי.

נאָר אפילו איך, וואָס איך בין שוין עלטער,
אויך מיר וואָלט בעסער געווען ערגעץ-דאָרט!
איך וואָלט ניט אַרומגיין געדארפט ווי אַ קראַנקער,
וואָס געפינט זיך אין ערגעץ ניט קיין אָרט,
און נישטאָ אויך קיין וואַנצן דאָרט — וואָס קריכן,
ווי אין הויז וואו איך וואוין, אויף לייב און באָרד.

די באַלעבאָסטע אונדזערע איז אַ כהמה —
זי האָט קיינמאָל ניט אין זינען דאָס הויז;
און אַז מען מאַכט אַ נואַלד אין דער פינצטער,
קומט איר געליבטער און וואַרפט אַרויס;
ער הייסט אַלפאָנז — טראָגט אַ געלן צילינדער
און אין לאַץ אויף דער רעכטער זייט, אַ רויז.

1927

סאלוט

בא אונדז אין לאַנד איז אויך עפעס דאָ —
און וואו קיין לאַמטערן־סלופ איז נישטאָ
איז דאָ אַ בוים — און דאָס מיינט דאָך קלאָר
אַז אַ נעגער איבער צוואַנציק יאָר
מעג האַסן אַלץ וואָס שטרעקט זיך אַרויף
צו האַלטן דעם, וואָס מען הענגט אים אויף.
נאָר יענעם וואָס איך האָב שטאַרבן געזען,
קיין פּופּצן איז ער ניט אַלט געווען.

די ווייסע אַלטע מויד האָט ניט אויסגעזען זים.
אַ פאַרזשאַווערט שלאָס אויף אַן אַלטן וואַלד
די נאָז מיטן פּיסק. — און די הענט מיט די פּיס,
איך זאָג דיר — זיך צורירן הויט צו הויט
צו אַזאַ מין פּליאַקע, איז בעסער — טויט.

דו ביסט דו. — דאָס האָט זי אים אָנגעקלאָגט. —
און דו וועסט באַ מיר הענגען, האָט זי געזאָגט.
עס איז וואָר — ער האָט אין טויט־שרעק פּאַסקורנע געלאַכט;
נאָר געלאַכט האָט זי אויך און די סמאָלע געבראַכט.
און באַקוקט דעם בוים איבער זיך אין דער הויך.
און די פּרייד פון המון באַ דעם ערשטן רויך,
איך שווער — פון אַ משוגע־הויז,
אין אַ שרפּה, הערט מען אַזוינס ניט אַרויס.

און דער ערשטער לעפל סמאלע באם הארץ
איז היים אויף היים, און שווארץ אויף שווארץ.
און די אויגן ניט בליץ, נאָר אַ ווייס געשטאַרץ.
און דאָס לייב — עס רייסט זיך פון דער הויט ;
ניט אנדערש, עס וויל זיך אויסטאָן פון טויט.

אַבער ניט נאָר האָט מען דעם בהמה'ניק
פאַרוואָרפן אַרום האַלדז אַ שטריק.
נאָר די פּאָן פון דער רעפּובליק האָט מען אויך
אַרויפגעצויגן אין דער הויך —
און דער הימל איז בלוי — אים גייט ניט אָן —
און באַם ווינט איז אַ שמחה מיט דער פּאָן,
און איך — אַ געשלאָגענער הונט — ניט אַ וואָרט.
ניט אַריינגעלייגט גאָרנישט — אַ שותף צום מאָרד.

נאָר מען דאַרף ניט פאַרשלינגען אַ חזיר־שטאַל
צו ברעכן מיט דער גרינער גאַל,
דאָס באַזאָרגט שוין דער גלח, דער חכמה־קוואַל —
אויב די שוואַרצקייט — זאָגט ער — איז נאָט'ס אַ גריין,
איז אַ זינד זי צו לאָזן זיך מישן מיט ווייס.

און איך זאָג דיר — ס'איז ניט דער קרעכץ פון צווייג,
ניט דער שטריק, מיטן גאַנצן קלאַפּערגעצויג,
ניט דאָס פעדערל אין ווינטגעטרייב
וואָס האָט פאַרזאַמט זיך צו קלעפּן צום לייב,
נאָר דו — דאָס טרויער־געשטאַנק פון דער וועלט,
וואָס האָט זיך פון ווייטן אַנידערגעשטעלט,
מיט די הענט, דורך די קעשענעס, באַם דיך,
פאַרטראַכטן אַ ליד פאַר דער וועלט און פאַר זיך.

גוי בעסער, וועק אויף דעם קלעזמער שאַפּען,
און זאָל ער אַ פּלויכע טאָן, אויב ער קען,
מיט טענער אַביסל — און זאָל מען זען,
אַז אַ גוי איז אויך אַ כּל-נדרניק,
ווען מען דאַרף צו פּאַרנאַסן כּלוט — מוזיק.

זון-אויפגאנג אין מאנהעטן

דער מענטש איז — ווי עס ווויזט אויס, —
א בעקער וואס אַרבעט באַנאַכט,
און אַ מאַמע צו די קינדער.
די מאַמע — אַז מען וויל איז
געגאַנגען איינקויפן,
אָדער זי איז אַוועק מיט אַ באַרדער,
אָדער זי איז שוין, נער ווייסט,
ווי לאנג געשטאַרבן אפשר.

עס איז שווער צו זאָגן, וואָס דאָס איז —
אָט איז פאַרטאָג, און אַ מענטש מיט צוויי פיס,
וואָס ער שלעפט זיך איבער פינף גאַרנס אַרויף.
און אָט איז אַ טיר, וואָס ער עפנט אויף,
הערט זיך אַרויס אַ טשאַד פון דאָרט,
פון לאַקס, וואָס ברענט, שטופט ער זיין באַרד
אַריין פאַראַוים און דערנאָך דעם קאַפּ;
זיצט אין מיטן שטוב אויף אַ טאַפּ
אַ קינד וואָס גריזשעט אַ שטיקל קויל,
קוקט דער מענטש מיט אַן אָפן מויל,
ביז ער קומט אַריין און גיט אַ ברום,
דרייט אויס דאָס פנים און קוקט זיך אום
אַ מיידל פון זיבן, וואָס שטייט באַ דער קיך.
שאַרט זיך אַפיר אין צוויי גרויסע שיד,
אַ אינגל פון פינף פון אונטערן טיש.

און איינס פון דריי מיט א פלעדערוויש
 און מיט פיסלעך, וואָס זיינען דין און קרום.
 גיט נאָכאַמאָל דער מענטש אַ ברום,
 שטרעקן די קעפּ פון אַ ווינקל אַרויף
 דריי אַנדערע, וואָס הויבן זיך אויף.
 גיט דער מענטש אַ זיפּץ און ציט זיך אויס
 און שלעפט אַ ברויט פונם בוזים אַרויס
 און צעטיילט עס מיט הענט צוויי געלע, ווי וואַקס.
 ברענגט אויך דאָס מיידל דאָס שטיקל לאַקס,
 עסט מען, אַזוי ווי אויף אַ געוועט.
 לייגט זיך דער מענטש דערווייל אויפן בעט,
 ציט זיך זיין אַטעם, אַזוי ווי אַ זעג.
 גיבן זיך אַלע אויף דר'ערד אַ לייג
 און מאַכן אים נאָך. בלייבט דאָס מיידל שטיין
 און קוקט ביז זי לאָזט אַרויס מיט געוויין
 פון האַנט דאָס שטיקל ברויט, וואָס זי האַלט,
 גיבן זיך אַלע, ווי חיות פון וואַלד,
 אַ וואַרף אויף דעם, ביז סע ווערט אַ קנויל,
 ווי פון זיבעצן הענט מיט אַן איינציק מויל —
 וויינען שוין עטלעכע מיט אַ מאָל.
 שרייט איינער זיי איבער הויך אויפן קול
 מיט דער הימנע, וואָס מען זינגט דאָ אין לאַנד.
 פאַלט אַראָפּ דער זייגער פון דער וואַנט
 און וועקט אויף די גאַס; הויבט זי זיך אויף
 און וואַרפט, ווי מיט שטיקער אייזן אַרויף;
 בראַזגעט אין איינציקן פענצטער די שויב,
 וואָס איז צוגעדעקט מיט געדיכטן שטויב.
 גיט דער מענטש פון שלאָף אַ טרייסל דעם קאַפּ
 און ער לייגט זיך מיטן פנים אַראָפּ;
 קריכט אַ רויט שטיק מאָרגנשיין

פארעהיים — דורכן פענצטער אריון,
און לייגט זיך אוועק, ווי גאלד א שטיק,
אויף דער לאטע אונטער זיין גארטל־שטריק.
שטעלן זיך אלע אויס אין א ראָד
און זיי דרייען זיך אין א קארטאהאָד
אָרום זיין בעט מיט אזא געוואַלד,
ווי ווילדע אָרום א פייער אין וואַלד,
ווען זיי בראָטן אָפ א מענטשן אויף טויט
צוליב דעם, וואָס זיי האָבן נישט קיין ברויט.

1924

נאכט אין מאנהעטן

א מאלפע — דאָס לייב אָן. האָר אינגאַנצן.
שטייט ברוין־און־בלאָ פון קעלט פאַר מיין פענצטער:
און וויינט אַרויף צום הימל אויבן
וואָס הענגט ווי אַ ים פון בלוט און בלאָטע,
אן איבערגעקערטער איבער דער פינצטערער שטאַט.

זי וויינט אזוי ווי אַ מענטש אין דער פינצטער
וואָס מיינט אז ער האָט עפעס אָנגעוואוירן,
ווען ער האָט דאָס ליכט פון די אויגן פאַרלוירן,
עס קען דאָך אַ מענטש פאַרלוירן אַמאָל
דאָס ליכט פון די אויגן.

נאָר אז איך וועל שוין צוגיין און האָרכן
וואָס וועט דאָס העלפן דער מאַלפע וואָס וויינט
אַרויף צו אַ הימל אזאָ?

די לבנה, וואָס איז געשטאַרבן, איז טויט.
און די שטערן דערמאָנען דאָך בלויז אָן פונקען,
וואָס זיינען געפלוּיגן אַמאָל
פון אַ פייער, וואָס האָט געברענט אין דער וועלט,
ווען עס איז נאָך געווען — נישט קיין בלוט וואָס וויינט
און נישט קיין בלאָטע.

א רחמנות איז נאָר אויף די קינדער פון שטאָט :
ווי מאָדנע פרעמד און פארטרויערט זיי קוקן,
ווען איינער, א פון זינען-גערייטער,
שעפּטשעט — מיט אויגן פאַרנאָצטע צום הימל —
פון שטערן.

נאָר אפשר באַוויינט די מאַלפּע אין דרויסן
טאַקע אונדז אַלע, אירע קינדער ?
עס הויבט זיך דאָך אויף ווי א באַרג די אימה,
ווען מען זעט אזוי פיל מענטשן אינאיינעם
מיט אַרעמס און בערד צום הימל פאַרריסן,
וויינען איבער דער וועלט.

נאָר אפילו ווען מען וואַלט שוין דערלאַנגען
צו זיי מיטן קול —
וואָס זאָגט מען צו זיי אין דער פינצטער ?

וואו איז די היים פון דער וועלט —
אויב זיי ווילן אַהיימגיין ?

און וואָס וועט מען טאָן, אין דער היים, אין דער פינצטער ?
ווער ס'עט האָבן וועט עסן א באַרשט אין דער פינצטער,
ווער ניט — וועט עסן ברויט אַלטגעבאַקנס א שטיקל,
וואָס ער האָט נישט באַוויזן צו פאַרקויפן
צו אן אַנדערן — פאַר זונפאַרגאַנג.

אָ, זאָל די זון שוין רחמנות האָבן
— אזוי ווי די מאַלפּע אויף אירע קינדער —
אויף אונדזער אַרימער וועלט.

זאל זי אויפעסן
ווי א וואלף א שאף אין דער פינצטער
איר אייגענע ליכטיקייט ערגעץ דארט.

1924

סאקאָוואַנזעמי

מען קען זיך אויסרייסן א גרויע האָר פון קאָפּ,
וואָס קומט צו פרי אמאָל פון צער, וואָס איז צו שווער;
נאָר וועמען אין זיין צער עס דאַכט זיך אויס,
אַז ס'איז אים שווער דער קאָפּ זיינער מיט הויט און האָר,
ווי עפעס, וואָס ער קען ניט טראָגן מער,
אויף אַט די קנאַכן די צוויי אַרימע, וואָס הייסן אַססל, —
בא דעם מענטשן —
זאָל ער ניט בלייבן שטיין דעמאָלט מיט מויל און אויגן אָפּגע,
ווי אין א דולדוויז ערגעץ;
און אויך דער שטיין פון וואַנט איז האַרטער פון זיין קאָפּ
און שלאָגן זיך אָן אים וועט ברענגען בלוז א ביל,
ניט גרעסער פון אַן עפל אויף אַ בוים, וואָס דאַרט
און האָט ניט ווער עס זאָל אים אָפּרייסן אין צייט.
און ס'איז דאָך דאָ אַן אויסוועג היינט אַ גרינגערער
פאַר דעם, וואָס זוכט אים:
מען דאַרף נאָר רואיק זיין אַ ווייל,
און ווי אַ טיפּוס-קראַנקער צוכויגן דעם קאָפּ צו דעם, וואָס גאַלט.
אַ ברודער איז ער דאָך,
און מען דאַרף ניט ברוגז זיין אויף אים,
פאַרוואָס ער נעמט די הויט ניט מיט.
ער טוט נאָר וואָס מען הייסט און ווען מען צאָלט דערפאַר.
און אויך דאָס טויטנקלייד, —
דאָס אויך — האָט אויפגענייט אַ ברודער, וואָס איז הונגעריק.

און אז א קינד — דאָס אַרימסטע,
 ווען מען טוט עס אָן אַ בנד אין א יום טוב,
 גייט באַם האַנט, וואוהין מען נעמט עס מיט ;
 מעג מען אויך זיך לאָזן פירן צו דער טויטנשטול, וואָס וואַרט
 ווי אַלט מען זאָל ניט זיין.
 און אז עס בלאַנקט שוין אויך דאָס טויטנדיקע קופער אויפן קאַפּ
 וואָס קען נאָך שווער זיין דעמאָלט ?
 אַ קיניג — ווען דאָס גאַנצע פּאָלק אַפילו וויינט אַרום זיין טראָן —
 דאַרף שווייגן, ווען מען קרוינט אים.
 און אז פון פייער איז די קרוין אויף אים דעם אויסדערוויילטן
 איז דאָס אַ וואונדער־קרוין אין אַט דער וויסטער וועלט.
 און בלויז דער וואָלף, וואָס אייביק לויערט ער, ווייל ער איז ווילד
 און בלויז דער רויבער אין דער פינצטער —
 שרעקן זיך פאַר פייער.
 קינדער שטומע, נאָך
 מיט אויגן אָפענע, וואָס זעען גאַרנישט נאָך,
 שטרעקן זיך צום פייער.
 און בלויז דער שמעטער־לינג, וואָס גאַרט נאָך ליכט
 אין חושך פון דער נאַכט,
 באַגעגנט מיט צעשפּרייטע פליגל אייביק —
 דעם טויט אין פייער.

4טן סעפטעמבער, 1927.

מיין זונעלע, ווען ער וועט זיין דער מלך

(זאל דער קראַנקער, וואָס הערט אַ גלעקל קלינגען,
וויינען צום הימל אַרויף און זינגען,
זאל דער קנעכט מיט זיינע פאַרשלאָפענע אויגן
ווי אַ נאַכטוואַנדלער פון דאָך זיך בויגן ;
זאל דער רייכער מיט זיין גאַלד זיך שפּילן,
ווי דער טייך מיט די שטוינער פון די מילן.)

איך האָב מיר אַ זונעלע אַ שיינעם,
שפּילן מיר זיך ביידע אינאיינעם,
ווי אַ קליינטשיקער ברודער מיט אַ גרויסן
דערווייל אויפ'ן בערגעלע זאַמד אין דרויסן,
אַבער ווען ער וועט זיין דער מלך,
אַהאַ — וועט דאָס דעמאָלט ווערן פּריילעך.

אַזוי ווי נאָך אַ זומער־רעגן,
וועט ליכטיק זיין אויף אלע וועגן.
וועט מען שוין מער קיין מורא נישט האָבן
פאַר שדים, גולנים און פאַר ראָבן.
וועט מען גיין צום מלך מיט צימבלען און פלייטן,
וועלן בערעלעך די קינדער באַגלייטן.
די בערעלעך וועלן מיט יאַמשעמשטעקלעך
פּויקן אין פּייקלעך, וואָס הילפּן ווי גלעקלעך ;

וועלן ווערן אין די פייקלעך לעכער.
וועלן די פויגעלעך אויף די דעכער
זיך פרייען, אזוי ווי די קינדער, און לאכן,
ווען זיי וועלן זען אזוינע זאכן!

אוע די גרויסע — די טאטעס מיט די מאמעס —
וועלן מער נישט גיין אין קיין שפענצער מיט לאטעס,
נאָר אין יאָקלעך, ווי שיינע זומערפייגל,
און אלע אין די הענט מיט בייגל.
און אלע וועלן עסן עפל
און איינגעמאכטס פון א גרויסן טעפל.
און וועט זיך א טאטע אין וועג פארקילן,
און דער דאָקטאָר, דער מיט גרויסע ברילן,
וועט פארשרייבן מיערנצימעס א ביסל,
וועט מען אים ברענגען א גאנצע שיסל;
און עס וועט זיך קיינער נישט אונטעררוקן
אים מיט גרויסע אויגן צו באַקוקן.

און נישט מען וועט די פאָלעס צעשפרייטן
פאָראַויס צו פאָרלויפן איינער דעם צווייטן,
נאָר רויטע, ווי די פאָמעראַנצן,
וועלן טאטעס מיט מאמעס טאַנצן.
וועלן הינטלעך אין פיאטעס קיצלען און גלעטן,
וועט מען היטן, מען זאָל זיי נישט צעטרעטן.
און נישט נאָר הינטלעך — די וועלף מיט די ביסלעך
וועט מען אויך נישט פירן אויף קיין שטריקלעך:
זיי וועלן אליין — מיט פארהויבענע עקלעך, —
ווי אַדלערס פאָראַויספליען מיט די פעקלעך;
און ליכטיק, אזוי ווי באַוואַקסן מיט בלומען,
וועלן אויסזען פון ווייטן די קינדער, וואָס קומען.

אָבער נישט ווי אַ מלך, וואָס דאַרף זיך בלאָזן,
און מיט וועכטער — קיינעם נישט צוצולאָזן,
נאָר צו קענען ווייזן זיך פאַר אַלע,
וועט מיין זונעלע שטיין אויף אַ דאָך מיט זיין כלה;
ער וועט שטיין מיט איר אויפן קוימען אויבן
מיט עסן, וואָס ער האָט געבראַכט פאַר די טויבן.
וועלן איבער אים די טויבן זיך דרייען;
וועלן אַלע אַרויפקוקן און זיך פרייען.
ווי אַ קרוין פון שטערן, וועלן די טויבן
אין דער זון אַרונטערשיינען פון אויבן.
און די קינדער וועלן אפילו הערן,
ווי עס זינגען אין דער קרוין די שטערן.

נאָר דער נאַרישער טאַטע קען נאָך פאַרזאַמען
און נישט קומען צום יום־טוב מיט דער מאמען,
זאָס דאָס זונעלע פון גאַרנישט קלערן;
עס קען אויפן קוימען אים שווינדלענדיק ווערן, —
וועט ער דאַרפן האָבן צוטאָן מיט נאַראַנים,
וואָס לאַכן, ווען מען פאַלט אויפ'ן פנים.

מיט אַ ריב־אייזן וועט דער לייב צערייבן
דאָס בלוט, וואָס וועט אויף די לאַפּקעלעך בלייבן;
און די שלאַנג וועט זיך אויסלערנען סיכעלעך עסן.
די נאַראַנים נאָר וועלן גאַרנישט פאַרנעסן, —
אייביג, אזוי ווי אויף פּוילקייט שימל,
וועלן זיי וואַססן אונטער'ן הימל.

פון מיין רויזעלעם טאג-בוך

1.

מענטשן שטייען אויף
און יאָגן זיך מיט שיפן און מיט באַנען,
און פלאַטערן ווי פייגל, אין דער לופטן איבער אַלץ,
און שפּאַרן זיך, ווי רויכן פון די קוימענס,
און דרייען זיך, ווי שטויב אין ווינט.
און אָט־דעם אייביק־זינגענדיקן גאַלד־און־אייזן־ווירבל
פון דער שטאַט,
און דאָ באַם ים אפילו אויף דעם טויטן־אינדזל ;
באַם פּרוכט־פאַרקויפער איז דער וואָגן
ליידיק שוין כמעט,
און סעם דער קרעמער שטעלט די אַכטע מילכקאן שוין אַרויס ;
און אויך מעקדאל, דער אַלטער אירלענדער,
דער שכן אונדזערער,
מיט האַנט און האַמער אויף דער זוויל דער האַרטער,
פייפט ער שוין אַרויף צום צענטן מאָל דאָס זעלבע ליד
צום פויגעלע אין שטייגל, וואָס לערנט זיך
אים נאָכצוזינגען.
מיין מאַן אָבער, —
אַזוי ווי ס'זוויל דער ים נישט אויפהערן צו רוישן,
וויל ער נישט אויפהערן
צו פירן זיין מלחמה מיט די פליגן
אין שלאַפכאַלאַט.

אין מיט מיין הוט אויף זיך, דעם מיט די רויטע בלומען.
 יאָגט ער זיך אַרום און וואַרפט מיט הענט,
 ווי אין דער אַפערע אַ דיריגענט אַ הייסער.
 און ווי אַ ביבער שוויצט ער שוין (ער קען זיך נאָך,
 הלילה, ציקילן), וואָס טוט מען מיט אַזוינעם — גאַט מיינער?
 עס קומט דאָך אויס, כאַטש שריי אויף אים, ווי אויף אַ קינד,
 צי נאָר פאַרשפיל מיט רייד אים, ווי אַ קינד.
 — אַ זיכער־גרויער קאַפּ, — דו, מאַן מיינער, דו קינד,
 ווי הייסט דער רבי דיינער, זאָג מיר, אויב דו ווייסט?
 — מיין רבי איז אַ בלינדער אויף אַן אויג
 און הייסט רב היים.
 — וואָס טרינקט דער רבי דיינער, אַלע טאָג?
 — ציקאַריע פון אַ קוואַרטן־טעפּל
 טרינקט דער רבי מיינער אַלע טאָג,
 אין בלוז לַכבוד שבת עסט ער
 קאַשע מיט פאַסאַליעס,
 קאַשע מיט פאַסאַליעס,
 קאַשע מיט פאַסאַליעס.

2.

אז דאָ אין לאַנד דערוואַקסענע, ווי קינדער,
 בענקען אַלע טאָג נאָך נייע שפּילעכלעך,
 פאַרוואָס זאָל, — פרעג איך, — דאָס פאַרמעסטן זיך
 אין פּליגן־כאַפּן אויך נישט זיין אַ שפּיל?
 וואָר איז: מיר איז שווער צו טראַכטן וועגן דעם,
 דאָס קומט דערפון, וואָס אַלצדינג מאַלט זיך גלייך
 פאַר מיינע אויגן אויס, אַזוי ווי לעבעדיק.
 אַט זע איך דאָך אין דעם פּלאַקאַט,
 וואו אותיות, ווי סלופעם גרויסע,

זאָגן אָן דעם נאָמען פון מיין מאַן.
 דער פליגן-כאַפּערטשעמפּיאָן פון לאַנד איז ער, —
 ס'שטייט אזוי געשריבן.
 און אויסגעמאַלט מיט ברילן, האָר און שניפּס,
 און מיט די הענט און פיס אין לופטן
 קוקט ער מיר אויס — נישט אויסגערעדט זאָל זיין, —
 ווי אַ משוגענער אויף גלייכע ווענט.
 נאָר מער פון אַלץ פאַרדריסט דער פרוי אויף מיר! —
 ווי מ'האַט מיר אָנגעטאָן מיין ליבן מאַן.
 דעם טאָפּ, דעם גאַלדענעם, וואָס הענגט אים
 אויף דער ברוסט — פאַרשטיי איך נאָך —
 ער דאַרף מסתם אַריינזאָרפן אַהין
 די פליגן, וואָס ער כאַפּט,
 מען זאָל זיי קענען איבערצייילן,
 ווען די פאַרוועט־צייט וועט פאַריבער זיין.
 די ברייטע הויזן אָבער, אַט די רויטע זיינע —
 וואָס באַדאַרף ער ?
 פליגן זיינען דאָך קיין ווילדע אָקסן נישט,
 מען זאָל זיי דאַרפן רייצן ?
 נאָר אפּשר וויל מען צוציען מיט דעם גאָר אונדז אַליין, —
 די פרויען ?
 רויט דערמאָנט דאָך אונדז, אָן עפּל־רויזן זון־פאַרגאַנג,
 אָן שפּאַרן־קלאַנג פון יונגע אָפּיצירן.
 פאַר מיר אַליין האָט זיך שוין אויך אַמאָל
 פאַרנויגט אַזוינער.
 איך בין געגאַנגען דעמאָלט
 מיט מיין חברטע שפּאַצירן
 אין ווילנע — אויף דער הויפטגאַס. —
 פּעשע־גיטל איז געווען איר נאָמען.
 אַ לאַנדסמאַן, וואָס איז ערשט פון שיף אַרונטער,

האָט דערצײלט, אז זי האָט זיך אַליין געטויט,
ווען זעלנער זיינען זייער הויז
אין מיטן נאַכט באַפּאַלן — — —

1924

דער טויט פון דעם גאלדגרעבער דזשים וואלדאָר

שטויט דער פריסט — מיטן גאלדענעם צלם אין האנט
און ער קוקט אויפן מעסער, וואָס הענגט אויפן וואַנט,
און די ליפן שעפטשען דזשים וואלדאָר, בעט גאָט,
עס לויבט, ווי דער מאָרגנשטערן, זיין גנאָד,
דזשים וואלדאָר !

נאָר דזשים וואלדאָר, וואָס ליגט מיט אַן אָפן מויל
אויף זיין טויטנבעט, און שוואַרץ ווי קויל,
ווענדט זיך נישט צו דעם צלם אַרויף,
נאָר צום מעסער. אַזוי ווי דער פריסט הויבט ער אויף
די אויגן זיינע, און קוים וואָס מען הערט
מיט אַ קול אַזאַ, ווי פון אונטער דער ערד,
דערציילט זיין לעבן, דזשים וואלדאָר :

— איך האָב אומגעבראַכט פון רויט־הויטיקן מין
זיבן טעכטער און זעקס־און־דרייסיק זין,
די שטאַרקסטע פון זיי. איצט שטאַרב איך און טראַכט :
דעם לעצטן האַסטו נישט אומגעבראַכט,
דזשים וואלדאָר.

— מיך אַרט ניט דאָס ווייסע טויטנגעשריי
פון דעם, וואָס וועט ווערן געשונדן פון זיי
מאָרגן צי איבערמאָרגן דאָ.
נאָר איך, דזשים וואלדאָר, בין מער נישטאַ.

און זיי, ווי מיט פייער אונטער דער הויט,
באוואַיען מיט פרייד דעם לעצטן טויט
פון דעם לעצטן מאַן, דושים וואַלדאָר.

— ווי רויבער באַנאַכט אַ שיף אויפן ים,
אַזוי האָבן זיי — אויף די פּוילן מיט סם
און מיט ברענענדיק פייער אין די הענט, —
אַרומגערינגלט פון אַלע פיר ווענט
דושים וואַלדאָר.

— און ווען זיי האָבן פאַרברענט מיין הויז,
איז קיינער לעבעדיק נישט אַרויס.
מיין ווייב האָט געברענט מיטן קינד אויף די הענט
פאַרן הייליקן בילד, וואָס האָט אויך געברענט,
און ווער איז געלעגן ביים שוועל אויפן מיסט,
ווי אַ זיפּ צעלעכערט? — דער פרומער באַפטיסט,
מיין אַלטער פאָטער, דושים וואַלדאָר.

— בלוז דער הונט, וואָס האָט קיינמאָל פון גאט נישט געקלערט,
און איך אַליין אויף אַ ברענענדיק פערד.
נאָר צו מאַרגנס, ווען די זון איז אַרויס,
ווער האָט זיך אומגעקערט? — איינער בלוז —
דושים וואַלדאָר.

— נאָר דעמאָלט האָב איך צו זיך געזאָגט:
הער אויס, דושים וואַלדאָר: אַ מאַן וואָס קלאָגט,
איז געגליבן אין טרויער צו אַ ווייב,
ווען סע הענגט שוין אויף איר, ווי אַ זאַק דאָס לייב.
נאָר דער מאַן, וואָס בויגט זיין קאָפּ און רוט.

ווען ער הערט, ווי עס קלאַנגט פאַרנאָסן בלוט, —
פאַרשאַלטן איז ער, דזשים וואַלדאָר.

— און איך ווייס נישט, ווי לאַנג עס איז שוין זינט דאָן;
נאָר מען קען מיט אַ שטיין אויף אַ קופּערנער פּאַן
נישט פּויקן אזוי, — ווי סע פּויקט און קלאַנגט
דאָס פאַרגאַסענע בלוט, וואָס טרייבט און יאָגט
דזשים וואַלדאָר.

— נישט איינמאָל שטעל איך די אויערן אָן
און איך רעד מיר איין, אז דאָס פּלאַטערט אַ פּאַן,
אויף אַ קלויסטער־שפיץ, און איך רעד מיר איין,
אז אַן אָרגל שפּילט אין מיין בלוט אַריין.
נאָר דאָס שטיקט נישט איין דאָס בלוט פון מיין קינד,
און דאָס בלוט פון מיין ווייב, וואָס קלאַנגט אין ווינט
און רופּט אָן אויפהער: דזשים וואַלדאָר!

און איך זאָג דיר פּריסט, די בלויע הויך,
דער הימל אויבן געפעלט מיר אויך;
נאָר פון דאָרטן האָב איך זיך נישט דערוואוסט,
פאַרוואָס דאָס אומגליק האָט טרעפן געמוזט
דזשים וואַלדאָר.

און אָט איצט — דאָ שטייסטו אַנטקעגן מיר;
מיך אַרט ניט, וואָס דו האָסט געטרונקען ביר
און געגעסן פּלייש. נאָר ווען דו האָסט אַ מויד
געקניפט אין באַקן, ווי בוריקעס רויט,
און פאַרגעבן איר כלומר'שט אויף שווערע זינד,
האָט זיך דעמאָלט געראַנגלט מיט פיינט און הינט
אויף לעבן און טויט — דזשים וואַלדאָר.

נאָר געטויט האָט ער קיינמאָל נישט מיט פרייד ;
נישט איינמאָל האָט, ווי אַ בער פון קייט,
זיך זיין טרויער גערויסן. אַ טויטן פאַרשיט —
האָט אָן וואַסער אים דריי מעתלעט געהיט
דזשים וואַלדאָר.

נאָר דו מאָל דיר אויס : אָט שוועבט אַרום
אַ שמעטערלינג פון אַ בלום צו אַ בלום,
און דאָס האַרץ איז שטיל און דער פויגל זינגט.
און מיטאַמאָל און דזשים וואַלדאָר שפּרינגט
ווי אַ לייב אויף זיין רויב. עס האָט קיינער פון זיי
קיין צייט נישט אפילו צום לעצטן געשריי
באַס מעסערשטויס פון דזשים וואַלדאָר.

נאָר וואָלט איך אפילו זיך ווענדן געוואָלט
צום צלם דיינעם, — איז ער דאָך פון גאָלד,
און עס האָט דאָך דאָס גאָלד — דער געלער נעץ —
פאַרכאַפט, ווי אין אַ פּיעררנעץ,
דזשים וואַלדאָר.

אים אַרויסגערויסן פון זיין ערד
אַזוי ווי אַ בוים, און צו־פּוס און אויף פּערד
אים פאַרשלעפט איבער זאַמד און שטיין דאָ אַהער
צו הערן דעם ברום פון דעם גרוזליכער,
און צו ברענגען דעם טויט אויף אַן אייגן גליד, —
אַ קינד, — וואָס ווייסט נאָך פון גאָרנישט ניט,

— ווען מ'איז יונג און מען חלומ'ט פון גאָלד, — ווי גרוים
און ווי ליכטיק מען וואַקסט אליין באַ זיך אויס.
דעם פּאָטער'ס אָפּהאַלט — אים האַסטו פון זיך

אָפגעטרייסלִט, ווי שטויב פון די שיד, דזשים וואלדאָר.

— און דאָס ווייב ? — וואָס פּרעגסטו, דזשים וואלדאָר באַ מיר ? איך האָב דיר ליב און איך גיי מיט דיר. די אויגן, ווי שטערן, אָפן און ווייט. און דער שטילער בלאַנדער קאָפּ אָן אַ זייט האָבן געוויינט, ווי סע וויינען הענט פון אַ גרוב אַרויס, — צו מיר געווענדט, נאָר עס האָט נישט געפּאָלגט דזשים וואלדאָר.

— אַזוי, ווי די זון איבער גראָז און בוים, האָט געבלענדט דער געלער געץ מיט זיין טרוים. איצט וויינט אַזוי, ווי אין עמיצנס הענט, דאָס אַש פון אַ שפּאַן, וואָס איז אויסגעברענט, דזשים וואלדאָר.

— נאָר אפּיִרִי דין צלם איז שוואַרץ, ווי אייזן, מיין פּריסט, און ווי מיין האַרץ, דזשים וואלדאָר גיט די קרוין פון זיין קאָפּ — זיין בלוטיקע זינד, צו קיינעם נישט אָפּ. און אויב עס האָט אים ליב די ערד, וועט זי עדות זאָגן אויף דעם, וואָס ער שווערט : — זאָל פּוילן דער שטאַם, דזשים וואלדאָר !

— זאָל אייביק איבער אים וויינען די שאַנד, ווי דאָס מעסער דאָ, וואָס הענגט אויפן וואַנט : דעם לעצטן פון דער רויטער הויט האָסטו טויטן געדאַרפט און האָסט נישט געטויט, דזשים וואלדאָר.

איצט וועט זיך פארמאכן אויף אייביק די טיר
פונם לעבן אין דער וועלט צו דיר :
נישטאָ מער אין ערגעץ אַן אויער, וואָס הערט,
מען זאָל רופן דזשים וואַלדאָר דאָ אויף דער ערד.
נעם צו דיין צלם, מיין פריסט, נעם צו,
דזשים וואַלדאָר'ס זעל טאָר נישט האָבן קיין רון.
אַ פאַרשאַלטענער שטאַרבט דזשים וואַלדאָר.

ווען דער פריסט האָט די לעצטע רייד דערהערט
האָט ער געוויינט מיטן סאָפּ צו דער ערד,
און אזוי ווי אין שרעק פאַר זיין אייגן קול
צו גאט גערופן, נאָכאַמאָל :
דזשים וואַלדאָר !

— קער זיך אום, קער זיך אום, דזשים וואַלדאָר, צו גאט,
און זאָל אויפגיין איבער דיר זיין גנאָד,
נאָר דזשים וואַלדאָר אויף זיין טויטנבעט
האָט שוין גאַרנישט געהערט און גאַרנישט גערעדט,
און ער האָט זיין בליק נישט אומגעווענדט
צו דעם צלם, וואָס האָט באַב פריסט אין די הענט
געווארט אויף דער זעל פון דזשים וואַלדאָר.

און עס לאָזט זיך אויסמאָלן אַלץ אין דער וועלט,
ווער עס מאַלט אויס ליבע און ווער פאַר געלט,
נאָר די אויגן דיינע, — ווער מאַלט זיי אויס,
און וויינט נישט פון זיך דאָס האַרץ אַרויס,
דזשים וואַלדאָר ?

ווי האַלט מען אַזויאָ שטאַרבנדיק
צו אַ מעסער אַרויף דעם לעצטן בליק ?

עס קען דאך נישט זיין, אז פון מעסער ארויס
זאָלסטו זען דיין ווייב מיטן קינד אויפן שוים ?
עס קען דאך נישט זיין, אז ס'איז נישט קיין זינד
זיך צו טרייסטן באַם טויט מיט בלוט וואָס רינט
פון אַ מעסער אַראָפּ, דזשים וואַלדאָר ?

נאָר אז אויך דער טויט האָט נישט געקענט
פאַרשליסן די אויגן צום מעסער געווענרט,
שווייגט אודאי מיט אויגן, בלוטיק און שטום,
אויך דער אַלטער פריסט, וואָס צלמ'ט זיך פרום,
איבער דעם טויטן — דזשיב וואַלדאָר.

אן אלטע מצבה

ווייט ערגיץ—אן אלטע מצבה, דאָרט האָט מען באַגראָבן מיין מאַמען.
אין פעלד איז דאָן אָסיען געווען. און די וועלט איז געוואָרן
פאַרנאַרט.

ציווי קינדער מיט גאָלד־בלאָנדע לאַקן, זיי שטייען באַם פענצטער
צוזאַמען —

עס שפיגלט די זון זיך אין פענצטער — עס האָבן די קינדער געלאַכט.
אין דרויסן באַם טיר שטייט אַ מיטה, אוי, ווער האָט די מיטה
געבראַכט?

— עס האָבן די קינדער געלאַכט.

אוועק איז דער אָסיען, און איבער די פעלדער האָט שנייען גענומען.
„עס דאַרפן די קינדער, אַ מאַמען.“ אזוי, האָבן שכנים געמיינט.
געפאָלגט האָט דער טאַטע די שכנים — און דאָן איז אַ פרעמדע
געקומען.

געקוקט און געלאַכט צו די קינדער, — עס האָבן די קינדער
געוויינט.

עס האָט זיי דער טאַטע גענאַרט, פון דער מאַמען אַ בריוול געלייענט,
— עס האָבן די קינדער געוויינט.

דזשודאאים

מיין זלאַטשאָווער מומע הינדע באַשע
בעט מיד, איך זאָל איר אַ שיפסקאַרטע שיקן;
זי וועט דאָ מאַכן דאַמען־פאַרוקן
און געבן שטונדן אין האַמיש מיט ראַשע —
שרייבט זי מיר אויף דייטשיש.

דער ים פון צארעס גייט שוין איבער,
און ווי איין ליכטעלעכען גייט אויס איר נעשאַמע,
און זאָ העלף איר דער הערנאט, ווי זינט דער מעלכאַמאַ
איסט קיין לעפל געקעכץ איר מונד ניכט אַריבער. —
שרייבט זי מיר אויף דייטשיש.

איך האָב איר געענטפערט אַ בריוו און געשוואוירן,
אַז באַ אונדז איז געקעכץ גענוג פאַראַנען;
נאָר די פאַניכעס אונדזערע מיט די פאַנען
פרעסן ווי בערן, און שטינקען ווי טכוירן.
ס'איז פשוט נישט אויסצוהאַלטן, שרייב איך.

און וועגן דעם, וואָס זי לאָזט מיר וויסן
אַז אפילו די הייליקע סאַבאַט־געזאַנגען
זענען אין שמעטעכען שוין אונטערגעגאַנגען,
ענטפער איך איר, אַז סע ווערט מיר צעריסן
דאָס האַרץ אוראי, ווען איך הער דאָס.

אויך וועגן איר מאן, דעם סאלאמאן מאָזעס, —
שרייבט מיר מיין מומע, — מען האָט אים געשמיסן,
און אים דאָן, ווי וועלכע איין שאַף צעריסן,
און זי האָט אים איין קראַנץ מיט ליליען און ראָזעס
געלייגט אויף זיין הייליקן גריבע.

נאָר אויף דעם האָב איך דוקא אַ טרייסט פאַר מיין מומען:
זאָל מיר נאָר — שרייב איך — גאט באַגליקן,
איך זאָל דיר קענען אַ שיפסקארטע שיקן;
זאָל אזוי גיך משיח קומען,
ווי גיך דו וועסט האָבן אַ מאָזעס.

פאַראַנען — שרייב איך — אַ גאַנצע סטאַדע
מיט מאָזעסעס באַ אונדז אין נריאַרצע.
איך קען איינעם, הייסט ער מאָזעס פאַרסע,
אויף אידיש הייסט ער אנדערש אודאי
אַבער ערלעך איז ער ביז גאָר — דאָס איז אמת.

און די הויפטזאך איז דאָך — ער זוכט איין אַלמאַנאַ,
וואָס קען לייגן איין לאַטכען אויף האַזע און רעק
און אַריינמאַכן צאָצעס אין לעוואַנאַ,
אַז זי וועט קיין באַראַטע נישט האָבן.

און אויך באַ זיין נאָמען מאָזעס פאַרסע
שווערט ער זיך, אַז אויב נאָר זי וועט וועלן,
וועט ער קעדאַס־מאַישע אַ כאַפע שטעלן,
אין עמאַנועל־טעמפל אין נריאַרצע.
און אויך עפענען פאַר איר איין דייטשישן כּיוראַר.

און דאָס שרױב איך איר טאַקע. — איך האָב נישט קיין מורא
פאַר דײַטשיש צווישן די אידישע שכנים,
דאָס קען אפשר בלױז נישט געפּעלן דעם קלײנעם
דאָקטאָרל פּעמפּאַק, וואָס וויל, אַז די תּורה
זאָל מען לערנען דוקא אויף לשון־קודש.

נאָר ער, ווי מען ווייסט שוין, — פינף מאָל טעגלאַך
עסט ער ציבעלעס מיט רעטעך.
און מיין דײַטשישע מומע שטינקט אויכעט (דאָס וועט איך).
אַבער קײנמאָל ניט אַזוי אומדערטרעגלעך,
ווי דאָס דאָזיקע דאָקטאָרל פּעמפּאַק.

1924

זומער־רעגן

זומער־רעגן אין דער גרויסער שטאָט.
און העכער פונם רעגנבוין וואלואַיאַרט־טורעם לויכטנדיק
אין זונשיין.
פון אונטן מענטשן קליינינקע, ווי פליגן, און מיט שירעמס
איבער זיך,
וואָס זיינען שוואַרץ ווי די, וואָס אונטער זיי אין וויסטער יאָגעניש,
און בלוז דער קראַנקער צווישן זיי, וואָס בענקט נאָך רוערד,
זעט דעם פויער אויפן פעלד אַצינד אין זומער־רעגן.
זאָל אויפטון זיך, ווי רוערט פאַרן זומער־רעגן, דיין בענקעניש
צו מיר!
זאָל איבער מיין פאַרוואַקנט בלוט, וואָס וויינט,
דאָס ליכט פון דינס אַ בליק מיר אויפֿלויכטן,
ווי זון אין זומער־רעגן!
פינצטערניש בין איך — געגליבן צו אַ וואַלקנבראָך וואָס קומט;
בליצן טויטנדיקע — מיינע ליכטיקייטן, פרעמדע פרוי.
ווער וועט מיך אויסלייזן פון זיך אליין?
צו ווערן רעגנבוין איבער זיך אליין —
קינדער־פרייד אין זומער־רעגן, —
ליד און רינגל־ראָד אין זומער־רעגן, —
זומער־רעגן־ליכט אין זון און רעגנבוין! — — —

אָוונט

איך האָב געטראַכט —

— אַ מאַן אין מיינע יאָרן.

וואָס ציט אים דאָ אַהער צום ים אין האַרבסטיקן פאַרנאַכט ?

די שטיינער דאָ האָט ער דאָך שוין געזען

און וואָס איז אים דער רויך, וואָס ציט זיך פון אַ שיפסקוימען אַרויף?

און וואָס איז אים דער וואַלקן, וואָס פאַרשווינדט

באַם מערבֿ-זוים פון הימל ?

אַ קינד הויבט אָן אין חדר גיין,

לערנט מען אים אַויס ברכה מאַכן

אויף דעם שטיקל ברויט אין הענטל, וואָס ער האַלט,

ווער אָבער לערנט אַויס אַ מענטש אין מיינע יאָרן

אַרומצוגיין אַליין

און זיך קלאָגן וועגן דעם

צום נעפֿל, וואָס ער זעט אין רוים דעם נאַכטיקן ?

צום ווינט, וואָס וויינט ווי ער ?

און צו דעם ווייסן שוים, וואָס טאַנצט פון ים אַרויס

זיין אייביקן טויטנאַנג ?

אַ, גינגעלי, מיין אומרו דו —

ווי זשאַווער אויף אַ שווערד אַן אַלטער

לינט די איינזאַמקייט אויף מיינע גלידער ;

און ווי פון נעסט אַרויס אַ פויגל, וואָס איז קראַנק צום שטאַרבן,

פאַלט אויף מיר די נאַכט.

און אייביג רעד איך וועגן דעם צו זיך אַליין,

ווי עס רעדט אַ נאַר אַ הייליקער צום ווינט באַם אָפּענעם פענצטער,

צום ווינט, וואָס האָט באַם ספּר אים דאָס ליבט פאַרלאָשן.

דיין קלייד

ארויף צום אָוונט־הימל זיינען אויסגעשפּרייט —
ניט מיינע אויגן.
ניט מיינע טריט באַם ברעג פון ים אַרונטער און אַרויף.
נאָר דו און אַרום דיר דער רויש פון שוואַרצן זיידן־קלייד,
געשאַנקען דיר פון אים, דעם אויפגעקומענעם,
אין האַנדל מיט די שוואַרצע דאָ אין לאַנד.
אָט באַלד און באַ דיין זייט וועט ער אַרומגיין דאָ
און וועט זיך פּרייען, וואָס דו ביסט שיין אין שוואַרצן זיידן־קלייד.
און וועט ניט זען, אַז שווער ווי הינטער אַ געשטאַרבענעם,
גיט הינטער דיר דיין אַרימקייט און איך,
אינאיינעם מיט אַ קינד אַ שוואַרצם,
וואָס וויינט, דו זאָלסט אים אָפּגעבן דאָס ברויט, וואָס בלאַנקט
אין יעדן פּאַלד פון שוואַרצן זיידן־קלייד אויף דיר — — —
אין אָוונט־שיין.

פרעמדקייט צווישן אונדז

שווייגן מיר.
הער איך, ווי עס וויינט אין מיטן שטוב מיין טויטנקאסטן
איבער דעם, וואָס ער איז שוואַרץ אינגאַנצן,
און וואָס ער האָט אַפילו ניט קיין פענצטערל אַזאָ,
ווי אין אַן איינגעפאַלן שטיבל ערגעץ,
וואָו קיינער וואוינט ניט מער —
און דו, אין מאַטן לאַמפּן-ליכט מיט קאָפּ געבויענעם,
שענקסט דיין ציטערדיקסטן אָטעם צו דעם קלייד דעם שוואַרצן,
וואָס נעמט אַרום דאָס לייב דיינס שיר ניט אַזוי פינצטער,
ווי מיך מיין טויטנקאסטן, וואָס איך זע איצט.

1927

אָווערטיים

1.

וואָלף, חיים־בערל און זאנוול האָבן אין קאָרטן געשפּילט,
ווען מען האָט זיי די בשורה געבראַכט,
אַז דער פּירער איז טויט.

חיים־בערל מיט שוואַרץ אין די הענט האָט באַדויערט:

— אַ שאָד, — האָט ער אונטערגעמורמלט — אַ שאָד,
זאנוול, וואָס האָט לעבן זיך, צוליב מזל

געהאַלטן די מויד, (וואָס האָט בראַכע געהייסן),

און וואָס האָט באַקומען אַן אמת'ע פּאַרציע רויט,

האָט דוקא געשאַלטן דעם מענטשן,

וואָס האָט זיי די בשורה געבראַכט,

אַז דער פּירער איז טויט.

און אפילו די מויד, וואָס איז שיר נישט געווען אזוי רויט

ווי באַ זאנוולען די קאָרטן, — אויך זי האָט געברומט

— דול ניט קיין ספּאַדיק, באַרנולע,

מיר ווייסן שוין אַלע, מיר ווייסן, —

געשטומט האָט בלוז וואָלף,

די קאָרטן אַוועקגעלייגט גלייך, ווי מען האָט זיי צעטיילט

און מיט אַפענע אויגן און מויל אַ באַנאַנע געשיילט

און געשטומט.

2.

וואו איז דאָס שניידערל מעק-מעק-מעק ?
פון א גרויען זאָק א יום-טוב־קלייד
מיט תכריכים-שטעך מיר אויפגענייט,
און אזוי ווי א מייזעלע אַוועק
אין דער פינצטער.

דאָס קליינע שניידערל מעק-מעק-מעק
איז אין ערגיץ — אין ערגיץ נישט אַוועק,
עס האַלט די קערטלעך און קוקט אַריין ;
ווי א אידעלע באַם לאַמפן שוין,
אין א תהילימ'ל — — —

דאָס רויטע קאָוואַלטשיקל ביס-באַס-בום
דאָס רויטע קאָוואַלטשיקל, וואו איז ?
מיר אויסגעשמירט קייטן אויף די פיס
און אַוועק, ווי א ננב'ל, הינטן אַרום
אין דער פינצטער.

דאָס רויטע קאָוואַלטשיקל ביס-באַס-בום
איז אַוועק נישט אין ערגעץ הינטן אַרום,
עס האַלט די קערטלעך — און קוקט אַריין,
ווי א אידעלע באַם לאַמפן-שוין
אין א תהילימ'ל — — —

וואו איז דאָס פויערל מודרעכאַם ?
פון זיין גאַנצן מאַיאַנטעק מיר אַפּגעקאַרגט
א שטיקעלע האַרטע ברויט, וואָס וואַרגט
שיר ניט אזוי, ווי אמת'ער סם
אין דער פינצטער.

דאָס קלוגע פויערל מודרעכאָם
צווינגט נישט קיינעם צו נעמען סם,
עס האַלט די קערטלעך און קוקט אַרײַן
ווי אַ אידעלע באַם לאַמפּן־שיין
אין אַ תהילומ'ל — — —

1924

ער, וואָס רופט זיך פירער

מיר האָבן אונדזער פנים קיינער ניט פאַראויס באַשטעלט.
און מען דאַרף קיין שטיין ניט וואַרפן אויף דעם הונט.
וואָס ווייזט זיין פנים זוען ער וויינט, דעם הימל פון דער נאַכט.
נאָר אז איך טראַכט שוין וועגן דעם,
פאַרטרויערט איבער זיך אַליין דאָ אין דעם נאַכט־קאָפּע,
אַנגערויכערטן ביז נעפֿל־גרויקייט,
און מען ווייזט מיר אָן דאַביי אַ מענטש אַנטקעגן מיר,
און מען זאָגט מיר ווער דאָס איז,
און אז איך קוק אויף אים
און ער, מיט יעדן קנייטש און פאַלד אויף זיין געזיכט,
דערמאָנט דעם קברן פון דער היים, ווי ער האָט זיך געפֿרייט
ווען מען האָט צוקאָפּנס באַ מיין ברודערל דעם טויטן
אַנגעצונדן ליכט —
און אז די קרומקייט פון זיין רעכטן אויג באַ אים,
וואָס טרעפט מיך אומגעריכט, איז שיר ניט אזוי קאַלט,
ווי אַ געהיימער מאָרד, וואָס וועקט פון שלאָף באַנאַכט —
צי מעג ניט דעמאָלט וויי טאָן מיר,
ווי פון מיין סאַמע האַרץ אַרויס אַ וואונד, אַ בלוטיקע,
וואָס דוקא ער באַשטייט, מיר זאָלן בלינד אים גלויבן,
אז ער איז אויסדערוויילט צו פירערשאַפט אין לעבן.
וואָס מיינט דען פירערשאַפט?
דאָס מיינט דאָך פּרילינגס־ווינט וואָס זינגט!
דאָס מיינט דאָך זיכער ליכטיקייט, וואָס גייט פאַראויס
דורך וויסטעניש פון שטיין און דאָרן.

דאָס מיינט דאָך פּרילינגס־ווינט וואָס זיגנט,
צו מונטערן דעם קראַנקן פּוּיגל, האָפּענונג, וואָס וויינט,
אַז ער זאָל אויסשפּרייטן די ווייסע פּליגל זיינע,
ווען מען דאַרף אַריבער בערג, וואָס גרייכן ביז די וואַלקנס.
און וואָס איז דען דאָס ליכט פון פּירער'ס אויג ?
דאָס איז דאָך בלוז אַ פונק פון זיין געשטאַלט דער
אויסדערוויילטער.

וואָס קען דורך זיך אַליין דאָס גרויסע וואונדער ווייזן,
צו לויכטן וואַ אַ רעגנבויען ליכטיק אין דער נאַכט.
נאָר ווען אפילו דער וואָס זיצט אַנטקעגן מיר
וואַלט ניט דערמאַנט מיט זיינע רייד אַ פּליג אַ בייזע,
וואָס זשומעט אַרום אַ הייפּל מיסט אין מיטן גאַס —
און ווען אפילו איך וואַלט אויפּגעהערט צו טראַכטן, ווען
איך הער זיין קול

אַז דאָס איז בייזקייט פון אַ מענטשן־צונג, וואָס פּלעכט פון רייד
אַ שטריק פאַר זיינס אַ ברודער אין דער נאַכט —
צי דען וואַלט דעמאָלט גרינגער זיין פאַר מיר
זיך אויסצומאַלן אים אין ווייסן פּירער־קלייד ?
אַ, ס'אַראַ צער —

און ס'אַראַ נאַכטיק־בייזע גייסטער־שפּיל דאָס איז ; —
אַ קינד פון שלאָף געוועקט,
ווען עס וואַלט געזען אַזא ווי אים אַט־איצט, אין ווייסן, אין
דער נאַכט —

וואַלט עס געטראַכט — אַ מת וואָס לויפט אין שול אַריין,
און וואַלט זיך אפּשר בלוז געטרייכט מיט דעם
וואָס ס'איז אַ שעה אַזא פאַראַן,

ווען סע טרייבט דער האָן די טויטע
צוריק צו זייער רוי, דער וויסטער, אין דער נאַכט.
נאָר זאָל מיינן בלוז ניט שטראַפּן מיך דאַפּאַר —
איך האָב נאָך קיינמאַל ניט געזען אַ מת אַרומגיין.

נאך היינט נאך שטארבט מיין אַטעם אָפּ אין מיר, פאַר טויט־שרעק,
ווען סע דערמאָנט זיך מיר דאָס נעגער־ווייב אין ווייסן
אין דער נאַכט.

אַ פּוסטראָט לעבן מיר, האָט זי מיך אָפּגעשטעלט.

און איך, אין חושד, האָב געזוכט

אַ האַנט, אַ פנים פון אַ מענטש, אַן אויג,

און וואָס האָב איך געזען — אַ שניי־מענטש אָן אַ קאָפּ.

אַ ווייס געשטעל, אַזאַ, ווי אויפן שולד באַנאַכט,

די הונגער־קע פייגל אָפּצושרעקן.

אַפילו אַטעמען האָב איך זי ניט געהערט.

און בלויז איר לייב־גערוד —

ווי שוועבל־זויערקייט אויף פלייש וואָס פוילט —

האַט מיך צו זיך געבראַכט.

און איך געדענק אפילו נאָך ווי איצט וואָלט דאָס געווען,

ווי שווער עס איז מיין קאָפּ אויף מיר געהאַנגען.

פון איר אָבער האָב איך געקאָנט אוועקגיין אין דער נאַכט

צו וויינען שטיל־ערהייט אויף זיך אַליין,

און אויף דער פינצטערניש, וואָס פירט די אַרימקייט

זאָל אויף קופּער־געלט

זיך אויסבייטן די בענקעניש, איר הייליקסטע אין לעבן.

דאָ אָבער, אין אַט דער נאַכט־קאָפּע,

דער אָנגערויכערטער ביז נעפל־גרויקייט —

דאָ איז מיין אָפרו־אַרט —

דאָ האָב איך פריינט —

און כ'האָב ניט ערגעץ אַנדערש וואו צו גיין.

די הייצער

דער רינגלעך-און-געלט-זוכער האָט אַ פּאָר גומענע שטיוול, קריכט ער פּאַרטאָג שוין אַרום אין די כוואַליעס באַם ברענ. איך האָב נישט, ליג איך ביז צען און ביז צוועלף, ווי אויף אַ ווייס שטיק פּאַפּיר אַ גרויסער טינטן-פּלעק צעשפּרייט אויף מיין געלענגער.

וואָס איז, איך ליג שוין מיט קעלבערנע אויגן צום באַלקן אַרויף זייגער זעקס אין דער פּרי, און ניט איינמאָל גיט מיך טאַקע די בענקשאַפט — מיט די הענט אירע, וואָס מען זעט נישט, — אַ צי, אַז ס'איז נאָר אַ נס, וואָס איך פּאַל נישט אַרונטער.

און איך הער אפּילו וואָס זי טענה'ט: קודם — זאָגט זי — דאָס רוישן פּון ים, וואָס מען הערט, און דאָס, וואָס די נאַקעטע ווייבער די פעטע זיינען נישטאָ, איז דאָך אויך עפעס ווערט, און צו דעם נאָך די מאָרגן-לופט, וואָס מען אַטעמט.

און די בענקשאַפט איז טאַקע נישט אומגערעכט, נעבעך; — אפּילו די שיפּן, וואָס מען קוקט אויף זיי, אַ שיף אזא איז אַ שטאַט אַ גאַנצע; פּון ווייטנס אָבער, פּון אַ מייל אָדער צוויי, זעען זיי אויס, ווי שוואַנען אָדער גאָר ווי קאַטשקעס.

אָבער נישט, חלילה, קיין קליינע און ווייסע,
ווי מיר האָבן זיי אין דער היים געזען;
דאָ זיינען זיי אלע גרויסע אַזוינע,
און פון ווייטנס אונטערן מאַרגן-ברען
זיינען זיי רויט, טאַקע, ממש, ווי פייער.

ווער ווייסט, וואָס סע קאַסט אזא מין קאַטשקע —
פינף מיליאָן און נאָך אַפּשער מער;
ס'איז נאָר אַ שאַד, וואָס די זון באַשיינט אויך
דעם קוימען, וואָס הושך'ט ביז אַהער.
שדים ווייסן, צו וואָס מען דאַרף אים.

אזא מין מורא'דיקער פאַסקודניק: —
גאַנצע בערג מיט וואַלקנס רויך
שפאַרט ער אַרויס פון זיך און צעשפרייט זיי
מיט אזא מין גדלות אין דער הויך,
ווי דער גאַנצער הימל איז זיינער.

נאָר שולדיק זיינען אין דעם די הייצערס,
דאָס איז איינמאָל זיכער, נאַקעט און ברוין
ביז אונטער די באַקעם שטייען זיי אונטן
און וואַרפן קוילן פאַר אַ לוי, וואָס
מען דאַרף זיך שעמען אויסצוואַגן.

פאַר אַ גאַנצן טאָג איין דאָלאַר מיט צוואַנציק —
דאָס מיינט אַ גראַשן פאַר זעקס מינוט,
אָדער פאַר אַכצן קאָפיטעס קוילן,
וואָס זיי וואַרפן אַריין — אזא הינטיש בלוט,
ווי ביליק דאָס פאַרקויפט די אומזיסטיקע קעסט דער מאַמעס.

נאך זאָלן זיי שוויצן און שלאָפן מיט ראַצן
און פרעסן ברויט מיט קוילן־סם.
און זאָלן זיי פאָרן, — דער אמת איז דאָך,
אז זיי זעען אַ מכה און נישט דעם ים, —
די דאָזיקע וועלט־טוריסטן.

אָבער נישט, חלילה, מען זאָל מיך הערן,
זאָג איך דאָס — בלויז צו זיך אליין.
משה לייב — זאָג איך — איידער אזא מין לעבן,
איז שוין בעסער מיט די אייגענע ציין
אַ שטיק צונג, (ווען מען הונגערט), זיך אָפצובייסן.

און אז וואויל איז דעם געלט־און־רינגלעך־זוכער, —
אזוי זאָג איך צו זיך טאקע נאָכאמאָל —
געפינט ער אַ מטבע פרעסט ער אָנבייסן,
געפינט ער ניט, איז אַ שפיי אויפן קול
און אין זאמד זיך אַנידערגעבאָליעט.

נעמט דער הונגער אים צו זיינע זיבן פּאַלאַצן,
וואָס ער האָט אין חלום זיך אויפגעשטעלט;
האָט ער פאר די אויגן דעם גאַנצן הימל;
און זאָל כאַפן דער רוח די פּאַסקודנע וועלט
מיט פּריסט און מוסר־זאָגער!

אין שווייס פון דיין פנים זאָלסטו דיין ברויט פאַרדינען,
און תיכף ווייזן זיי דיר וואו סע שטייט,
און גרייט זיינען זיי דיך אין שטיקער צערייסן, —
דידאָזיקע בעסטעס אין שוואַרצן קלייד —
אז דו פייפסט פאר זיי אויס די „מאַרסעליעזע“!

דאָס קלאַנג ליד פון דעם לעצמן קעניג

איך האָב באַשטעלט אַ קרוין,
וואָס זאָל אינגאַנצן איבערגעבן מיין קאַשמאַר, —
דאָס וואַלד־פייער, וואָס ברענט אין מיר,
און וואָס האָט מיר געבראַכט דער גאַלדשמיד מיינער, —
אַ טאַפּ וואָס בלישטשעט ווי אַ לייסע קאַפּ —
אַ סאַמאָואַר אַ מעשענעם.

און ווען איך וואָלט אַפילו אויפן קול געוויינט —
וואָס קומט אַרויס, אַז לעבן מיר באַם קראַנקעבעט
דער הויפּדאָקטאָר
שטייט מיט באַקן אַט־אַזוינע צוויי
ווי ער וואָלט ערשט אַריינגעשטופּט אין זיך
אַ גאַנצן זאָדיק פון אַ שוויין אַ יונגגעשוילעטן. —
אַ גאַט מיינער, דו גוטער!

און וואָס — אַז איך וועל אַ געשריי טאָן אין מיין צער,
אַז אַלע מיינע דינער לאַכן אַזוי הילכיק־בלינד,
ווי דאָס שטיק בלעך וואָס קרימט זיך נאָך אַ דונער
אויף דער בינע הינטער די קוליסן.

און וואו זיינען די הויפּלייט, —
זיי — די קלוגשאַפּט פון מיין קעניגרייך?
אין גאַרטן שטייען זיי אַרום דער קעניגין
און שמעקן זי אַרום ווי הינט אַ צויג

און ניסן, ווי די קירזשנערס,
איבער טכורין-פעלן וואָס צעקריכן,
און שיסן זיך מיט בעבלעך אין אויערן
ווי קינדער נאַרישע ;
און סע וויינט דאָך שוין אַ יעדער שטיין
אין אַט דעם קיניגלעכן הויז מיינעם ;
און בלוז דער קוימען אויפן דאָך
איז ענלעך צו דעם צער וואָס רייסט זיך
מיט איין אַטעם צו דער הויך
ווי איבער אים דער רויך — צו ליכטיקייט און גאַרנישט.

1924

יעזום צו די קינדער

צום שפיל פון אָונטווינט האַרכט איינער.
איינער דרימלט באַם שוועל מיט זיין ווייב;
און יעזום ווייזט די קינדער אין גאַרטן
זיין וואַקסנגעל און וואונדיק לייב.

און אזוי ווי די וואַלסנס אין אָונטשיין, האַרכן
די קינדער אונטער דעם רויטן בוים;
און יעזום מיט אַפענעם האַרצן צום הימל
און די ליפן זיינע רירן זיך קוים.

— מיין מאַמע, די הייליקע יונגפרוי מאַריא,
נאָך איידער איך בין געווען אויף דער ערד,
האַט איינמאַל גאט אין אַן אָונט אזוינעם
זי אינמיטן מדבר וויינען געהערט.

און ניט צו פאַרשעמען גאט און דעם קראַנקן
האַט ער געטראַכט אז אַ וואונד איז אויך
דאָס אויג וואָס זוכט אין האַרץ פון באַשערטן
דעם אָונטשטערן פון בלויער הויך.

— מיט אירע ציטריקע הענט, מיט ביידע,
איבער איר יונגער מוטער שוים —
האַט זי אַרויפגעוויינט צום הימל
מיט אויגן ווי פייער אַפן און גרוים.

— האָט גאט דעם דאָרשט פון איר האַרץ באַנומען
און געוואָלט מיט איר אַ חסד טאָן,
האָט ער באַם אויפגאַנג פון אָונטשטערן,
געפרעגט באַ איר, צי זי וויל אַ זון.

— האָט זי אָפגעטאָן אין שוין פון אָונט
דאָס קלייד, וואָס זי האָט אויף זיך געהאַט.
האָט גאט געזען זי פאַרטונקלט זיין הימל,
און געשיקט צו איר אַ קראַנקן סאָלדאַט.

— איצט איז שענער מיין קרוין פון אָונטשטערן,
און בלויער פון הימל איז מיין קלייד:
נאָר די וואונדן מיינע בלוטן, ווי וואָלקנס
ארום דער זון, ווען זי פאַרגייט.

— און באַנאַכט ווען די בענקשאַפט קומט ווי אַ חלום
בלייב איך אין דרויסן אַליין און פאַרשעמט.
און איבער מיר אין דער הויך די לבנה,
ווי איבער אַ קבר בלייך און פרעמד.

— אַ, קינדער, איר מיינע ליבע און פרעמדע,
איך האָב ערד אַביסל פון הייליקן לאַנד;
אפשר קענט איר אַ פרוי וואָס האָט דאָ ניט קיינעם
און זי וואָלט דאָס גענומען פון מיין האַנט.

— אפשר קענט איר אַ בלינדן, וואָס וואוינט דאָ ערגיין?
אזוינער קען הערן אַ שפּין אויפן גראָז;
זאָל ער אויסשפּילן פאַר מיר אייער שיינקייט,
וואָס ברעכט מיין אויגנליכט, ווי גלאָז.

— זאָל ער הערן דאָס געוויין פון מיין נאָמען,
וואָס האָט בלייבן געדאַרפט אויף אַ קינד נאָך מיר.
די ערד, דער הימל, די וועלט איז מיינע —
אַלצדינג איז מיינס, אָבער נאָר ניט איר.

1927

דער פויגל מערציפינט

I.

דרייצן שווארצע און ווייסע מכשפות
האָבן זיך אויסגעגראבלט די אויגן
נעכטן ביינאכט אין מיטן שטאָט.
נאָר איבער זיי אין דער הויך אין אַ ראָד
איז דער בלוטיקער פויגל מערציפינט
ווי אַ פייער אין אַ ווירבל ווינט,
אַרומגעפלוין.

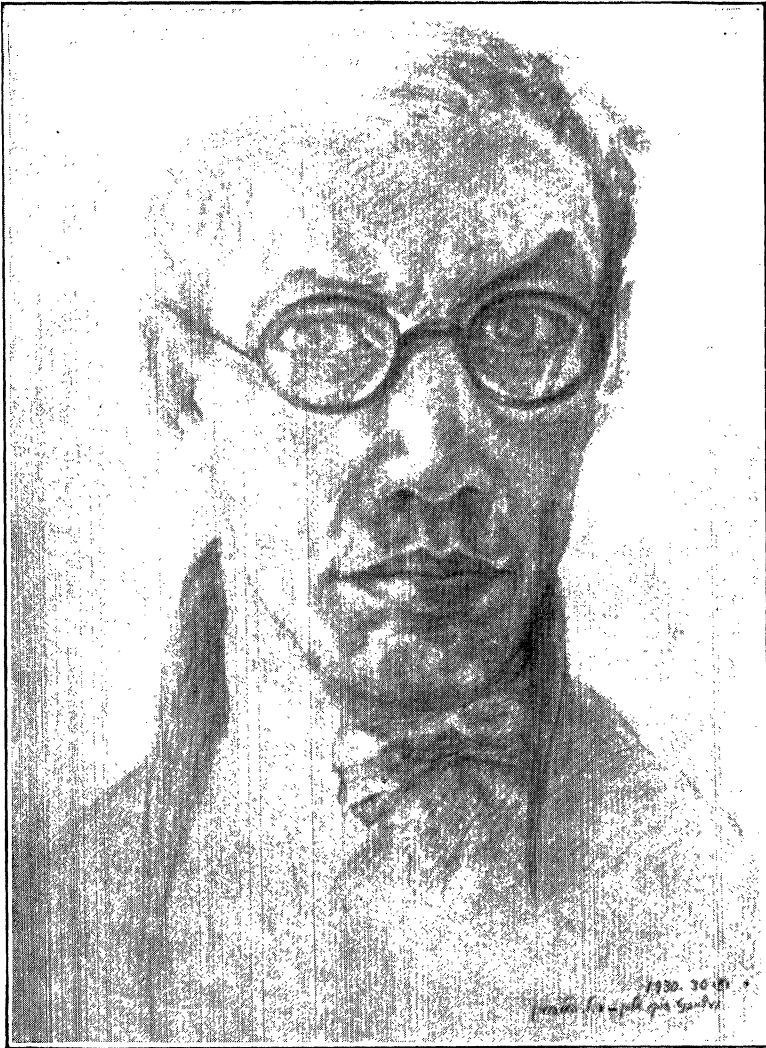
די חכמים האָבן דאָס אויסגעטייטשט
אַז דרייצן מאָל דרייצן חילות וועלן
זיך אָנרוקן אויף אונדזער לאַנד,
אַזוי ווי אַ פייערדיקע וואַנט
אין מיטן דער נאַכט.

אַבער מיין אייגענער שטומער שאַטן,
וואָס האָט מיר אַריינגעקוקט אין די אויגן
האָט פאַמעלעך צו מיר זיך צוגעבויגן
און מיט רייד, ווי מען וויינט אויף אַ מענטש, וואָס איז טויט,
האָט ער מיר וויינענדיק פאַרטרויט,
אַז איך אַליין האָב דאָס אויסגעטראַכט,
ווייל מיין אייגענע זעל אין מיר איז קראַנק,
ווי דרייצן שוואַרצע און ווייסע מכשפות.
און ווייל דאָס פייער פון מיין אונטערגאַנג
פרייט זיך אין מיר, ווי אין ווירבלווינט,
דער בלוטיקער פויגל מערציפינט.

וואָס איך האָב אים אויסגעטראַכט אין אַ ראָד,
אָזוי ווי אַ פּייער איבער דער שטאָט,
ווייל איך וויל ס'זאָל ניט בלייבן אַ שטיין אויף אַ שטיין
אין דעם פּייער, וואָס זי וועט אונטערגיין.

2.

אַ ברידער מיינע |
ווער עס וויל מיין פּאַיאָצן־מיין מיט די זילבערנע גלעקלעך,
ווייל ער מיינט, אז ס'איז גוט געפעלן צו ווערן,
אפּשר ווייבער, וואָס זעען אויס ווי שמונגלערס אין די בוזעמס
מיט פעקלעך
זאָל ער וויסן, אז איך גיב אים דאָס אָפּ מיט מיין טיפּסטן פּאַרנויג
און איך שענק אים (אויב ער באַדאַרף נאָר) אפילו מיין פּויק.
און איך לערן אים אויס, ווי צו קלאַפּן אָזוי מען זאָל הערן,
און מען זאָל זען, אז פון היינט אָן איז ער דער נאַר,
אויב עס פּאַלט וועמען איין אים אָפּצוגעבן כבוד דערפאַר.
איך אַליין וועל צוריקגיין אַהיים און מיט אַ פּאַרקאַטשערטער פּאַלע,
ווי רב משה דער אַרימער קברן פון ביאַלעקאַמען
וועל זיך אַזעקשטעלן דאָרט באַ אַ פעסל מיט סמאָלע
אויפן מאַרק דעם אַלטן. און אז סע וועט קומען אן אַרימער גוי
באַ וועמען כ'על זען אז סע סקריפעט זיין וואָגן אָזוי,
ווי באַ מיר די נשמה, וועט ער קענען באַ מיר
די רעדער אַרומשמירן, אַלע פּאַרבלאַטיקטע פּיר
פאַר אַ האַלבן גראַשן, און זיך ווייטער פאַרן
געזונטערהייד וואוהין ער וועט וועלן.
לאַמיר זאָגן קיין סאַסאָוו, אויב סע וועט אים געפעלן,
אָדער אפילו קיין סטרעמבליע צי גאָר קיין פּאַמאָרן.

אין דער וועלט

ווער האָט שוין פאַרנומען דאָס הונגערליד,
וואָס דער וואָלף זינגט, אין ווייסן סטעפּ, באַנאַכט ?
ווי אַ שטערן נאָענט פון דער ווייסער ערד,
וויינט אַ פּויערל ערגיץ אין דער ווייט,
און אַהין מיטן האַלדז און מיט אויגן, ווי בלוט,
זינגט דער וואָלף אין סטעפּ זיין הונגערליד.
און נישט חיים הייסט דער וואָלף אין דער וועלט ;
און נישט סטעפּאָן הייסט דער וואָלף אין דער וועלט
און ער האָט נישט קיין ווארימע חיים אין דער וועלט, —
בלויז די אויפגעשטעלטע האָר אויף זיין פעל
באַ דער שיין פון לבנה'ס בלוטיקן גאַלד
און אזוי ווי אַ גאַלדענער ים זעט אַזוי אַרום אים
די ווייסע פּוסטקייט אין מיטן דער וועלט — —
און די גלידער זיינע בענקען נאָך רויב,
ווי אַ שטאַרבנדיקער נאָך ליכט אין דער פינצטער, — —
און ווייס ווי זיינע ווייסע ציין,
וויינט דער אָטעם, וואָס פאַרעט פון אים אַרום
באַ דער לבנה'ס בלוטיקן גאַלד. — —
און יעזום האָט דאָך נישט אויסגעזען אַנדערש,
ווען ער איז אויף די וואַלן פון ים
באַ דער לבנה'ס בלוטיקן גאַלד
מיט אויגן, צום הימל, אַרויפגעשטרעקטע
געשטאַנען — איינער אַליין.

דער אלטער פירער וויינט

די גנב'טע פרינצעסן וואנדאָראַ
האָט געבראַכט מיר זיידענע אונטערהויזן
אַבער איך האָב געוויינט — וואָס טויג מיר דין זיידנס,
אַז איך פאל (ווי אויף אַ קאַפּ אַ בלוין
אַ שטיין וואָס מען וואַרפט) פאַרטאָג אַנידער?
צו זיין אַ פירער פון יוניאָן־ברידער —
ניט גוט, וואַנדאָראַ.

אַט נעכטן ערשט: דער געשטופלטער מאַקסל
אינאיינעם מיט דזשימין, דעם ממזר דעם קרומען,
געבראַכט מיר באַנאַכט אַ פאַרוואַגלט מיידל,
וואָס זיי האָבן פון גאַס אַהיימגענומען.
און זיי טוען זי אויס באַ מיר טאַקע דאָרטן
און מען שפילט אויף איר נאַקעט לייב אין קאָרטן.
ניט גוט, וואַנדאָראַ.

ז'איז געלעגן מיטן האַרץ אַרונטער.
כ'האָב געוואַלט זי זאָל אויפֿלעבן אַביסל,
זאָל זי וויינען, צי שילטן אַפילו,
אַדער שטופן אַ לאַפּע צום געלט אין שיסל.
זי אָבער — זאָל מיך גאַט ניט שטראַפֿן —
איך גיב אַ קוק, זי איז איינגעשלאָפֿן.
ניט גוט, וואַנדאָראַ.

און אפילו די ווערטלעך פון אונדזער דזשימי
האָבן ניט געהאַלפֿן. מיטן קאַפּ אַרונטער,
אַזוי ווי אַ הילצערנע איז זי געלעגן.
ניט אַנדערש. כאַטש נעם און צינד זי אונטער,
און דער הילך פון די קאַרטן אויף איר און דאָס לאַכן
ווי אַ טיר וואָס דער ווינט האַלט אין איין פאַרמאַכן.
ניט גוט, וואַנדאַראַ.

ערשט העט פאַרטאָג, מיט פייער באַם נאָזלאַך
און באַם בריסטל וואָס איז פון בעט געהאַנגען
האַט מען דערזען אַז זי איז אַ טויטע,
קען זיין — ז'איז פון הונגער אויסגעגאַנגען
אַדער גאַר מיר האָבן — אַ שד זאָל וויסן —
מיט אונדזערע קאַרטן זי צום טויט פאַרשמיסן.
ניט גוט, וואַנדאַראַ.

נאָר מוידן פאַראַנען גענוג אָן אַרבעט.
כ'על קויפֿן אַ הייזל מיט פאַרהענגלעך ווידער.
זיי האָבן זיך אָנגעהויבן בריקען
די בהמות, מיינע יוניאָן-ברידער,
נאָר איך האָב זיי אַזוי טאַקע אויסגעמאַלקן,
ווי די זומער־זון מעלסט אויס דעם וואַלקן.
ניט גוט, וואַנדאַראַ.

ל י ד

נישט גאָט. ס'איז דאָ אַן אַנדערער וואָס נעמט זיך אָן
און איר באַצאָלט פאַר אַלץ, וואָס איר האָט אָפּגעטאָן.
פאַר איטלעך ברויט אונדזערס צעוואָרפן אויפן מיסט
האָט ער אַ פעלד אייערס פאַרדאַרבן און פאַרוויסט.
פאַר איטלעך הויז אונדזערס האָט ער אַ לאַנד פאַרברענט,
און ציילט די קאַליקעס מיט אָפּגעהאַקטע הענט.
און ציילט די טויטע אויף די טויטע און זעט צי עפעס פעלט;
פאַר איין קאָפּ טויוזנט קעפּ און ער האָט גוט געציילט!
און וויי צו אייער האַס ער איז שוין איצט אַ טייך
וואָס איז פון ברעג אַרויס און קערט זיך אום צו אייך.
אומזיסט וואָס איר אַנטלויפט. וואוהין איר וועט אַוועק
וועט לוייערן אויף אייך דער הונגער און די שרעק.
ביו איר וועט וואַיענדיק אין אייער וויסטן פֿיין
זיך דורך דער וועלט — ווי מיר וואַלד אויס וואַלד איין,
ביו איר וועט אָנפאַלן מיט פּוּיסטן און מיט ציין
אויף אייער בלוט און פֿלייש אויס האַס צו זיך אַליין.
און ביו איר וועט אַליין זיך רייסן ווי די הינט
אַרום דעם לעצטן ביין פון אייער לעצטן קינד.

אזוינע בעסטיעס

פאר מאמעס און שול־קינדער אין די אויגען,
האָט מען דאָס גאַסנווייב דערהויבן,
און זיבן טויזנט גנבים און רויבער
זיינען געקומען, איר נאָמען צו לויבן.
מיט פאָטערלאַנדרס פאָנען און מיט אזא געשריי,
וואָס האָט זיך געהויבן אזוי ווי אַ ים איבער זיי.

בלוט! — דאָס אַלץ וואָס מען האָט פאַרנומען
און זייער געזאַנג, וואָס האָט זיך געריסן
מיט הענט איבער קעפּ, וואָס האָבן ווי שלאָנגען
אין הימל זיך אַריינגעביסן.
און איבער זיי אַלע דער הונט, דער פּריסט,
וואָס האָט זיי אין נאָמען פון יעזוס דעם אויסלייזער באַגריסט.

זאָל ער אויפשטיין פון קבר דער איד, דער פאַסקודנער,
און זאָל ער זיי שפּייען אין פנים, און זאָגן —
נאָר עס וואָלט דאָך אַפילו דער שטאַרקסטער שטורעם
אזוי גיך קיין קופּקעלע מיסט נישט צעטראָגן,
ווי גיך עס וואָלט דעמאָלט זיין געביין
צערביבן געוואָרן אויף שטויב צווישן זייערע פּויסטן און ציין.

נאָר איך — באַ דער ערד וואָס זיי שענדן מיט זייערע פּיאַטעס
און באַם האַרץ פון דעם יונג, וואָס ווערט פון זייערע געשרייען

פארגוואלטיקט, ווי א מויד פון א זעלנער א וויסטן —
איך שווער, אז אויב עס וועט קומען צום קריג, וועל איך לייען
באם קיניג דעם ערשטן, זיין הארץ פאר מיין שפיז.
זאל ער ווייזן ווי שיין ס'איז דער טויט פאר א פאן, און ווי
היליק דאס איז.

און מיין קליינטשיקן זון — נאָר אים דאַרף איך גאַרנישט
מער זאָגן,

ער וועט שוין אליין! — פאַרסאַזשעט באַם פייער,
און ברױן פונם קאַפּ ביז די פיס ווי פון קופער געגאַסן,
וועט ער (צו דעם בלוט פון זיין שטאַם, א געטרייער)
פועל'ן באַ זיך, אז זיין נאָמען זאל אָפגעמעקט זיין פון דער ערד —
איידער צו קאָווען פאַר וועמען אַ שפיז, צי אַ שווערד.

1924

מאך פאר אים רעוואָלוציע, מאך פאר אים!

די גוליע אויפן שטערן?
וועמען גייט עס אָן?
אבי ער איז דער ערשטער דאָ
וועט יענער — ווען ר'עט עפענען די טיר — אים מוזן זען.
— איד ווארט שוין דאָ,
(וועט ער מיט טרערן אין די אויגן בעטן זיך)
פון זייגער פיר פארטאָג.

און אז מען וועט בא אים א פרעג טאָן,
צי ער האָט שוין בא שמאטעקליבעריי געארבעט?
אודאי האָט ער שוין בא שמאטעקליבעריי געארבעט;
נאָך אין דער אַלטער היים,
אין דער פאפיר פאבריק בא דעם משומר סעלצער.
אן אויסטערלישער מענטש געווען.
פלעגט אַרומגיין מיט די הענט אויף הינטן, הין און קריק,
און דעם, און יענעם גלאַט אזוי אויף שפאס א פרעג טאָן —
צי האָט מען טאקע ליב א קוגל, וואָס ס'דינט פון אים דאָס שמאַליץ—
און צי מען גיט טאקע אין האַנט אַרײַן א גאַנצן ראַניש
דעם רבי'ן, דעם פארכאַטע זשיד.
און כאָטש ער האָט דאָס גאַנצע שטעטל שיר
אויף בעמלברויט געבראַכט, ווען ער האָט אָנגעזעצט.
האָט ער — אַליין שוין מיט א פנים פון א מת — נאָך אַליץ געלאַכט;
— מען וועט שוין מער ניט האָבן וואָס אין האַנט אַרײַנצושטופן

דעם רבי'ן, דעם פארכאטע זשיר, וועט ער פאר הונגער פגן.

— צי רעדט ער בא דער ארבעט אויך, און שלעפט די הויזן
אָט-אָזוי-ווי-איצט ?
— זאָל גאָט אים אויסהיטען, ער איז דאָך ניט קיין „צאָצעליסט“
וואָס וויל מען זאָל אים פאַר אומזיסט באַצאָלן.
ער גייט אַ לייבצודעקל אָנגעטאָן.
און זאָל ער אַזוי האָבן, וואָס ער דאַרף,
ווי ער קען זיין להבדיל, ווי אַ הונט געטריי.
ער טוט אפילו נישט קיין שפיי קיין איבריסקן
בעת ער אַרבעט.
וואָס ער וויל איז בלוז, דער מייסטער-לעב זאָל אים דערלויבן
דעם קאָפּעליוש ניט אויסצוטאָן.

— פאַרוואָס ?
— נישט וויל ער איז אַזוי פרום חלילה, דוקא,
דאָס דאַרף מען גאָר אפילו וועגן אים נישט טראַכטן.
ער שעמט זיך בלוז מיט אָט-דאָ-דעם-אָ אויפן שטערן —
ער ווייסט אַליין נישט ווי אַזוי ער האָט עס,
אַזוי ווי איבער נאַכט איז דאָס אים אָנגעוואָקסן,
דער דאָקטאָר זאָגט, אַז ס'איז אַ פּראָסטע גוליע בלוז —
נאָר אַז ער האָט אפילו נישט אויף ברויט, פאַר ווייב און קינדער
(גאַנצע זיבן זאָלן זיי אים זיין געזונט)
ליגט אים נישט אין זינען אַזאַ נאַרישקייט.

און אָט אַזוי טאַקע, — מיט איינגעבויענע קני,
און מיט אַ קאָפּעליוש ביז איבער די אויגן,
און מיטן קאָפּ צווישן די אַקסל
און מיט אַ בערדל אויך, וואָס גיט נישט צו

דעם מינדסטן חן, צום פנים וואָס איז בלייך,
 שטייט אַ מענטשעלע אַ קליינס, פאַרטאַג,
 אין פינצטערן קאַרידאָר,
 אַן אַנגעשפאַרטער באַ דער טיר פון שמאַטעקעלעך,
 וואָס איז דאָס אייגענטום
 (ווי סע לייענט זיך אויפן שילד, באַם פייער פון אַ שוועבעלע)
 פון לאַנדסמאַן זיינעם, דזשיקאַב פּלעיבאיר —
 אַן אייניקל (ווי ער האָט זיך דערוואוסט)
 פון יענעם חרר־רבין
 וואָס האָט באַ אים אַמאָל אַ פּאה אויסגעריסן —
 רב יאַנקל שפּילפּויגל,
 אזוי האָט ער געהייסן — — —
 יע — — —
 רב יאַנקל שפּילפּויגל.

געזאנג

ס א ל א ;

גייט באַרוויס דער פרעזידענט פון פוילן.
שמייסט מען דעם פויער אויפן הוילן.
און מיר דערווייל קלאפן פלעקלעך אויף זוילן
מיר, די סמאָלע קעפּ, מיר, די יאַטן,
מיר קלאפן פלעקלעך, פלעקלעך אויף זוילן
און לאַטען שטיוול פון שונאים-טויטע,
פאַר אונדזערע רויטע, פאַר אונדזערע רויטע,
פאַר אונדזערע רויטע, פאַר אונדזערע רויטע,
— רויטע וואָס ? !

סאָלאַטן

אַ רוה אין אייער — — —

כ א ר :

הוסא, האפסאסא, האפטשי,
אונדזער מלך וואוינט שוין ניט הי.
זיך איבערנעפרעסן מיט קאשע פיראַגן,
האַט ער געזעען ווינטן יאַגן,
האַט ער געזעען וואַלקן יאַגן,
איז אָנגעפלוין היצימגעצים
בוצינאַקן,
באַצימבאַקן ! ...
איז אָנגעפלוין פיה, פאַף, פיה

מיט זיין גרויסער וואַלקנשיף,
האַט דעם מלכ'ס קאַפּ דערלאַנגט אַ פּלי,
איינמאָלייראַכמים באַזשעצאַראַכראַני.
— הו
— האַ
האַפּטיש.

ס אַ ל אַ ;

זאָל דער ווינער מיט הענט און פּיס ווי דיטלעך
זיך דרייען דעם קאַפּ, זואו נעמט מען קוויטלעך,
מיר, דערווייל, דרייען און נייען היטלעך,
מיר, די קירושנער, מיר די יאַטן,
מיר דרייען איבער אויף נייע היטלעך
די אַלטע היטלעך פון שונאים-טויטע,
פאַר אונדזערע רויטע, פאַר אונדזערע רויטע,
פאַר אונדזערע רויטע, רויטע, רויטע.
— רויטע וואָס ? !
סאָלדראַטן
אַ רוח אין אייער —

כ אַ ר :

הוסא, האַפּסאַסא, האַפּטיש — — —

ס אַ ל אַ :

זאָל דער דייטש זיך אַרומגיין מיט אַ בלוין,
און זינגען פון פּיילכען און פון רויזן.
מיר, דערווייל, נייען גוטע הויזן
מיר, די לאַטוטניקעס, מיר די יאַטן,
מיר, דערווייל, נייען גוטע הויזן
און לאַטען גאַטקעס פון שונאים-טויטע,

פאר אונדזערע רויטע, פאר אונדזערע רויטע,
פאר אונדזערע רויטע, רויטע, רויטע,
— רויטע וואָס ? !
סאָלדאַטן
א רוח אין אייער —

כ אָ ר :

— — — הוסא, האָפּסאָסא, האָפּטשי — — —

ס אָ ל אָ :

און אז ענגלאַנד האַלט אויפן ים אַן אייגל,
און פראַנקרייך כאַפט אין מאַראַקא פייגל,
וואָס אַרט דאָס אונדז ? — מיר באַקן בייגל
מיר, די בעקערס, מיר די יאַטן.
וואָס אַרט דאָס אונדז ? מיר באַקן בייגל
פון מעל, וואָס מיר האָבן פון שונאים טויטע,
פאר אונדזערע רויטע, פאר אונדזערע רויטע,
פאר אונדזערע רויטע, רויטע, רויטע.
— רויטע וואָס ? !
סאָלדאַטן
א רוח אין אייער —

כ אָ ר :

— — — הוסא, האָפּסאָסא, האָפּטשי — — —

זאָל געוואַלדעווען דער אינטער־דער צווייטער,
ווי אין א דול־הויז א וויסטער צעדרייטער, —
מיר מאַכן א פויק מיט א טראַמייטער.
מיר, די שטרומענטניקעס — מיר די יאַטן,
מיר מאַכן א פויק מיט א טראַמייטער

און פאַרריכטן די פייפלעך פון שונאים טויטע
פאַר אונדזערע רויטע, פאַר אונדזערע רויטע.
פאַר אונדזערע רויטע, רויטע, רויטע.
— רויטע וואָס ? !
סאַלדאַטן
אַ רוח אין אייער —

— — — הוסא, האַפּסאַסא, האַפּטשי —

אויס פרינצן

ט ע נ א ר ן :

מיר זיינען די ריטער באם שיין פון די שטערן,
באם שיין פון די שטערן.

מיר זינגען צו שיינע פרינצעסינס וואָס הערן,
אויף גאָלדענע לייטערס באַם פענצטער צו זיי,
באַם פענצטער צו זיי.

באַנאכט זייגער צוועלף, זייגער איינס, זייגער צוויי
אָ צומבאָלי, צומבאָלי, צומבאָלי-צום,
אָ עפן דיין פענצטער, אָ מיידעלע קום,
אָ צומבאָלי, צומבאָלי, גיב מיר דיין האַנט
און לאָמיר שפּאַצירן אין צומבאָלי-לאַנד,
אין צומבאָלי-לאַנד.

אָ צומבאָלי, צומבאָלי, צומבאָלי-צום,
אָ קום צו דיין ריטער, אָ מיידעלע, קום
צום-צום.

אָ קום צו דיין ריטער, אָ מיידעלע, קום,
צום-צום,
צום-צום,
צום-צום.

כ אָ ר :

אָ צומבאָלי — — —

ס אָ פ ר אַ נ ע ן :

וואָס טויגן אונדז ריטער מיט גאָלדענע שפּאַרן,
מיר וואוינען העט-העט אויפן זיבעטן גאָרן.

און לייטערס צו אונדז צו די פענצטער ארויף,
צו די פענצטער ארויף.

אָ בלוז ווען עס ברענט באַ אונדז שטעלט מען זיי אויף,
אָ טראַלאַלאַ, טרילילי, טרוֹל־לֹלֹ.

גיי ריטערל, גיי דיר, ניט שטער אונדז די רו ;

מיר וואוינען אין שטיבעלעך פינצטער און קליין

און בעטלעך — קוים וואָס מיר שלאָפן אליין,

מיר שלאָפן אליין,

אָ, טראַלאַלאַ, טרילילי, טרוֹל־לֹלֹ.

גיי ריטערל, טרילילי, טרוֹל־לֹלֹ.

לֹלֹ ;

גיי ריטערל, גיי דיר, ניט שטער אונדז די רו,

לֹלֹ,

לֹלֹ,

לֹלֹ.

ב אָ ר :

אָ טראַלאַלאַ — — —

ב אָ ס ן :

אָוועק מיט דער נאַכט און אָוועק מיט די ריטער,

אָוועק מיט די ריטער ;

מיר שוסטער און שמידן און שניידער און שניטער,

מיר ווילן אַ טאָג מיט אַ זון און מיט ברויט,

מיט אַ זון און מיט ברויט ;

און מיידלעך מיט באַסן געזונט און רויט,

אָ וואַנדיר־וויואַמוס, אָ ווידיר־וואַוואַום,

אַבי נאָר מיר גייען נישט ליידיק אַרום ;

אַבי נאָר באַ אונדז זיינען פֿיס נאָך פאַראַן,

איז אַ גאַרנדל העכער, איז נאָך מיר אַ שפּאַן,

איז נאָך מיר אַ שפּאַן.

און עפנט דאָס מיידל איז ווידיר־וואַוואַום,

און וויל זי ניט עפענען, גיט מען א ברום,
ווארוואם.
און וויל זי ניט עפענען גיט מען א ברום
ווארוואם,
ווארוואם,
ווארוואם.

כ א ר :

א וואנדירווואמוס — — — —

ס א פ ר א נ ע] :

א שניידער, א שניטער, אט דאָס וואָס מיר ווילן,
אָט דאָס וואָס מיר ווילן.
מיר ווילן זיך מער שוין אין חלום ניט שפילן,
מיט ריטער און פרינצן וואָס טויגן אונדז ניט,
וואָס טויגן אונדז ניט ;
מיר ווילן א ליבסטן א שוסטער, א שמיד ;
דער שוסטער מאַכט שיכלעך, טרוֹל־לֹו ;
דער שניידער — ער שניידט אונדז א קליידעלע צו ;
דער שניטער — צום ברויט, ברענגט אונדז בלימעלעך מיט.
און דער שמיד נאָך דער אַרבעט, וואָס טוט ער, דער שמיד ?
וואָס טוט ער, דער שמיד ?
א טראַלאַא, טרילילי, טרוֹל־לֹו.
דער שמיד וויגט דאָס קלייניטשקע שמידעלע צו.
לֹו.
דער שמיד וויגט דאָס קלייניטשקע שמידעלע צו.
לֹו,
לֹו,
לֹו.

כ א ר :

דער שוסטער מאַכט — — — —

האַמער, סערפּ און שטערן

א לויב דער קראפט אין דער מאָרגנון,
דער קראפט — אונדזער ברידערשאפט;
א לויב דעם ים און די כוואַליעס די בערן,
די רויטע גליענדיק־ריווקע בערן,
וואָס טאַנצן צום לעצטן, צום לעצטן שטערן,
צום מאָרגנשטערן, צום מאָרגנשטערן,
א לויב, א לויב דער קראפט.

א לויב דער פּויסט אין דער מאָרגנון
באָס האַמער, באָס ערשטן הויב;
א לויב צו די האַמערס וואָס זינגען צוזאַמען,
אין אַלע געזונטע פּויסטן צוזאַמען,
ווי כוואַליעס פון ים צו דער זון אין פּלאַמען,
צו דער מאָרגנון אין וואַלקנפּלאַמען, —
א לויב דעם האַמער, א לויב.

א לויב דעם פעלד אין דער מאָרגנון
און דעם סערפּ, דעם שניטערס הערב;
א לויב צו די טויזנט מילן וואָס זינגען,
ווען פורן און באַנען און שיפן שפּרינגען
מיט ברויט איבער ים און לענדער שפּרינגען, —
א לויב, א לויב דעם סערפּ.

א לויב דער פאָן וואָס בריַלט אונדזער ליד.
איבער טייוול, גאט, און טראָן ;
א לויב דיר, ברודער, דו אונדזער געטרייער,
וואָס שפּאַנט פּאַראַוים מיט דער פּאָן אַ געטרייער,
פּאַראַוים מיט דער פּאָן קעגן פּיינט און פייער .
אונדזער בלוט אין קאַמף, אונדזער האַרץ אין פייער — —
די פּאָן, די פּאָן, די פּאָן.

פּעברואַר, 1926.

אין אַוונט ווען די גלאַקן קלינגען

אין דרויסן אין דער אַוונט זון, מיט האָר אין ווינט, און בלייבע הענט,
און מיט אויגן אָנגעצונדענע און מידע דורך די ברילן,
פאַרשט אויס מיין פריינט דער קריטיקער אַ ליד, אין בוך מיינעם,
דעם גרינעם, וואָס איך האָב אויף דער גאַרטנבאַנק געלאָזן —
און איך אינאיינעם מיט מיין זונעלע דעם שיינעם
עסן מייערן צעריבענע, ווי שטיקלעך אַוונטוואַלקנס,
פון שיסל אַרויס, באַם אָפענעם פענצטער,
מיט אַזויפיל הימל איבער אונדז, אז ביידע קוקן מיר זיך אָן
און לאַכן אויף אַ קול.
און דאָס אַליין באַווייזט דאָך שוין, אז נאט איז אַליין און
גאַרנישט ניט,
און אפשר טאַקע זייער גרויס און גוט.

פונדעסטוועגן, אויב ער איז טאַקע גרויס און גוט, וואַלט ער דאָך
איצט געדאַרפט — דאָס זאָג איך שוין צו זיך אַליין — אַ שטעקן
ערגיין-וואו אַ נעם טאָן,
און ווי אַ פרעמדע קאַז, פון טעפּל פּרישע מילך,
פאַרטרייבן יענעם פון דער גאַרטנבאַנק — וואָס לויבט מיין
בוך — און אויף זיין אָרט
אַנידערזעצן זי, די בלייבע פרוי די וואונדערלעכע
וואָס אַלע מיינע יאָרן בענק איך שוין נאָך איר,
און וואָס איך האָב זי — אַזוי וואָר איך בין — נאָך קיינמאַל ניט
געזען אַפילו.

איר קלייד קומט אויס בא מיר איז שווארץ, און לאנג ביז
צו דער ערד אראפ —
דאָס וויל אזוי מסתם מיין פינצטערניש וואָס איך האָב ליב אין מיר,
די רויטע בלומען אויסגענייט אַרום זױם —
דאָס ביסל ליכטיקייט אין מיר, וואָס איך האָב אויך ניט פיינט.

און וואָלט די פרוי די ליבע דאָ געווען, וואָלט איך אודאי איצט
פאַרחלומט, ווי אַ קינד אין אַוונט, אויף איר שוים
מיין קאַפּ אַרויפגעלייגט —
צו זינגען עפעס — ווי עלעהיי
אין דרויסן אויפן בוים דער פויגל, וואָס מען זעט אים ניט.

ס'איז נאָר אַ שאָד, ער וואַרפט אזא מין טרויער אָן, אז ס'קען
זיך אויסדאַכטן
ער איז שוין אַלט, און האָט אַ הויקער ווי אַ מענטש להבדיל,
און אַז דאָריבער זעט ער אויס אינגאַנצן אָנגעבלאָזן,
ווי דאָס פנים באַ מיין זונעלע,
וואָס האָט אַרוינגעשטאַפט אין מויל, דאָ איצט,
דאָס גאַנצע ביסל מייערן צעריבענע —
ווי אַוונטוואַלקנס פנים שיסעלע פאַר מיר און אים.

און דאָס באַווייזט דאָך אונדז, אז דער וואָס שטראַפט דעם
הונגעריקן,

איז אויך גערעכט —
מען טאָר זיך ניט פאַרטראַכטן ווי אַ גולם.
אַנומעלטן האָב איך געזאָגט דאָס אייגענע
אויף אַ באַנקעט לכבוד מיר.
— עס דאַרף זיין שלום אויף דער וועלט — האָב איך געזאָגט,
און גלייך איך וואָלט אַ פייער אָנגעצונדן,
מיט פלעשער אין די הענט האָט מען געשלאָגן זיך,

און זיך די פנימ'ער אזוי צעביילט
אז זיי האָבן שיר ניט אויסגעזען ווי אויפן טיש די קוישן,
פול מיט עפֿל.
און מ'האָט אַפילו ניט געשוינט אַ פרוי אַ שוואַנגערע,
ווען זי איז אומגעפֿאלן,
האָט מען מיט לימענעס צו איר זיך צוגעשטופט
און זי שיר אויף טויט צעטראָטן.

מער פון אַלץ אָבער האָט מיך גערירט
דאָס וויינען אַרום איר,
קוים וואָס איך האָב זיי איינגעשטיילט.

און וואָס ס'איז וואָר, איז וואָר,
איך בין געווען אזוי צעבראָכן
אז שפעט דערנאָך ווען אַלע זיינען שוין אוועק אַהיים
האַלברטויטע, און בשלום דאַכט זיך —
בין איך נאָך אַלץ געזעסן מיט די אויגן
גלייך אין לאַמפֿ אַריין —
אזוי ווי איצט דאָ, אין דער זון אַריין וואָס לעשט זיך.

מען דאַרף אַ קוק טאָן אויף מיין בוך.
עס איז שוין רויט ווי פייער —
נאָר יענער דאָרט וואָס האַלט עס אין די הענט,
האָט איינגעדרימלט שוין —
און רירט זיך ניט.

מיר דאַכט — ער איז מיין שאַטן.

און דאָס באַווייזט דאָך ווידער אונדז,
אז וועמען ס'האָט די ערד ניט צוגעדעקט

און איבער אים איז ליכט
פארשפרייט ער מיטן גוף, זיין אייגענעם,
א פינצטערניש אַזא, פון הינטער זיך,
וואָס איז ניט איינמאַל גרעסער נאָך
פון אים אַליין.

מען דאַרף דאָס פענצטער צומאַכן,
עס ווערט שוין קיל.

די באלאדע פון מעסערטאני

1.

ווי א פערד אין א צירק, ביז די לענדן אין רויט,
אזוי איז ארויס דאס שטיק פייער די מויד,
און א זעץ געטאָן איבערן דיל מיט א פוס,
אז עס האָט זיך פון איטלעכנס הענט דער גערום
א וואָרף געטאָן איבער די קעפּ ביז צו איר,
אזוי ווי דער פראַל פון אַן אייזערנער טיר,
ווען מע וואָלט פון א שטעטל א גאַנצן די וועש
געפראַלעט מיט פראַלניקעס, קופער און מעש,
וואָלט זיך זיכער דער רעש אזוי נישט צעשפרייט,
ווי די לוסט, די צערייצטע, צו איר און די פרייד.
און וואָס וואָר איז, איז וואָר: ס'איז געווען וואָס צו זען:
עס זיינען אפילו צערודערט געווען
די לייט מיט די פליכעס און מילער אָן ציין;
ווי באַ ווייבער, וואָס רייבן אויף ריבאייזנס כריין,
זיינען איבערגעלאָפן די אויגן באַ זיי.
און די מויד, מיט די בראַנזענע פיס, מיט די צוויי,
און דעם בראַנזענעם קאַפּ, מיט די בראַנזענע הענט,
האָט טאַקע געטאַנצט, ווי עס וואָלטן געברענט
דאָס האַרץ מיט די אָדערן אונטער איר הויט,
און אפילו דער אטעם האָט אויסגעזען רויט.
און באַם בליאסק פון די ציין האָט זיך שיר ניט געראַכט,

אז זי בייסט און צעבייסט דײך אויף שטיק און זי לאַכט,
 און זי פלעכט זיך אויס, ווי פון קלאטשע אַ שטריק,
 און אַט וואַרפט זי דײך אָפּ און פאַרפלעכט דײך צוריק
 און זי דרייט דײך אַזוי, ווי אַ שלאַנג אַרום שוים.
 פון וואַנען עס ציטערט די תּאוה אַרויס,
 ווי עס ציטערט באַמת אַ שקאַפּע, וואָס שרייט
 מיט פאַרריסענעם קאַפּ צו דעם אָגער פון ווייט,
 און וואָס ווילדער די מויד איז געוואָרן באַם טאַנץ,
 אַלץ שאַרפּער געוואָרן איז אונטער דעם גלאַנץ
 פון עלעקטרישע לוסטערס דער ריח פון שוויים.
 און אַזוי ווי אַן אמתע זומער־זון־היים,
 האָט די לופט זיך צעפלאַקערט, און כאַטש ס'האָט געבלענדט
 מיט פּעדערן־היט און מיט צירונג אויף הענט,
 און מיט שנפּסן און פּראַקן, און מיט הענטשקעס פון זיד,
 האָב איך שיר ניט געמיינט, אַז איך זע פון דער ווייט,
 ווי עס פליט אויף אַן אָגער אַ שוואַרצן, ווי קויל,
 מיטן קאַפּ אויף פאַראַויס און צעעפּענטן מויל,
 דער רייטער, — וואָס גיט אים אַ ריס פאַרן צוים,
 אַז עס זעצט אַזש פון אָגער מיט פאַרע און שוים,
 און עס שפּריצן אים פונקן פון די אויגן אַרויס.
 כ'האָב אַפילו געזען, ווי עס ציען זיך אויס
 די שטויב־וואַלקנס ווייט הינטער אים ביז אַרויף,
 וואו עס קומט זיך דער סטעפּ מיטן הימל צונויף,
 און דאָ האָב איך כמעט, ווי דער רייטער אַליין,
 געבליצט מיט די אויגן, געקריצט מיט די ציין,
 און מיט הענט און מיט פיס זיך געפּרעסט און געשטייפּט,
 און געהאַרכט צו די ווינטן, וואָס האָבן געפּייפּט.
 און מיין קאַפּ וועל איך געבן, אויב דאָס איז נישט וואָר:
 מיט אַ באַרד ווי פון דראַט, און מיט וואַנצן און האָר,
 וואָס האָבן געבלאַנקט אין דער זון, ווי מיין שווערד

און פאָראַויס פאַר אַ האַרדע פּון רויבער אויף פּערד
האַב איך זיך געזען — און אזוי ווי געזאָגט, —
האַבן ווינטן געפּייפט און אַנטקעגן געיאָגט,
אַז געהילכט האָט מיין רייטמאַנטלס איטלעכער פּאַלד,
ווי עס וואָלטן ניטגוטע מיט בייטשן געקנאַלט.

2.

העי, ברידער, צעוואָרפענע איבער דער ערד —
נישטאָ אזא צאָם פאַר דעם שפרונג פון מיין פּערד,
נישטאָ אין דער וועלט אזא פּויגל, וואָס זינגט
אַזוי שוין, ווי מיין שווערד, וואָס מיין אָרעם צעשווינגט.
און מיין נאָמען — אַ פּייער אין ווינט — מיר פּאַרויס,
פאַר רייכע צו זוכן אַ לאָך, ווי די מויז,
און פאַר אַרימע דוקא צו וואַרפן אויף מיר
מיט בלומען דורך אָפענע פענצטער און טר.
און פאַר ווייבער, האַהאָ — פּרעג די נאַכט, פּרעג באַ גאַט,
וויפּיל בלומען ער האָט, וויפּיל שטערן ער האָט!
פּרעג דעם חלום, וואָס קומט פון פּאַלאַץ און פון הייל!
פאַרן קיניג אַ לאַנד איבער טוויזנטער מייל,
מיט פּירשטן און פּויערים, וואָס בויגן די קני.
נאָר די מלכה איז שוין, ווי די זון אין דער פּרי,
ווען זי חלומ'ט פון מיר, איר געליבטן, באַנאַכט.
און זעט, כ'האַב אַליין מיר אַ צייכן געמאַכט.
און דער קיניג האָט יענערס אויף איטלעכן וועג
מיט אויגן און אויערן, ווי ציין פון אַ זעג,
און מיט שפּיזן צו מאַכן אַ פענצטער אין ברוסט,
און דער קאַרצער פאַר מיר איז שוין גרייט און איז פּוסט,
און אזוי ווי די ראָבן אויף פּאַדלע אַ שטיק,
וואַרט די תּליה אין הויף און דער תּליון באַם שטריק.

און מיין קאָפּ אויפן קאַרק זיצט אזוי, ווי דער בליץ,
אויף דעם קעניגלעך־פּראַכטיקן וואַכטורעמשפּיץ,
ווען ס'ברענט אויפן מיטן פון הימל די זון —
און דער אַדלער האָט פּליגל און ווייסט וואָס צו טון,
און איבערן וואַלקן דאָרט איז נאָך דערווייץ
קיין וועג־ווייזער שילד — נישטאָ צו זיין הייל.

מאָנומענט געטע

א דאַנק דיר, מיין וועלט־דיכטער דאָ אויפן שטיין,
האַסט דערמאָנט, אז מיין ליבע פרוי האָט מיר
אַנגעזאָגט מיטברענגען בריוו־פּאַפּיר —
ווייל זי קען אונדזער קינד ניט לאָזן אַליין.
ביסט אַנגעטאָן זע איך אין שטיינערנע שיד, און
אויך אין בגדים אַזוינע — מיר דאַכט,
מיך אַרט ניט די שיינקייט פון זיי — נאָר איך טראַכט
זי מען קען אין זיי גיין, און צו האַלטן זיי זיך.
איך גיי אַ פּאַר שיד מיט מעקלינטאָן־ווילן,
מיינע הויזן פּאַבריק־שטעמפל יאָזעף־בער,
נאָר זיי טויגן ניט — קוים מען גיט זיך אַ קער
איז מען באַרוויס, און מען גייט אַרום מיט אַ הוילן —
מיט אַ הוילן — מיין גרויסער דיכטער.

כ'האָב נעכטן באַם אַוונטברויט טאַקע גערעדט
מיט מיין ליבער פרוי וועגן מיר און דיר,
נאָר זי האָט געקוקט מיט זאָרג אויף מיר :
— איך עס ניט, זע איך אויס דאַר, ווי אַ ברעט.
כ'וועל איר זאָגן, אז איך האָב דיך היינט געזען.
איך מוז נאָר אַ ווייל נאָך אַרומגיין דאָ.
איך מוז אויסזען אינגאַנצן ברין און בלאָ,
זי זאָל גלויבן, אז איך בין אויף לופט געווען.
כ'וועל איר אויסמאָלן, ווי איך האָב דיך געטראָפן
מיט דעם שניי דאָ אויף דינע אַקסל און הענט,

און אויך ווי דו שטייסט מיט די אויגן געווענרט
צום הימל אהין, וואו די זון לייגט זיך שלאָפן —
לייגט זיך שלאָפן — אַט־וואָס.

צוליב וואָס דו ביסט אויפן שטיין דאָ אַרויף
וועל איך זאָגן, אז דאָס איז אַ רעטעניש,
איך אַליין, איך קען צומאָל אויפן טיש
ניט אַרויפקריכן — אויב מען הויבט מיך ניט אויף.
איך בין איינמאָל אַרונטערגעפאלן שוין
און דוקא מיט אַ לאַמפּ אין די הענט,
מען האָט מיך נאָכדעם קוים דערקענט,
מיין פאַרשוואַלענער קאַפּ האָט געבלאנקט ווי אַ קרוין
און מיין ליבע פרוי האָט געמאַכט גוואַלדן,
אַ מענטש מיט געזונטע פים און הענט
דאַרף ניט קריכן — האָט זי געזאָגט — אויף די ווענט,
נאָר אַן אַף קען אין דער הויך זיך האַלטן,
הויך זיך האַלטן — אַט־וואָס.

נאָר מיין ליבע פרוי זאָל ניט בייז זיין אויף דיר —
וועל איך זאָגן, אז לויט דו האָסט זיך פאַרקלערט,
האַסטו בלויז געדאַרפט אַ שווערד מיט אַ פערד
דו זאָלסט אויסזען שיין ווי אַן אַפיציר.
אַדער, ווי אַ פריסט, ווען ער רייט דורכן שניי
צו אַ קראַנקן, וואָס שטאַרבט, — זיי רייטן אויך,
נאָר זיי האַלטן אַ צלם מיט הענט אויפן בויך.
דאָס דערמאַנט מיך, ווי מ'האַט אַמאָל געהאַלטן
אַ האַק איבער מיר. איך בין געווען
נאָך נאָר אַ קינד, ווען דאָס איז געשען.
דער גוי האָט געוואָלט מיר דעם שאַרבן שפּאַלטן
שאַרבן שפּאַלטן — אַט־וואָס.

כ'האָב מיין ליבער פרוי שוין דערציילט פונדערפון,
 ס'האָט געטראָפן באַם שפּאַצירנגיין.
 באַם האַנט פון מיין מאַמען האָב איך אויף אַ שטיין
 דערזען, ווי עס הענגט אַנטקעגן דער זון
 אַ מענש אין גארטן, וואָס סע גייט אים בלוט
 פון הענט און פיס און פון זיין קאָפּ, —
 און ווייל ער האָט געוויינט, ווי ער וויל אַראָפּ,
 און קלעטערן האָב איך געקענט זייער גוט,
 בין איך אַרויפגעקלעטערט אויבן.
 איצט ווייס איך שוין אַלץ. נאָר אַ מענש אויף אַ שטיין
 מייד איך אויס, ווען איך זע אים איינעם אַליין.
 און וויינט ער, קען איך אים מער ניט גלויבן,
 מער ניט גלויבן — אַט-וואָס.

איך ווייס, ווען מיר ווילט זיך וויינען אַמאָל,
 באַדאַרף איך ניט זיין אין דער הויך — נאָר פאַרקערט,
 אין אַ ווינקל וואו ניט איז, אויף דער ערד,
 בויג איך זיך איין און איך וויין אויף אַ קול —
 און די זון איז אינגאַנצן מיר איבריך דערביי.
 אַ שריפה פון אַ דערפל באַנאַכט
 אָדער גאָר פון אַ שטעטל וואָס איך טראַכט
 איז פאַר מיר גענוג, מיט אַ קאָפּ ווי בליי,
 אַ מעת-לעת אַ גאַנצן אָפּצוויצן.
 און ווער איך קראַנק פונדערפון — נעם איך איין
 צום מאַגן וואָס עס זאָל ניט זיין.
 און אַמאָל אויך עפעס צו קענען שוויצן,
 קענען שוויצן — אַט-וואָס.

נאָר אויב עס וועט באַ מיר פרעגן מיין פרוי,
 פאַרוואָס דו לאָזט ניט הערן פון זיך,

וועל איך זאָגן, אז איך האָב גערופן דיך,
 און געזאָגט דיר אפילו ווי אזוי
 אַרונטערצוגיין, — נאָר דו האָסט ניט געהערט,
 און ווען ניט דאָס אייז אַרום דיר אין דער הויך,
 און ס'איז ניט פאַרנאַכט, וואָלט איך אפשר אויך
 אַרויפגעקראָכן. נאָר אז איך האָב געקלערט
 צוליב דעם די קאַלאַשן מיינע די רויטע
 אויסצוטאָן — דאָס פאַרשווייג איך איר.
 זי קען מיינע פיס, און האָט טענות צו מיר.
 עס ווייעט פון זיי — זאָגט זי — אַ קעלט ווי פון טויטע —
 ווי פון טויטע — אַט־וואָס.

איך וועל אויך אוראי פאַרשווייגן פאַר איר
 דעם פויגל, דעם רויטן, איך וועל איר קיין פרייד
 ניט פאַרשאַפן מיט דעם, וואָס ער לויזט זיך און קרייט
 אויף דיין אויער — באַם זון־פאַרנאַנג איבער דיר.
 און זיך איינצושפּאַרן אומזיסטע שטראַף, —
 וועל איך אויך ניט מאַלן פון נאָז אפיר
 דיין טרער, וואָס איך זע — נאָר פון אויג באַ דיר.
 איך וועל זאָגן דו וויינסט, ווי אַ קינד פון שלאַף,
 אָדער ווי אַ קינד, וואָס האָט מיט אַ גראָשן
 געשפילט זיך, און אים ערגעץ פאַרטראַכט —
 אָדער גאָר ווי עס שטייט און וויינט באַנאַכט
 מיט אַ חרד־לאַמטערן, וואָס האָט זיך פאַרלאָשן —
 זיך פאַרלאָשן — אַט־וואָס.

און איצט — זאָרזאָ — און פאַרגיב וואָס איך אייל,
 עס טרערן מיר שוין די אויגן פון קעלט,
 און איך האָב זיך מיט צוויי יונגעלייט באַשטעלט
 אין אַ קעלער פון דאַנען אַ דריי פיר מייל,

און זיי זיינען טאקע שווארץ ווי די ערד,
ווייל זיי עסן ווייניק און טרוימען א סך!
זיי ארבעטן אויך בא אונדזער פאך,
און מיר לאָזן אלע וואַקסן בערד
בא זיי וואַקסן שוואַרצע — בא מיר רויטע.
זייערע וואַקסן אַביסל גיכער,
און בלאָזן זיך שוין ווען עס גייט אַ וויכער.
מיינע? — קוק אָן — זי הענגט אַ טויטע
הענגט אַ טויטע — אַט-וואָס.

1927

מיר זיינען זיך קאמפאָליש אין מאָנטרעאל

מיר האָבן זיך ריזיקע קלויסטערס
און האָבן זנות־הייזלעך קליינע ;
באזוכט ווערן הייזלעך און קלויסטערס
פון גלויביקע שיקסעלעך שיינע.

זיי גייען פרימאָרגנס אין קלויסטער
און זינגען דאָרט הייליקע לידער,
באנאכט אין די זנות־הייזלעך טאנצט מען
און זינגענדיק זינדיקט מען ווידער.

אין בעט פון דער ליבע פארכאפט מען
פון דער וועלט דאָס ביסעלע לעבן,
באָס נאט פון דער ליבע פאָרלאַנגט מען
ער זאָל דערפאַר יענע וועלט געבן.

פון א ווינקל ערגעץ

און אז דו זעסט זיך שוין אין טיפסטן צער אלײן
אויף א צעשמערטער שיף, וואָס האַלט באַם אונטערגיין.

און אז דער הימל איז בלויו וואַלסקן, ווינט און רויך,
וואָס גיט קיין אָנהאַלט ניט דער האַנט, וואָס זוכט די הויך.

צו מיידסטו אויס דערפאַר דאָס ברעט וואָס נעמט דיך מיט,
ווייל ים איז וויסמעניש, וואָס ברענגט אין ערגעץ ניט?

און אז דו זעסט שוין אויך אַן אינדזל פאַר דיין בליק,
א פויגל אין דער הויך, וואָס שוועבט צום ברעג צוריק.

און אז דו פילסט שוין אויך א פליג וואָס אויף דיין קאָפּ —
וואָס קען זי טאָן פאַר דיר, בעת דו זינקסט אַראָפּ.

און וואָס ווען ס'איז די טיף אַן אויסגעטראַכטע בלויו,
און דיר אַלײן דערביי — צו טרייסטן זיך — קומט אויס.

אז שוין איז אויך א קינד וואָס וויינט אויף נאַסער ערד
צוליב א שטיפמאַמע מיט הענט ווי מיט א שווערד.

צי קענסטו זאָגן זיך אז שיינקייט איז פאַראַן
אין אַלט־ווערן וואָס וויינט אין נאַסן קינדער־סטאָן?

און אז דו נאָרסט זיך שוין, און מאַכסט די אויגן צו
און זעסט זיך שוין אזא, אין פוסטן ווינקל וואו —

צו מיינט דאָס ניט צו זיין אַ שווערד אויף זיך אליין,
צו קענען ווייזן זיך בלויז וויסטקייט באַם פאַרגיין?

און וואָס קען וויסטער זיין ווי די פאַרשאַלטנקייט
זיך אַנצוטאָן אליין אין ווייסן טויטן-קלייד. —

און פרעמד ווי אויף אַ קאָפּ אַן איינציק ווילדע האָר
צו הויבן זיך דערביי, און קלאַנגן אויף דער וואָר. — — —

רעזומע

מיין געליבטע — מיין אויסגעחלומטע פרייד,
האָט אויסגעטאָן דאָס אַרימע קלייד,
און אָנגעטאָן אַ גאָלדן געוואָנט
זיצט איר מאַן לעבן איר — אַן אַלטימשקער פּראַנט,
מיט אַ פּריינט וואָס איז אַלט ווי ער.
דרימלען ביידע אין אויטאָ בלייך און שווער,
מיט קעפּ ווי קאַלטע לבנות צוויי.
וויינט איר לעבן, דאָס יונגע, צווישן זיי
פון דער פּוסזויל ביז צו דעם וויינט אין די האַר,
ווי דער טרויערגאַנג פון אַ טויטנכאַר. —
דערהערט איר פאַרלורנקייט דער באַם ראָד,
וואַכט אויף אין אים זיין שטאַם, און דער גאַט
וואָס טרייבט אים אייביק דורך פייער און טויט,
צו דער ליכטיקייט פון דער ווייסער הויט. —
טוט ער אָפּ פון זיך דעם קנעכט וואָס איז פרעמד,
און באַרירט איר לייב אונטער קלייד און העמד —
מיט אויגן, וואָס ציטערן ווי די הענט
באַ אַ בלינדן וואָס האָט אַ נאָענטן דערקענט —
דאַכט זיך אים אויס אַז עס טוט זיך אַ ריר
אַ ברעם, אויף דער אַלטקייט לעבן איר
וואָס באַוואַכט זי אַזוי ווי זיין גאָלד וואָס ער היט,
אַזוי ווי זיין גאָלד וואָס ער דאַרף שוין ניט.
לאַזט ער ווידער אַרונטערפאַלן זיין קאַפּ

ווי אַ גלאַז וואָס מען וואַרפט אויף אַ שטיין אַראָפּ,
און קערט זיך אָפּ ווי מען וואַלט מיט אַ שטריק
אים אַ צי געטאָן צום ראָד צוריק.
רעדט ווי צו אַהונגעריקן, ברויט,
זיין נאָקן צו איר מיט דער ברוינער הויט,
האַרבט זי צום אייגענעם אַטעמנאָנג,
ווי אַ קראַנקע צו אַ פרום געזאָנג.
ביז עס ציטערט אויף אין איר מוטער-לייב
די ליידיקייט פון פאַרשעמטן ווייב,
שליסן זיך אירע אויגן דאַביי.
זעט זי ווי דורך צעשמאַלצן בליי,
בא זיך אליין אַ קינד אויפן האַרץ
וואָס צעשווימט ווי אַ וואַלקן אין גאַלד און שוואַרץ,
און וואָס רעגנט אַראָפּ ווי מיט בלוט נאָכאַנאַנד
אויף איר לעבן וואָס וויינט, אין אַ גאַלדן געוואַנט.

א ס ת ר

1.

שיכלעך גאָלדענע צום אָוונט־טאַנץ פאַר זיך באַשטעלן
קענען בלויז די רייכע פרויען דאָ אויף אונדזער וועלט.
זונפאַרגאַנג און טרויער קומען אומבאַשטעלט אין אָוונט.
צו אַלע דאָ, צו אַלע דאָ אויף אונדזער גרויסער וועלט —
אין אָוונט — — —

קינדער ווערן איינגעווינט פון מאַמעס, ווען זיי וויינען.
מיר אָבער, די גרויסע דאָ, וואָס וויינען אויף דער וועלט
שטוב, ווי אויף אַ צלם אין אַ מיטן פעלד אין אָוונט.
וויינען מיר, פון קיינעם נישט געהערט, אויף אונדזער גרויסער וועלט
אין אָוונט — — —

2.

און די הייליקע פרוי, און די הייליקע פרוי
האַט פאַרלאָזן די גאָלדענע ראַם אויף דער וואַנט;
די גאָלדענע ראַם אויף דער הייליקער וואַנט
און דער אָוונט איז בלוטיק און גאָלדיק און בלוי
ווי מיין זעל, וואָס איז קראַנק צוליב דער פרוי
זאָל זיך בויגן מיין קאַפּ דער גרויער.

נאָך איידער ס'וועט זיין אַ שטערן צו זען,
דער ערשטער שטערן אין הייליקער הויך,
וועט אַלץ פאַרשוואַנדן זיין אין דער הויך

ווי קיינמאָל, ווי קיינמאָל נישט געווען,
און גאַרנישט מער וועט זיין צו זען.
זאָל זיך בויגן מיין קאָפּ דער גרויער.

3.

פרויען זיינען קיין שטערן ניט,
און זיי לויכטן ניט, און זיי לויכטן ניט.
אַבער דאָס ליד פון די ליכטיקע טריט,
וואָס זייער ליבע וויינט אין אָוונט ?

פרויען זיינען קיין בלומען ניט
און זיי בליען ניט, און זיי בליען ניט.
אַבער דאָס בליענדיקע פרומע ליד,
וואָס זייער שיינקייט וויינט אין אָוונט ?

אוראי זיינען געגעבן די הענט
צו גראַבן ברויט — דעם הונגער צו שטילן,
אַבער די אייגענע שווערע הענט
ווען זיי ציטערן און וויינען, און שפילן
ווי אויף אַ גאַלדענער האַרף אין אָוונט,
אויף אַ ליכטיק פרויען-פנים אין אָוונט ?

אַ, וויינט, מיין ברודער, ווי צום ערשטן מאַל,
פאַרנעם איך דיין צאַרטקייט היינט אין די צווייגן.
טויזנט גאַלדענע שלעסער אויף מיילער,
וואָס קענען מיין אומרו ניט פאַרשווייגן, —
נאַקעטע זאָלן זיי אַלע וויינען
מיט דערנער אַרום האַרץ און שטערן
אַרום דיין ליכטיקייט און אָוונט,
טרויער מיינער, אין מיינע אַרעמס.

די הייראט

קוק איך אויף דער נאקעטער פרוי,
מיט דעם קליינעם קאָפּ
און מיט די גראָבע אומגעלומפערטע לענדן
און מיט די גרויסע מענערישע פיס, —
ווענד איך זיך צום פארבן-קינסטלער
און איך פרעג אים,
וואָס אים האָט געבראכט דערצו
אזוינס אויף דעם לייוונט אויסצוטרוימען.
רייבט ער אָן אַ שוועבעלע
און שטופט אַרײַן די לױלקע אין זײַן מױל
און ענטפערט. —
שמעלט זיך אַרויס אַט-וואָס :
ער — פו.
אַלײן — פו.
געווען פאַרהײראַט צו איר — פו.
אין פאַרזױ טאַקע — פו.

1924

פּרױען

פּאַראַנען פּרױען אויף דער װעלט װאָס לױכטן אויף װי פּרױד
פּון ערשטע קינדער־רײד.

און ניט מען דאַרף פאַר שײנקײט אַרום זײ,
אַ גאַרטן רױט װי בלוט און װײס װי שניי.

און ניט מען דאַרף די הילכיקײט פּון באַס און פּי־ל־סקרײפּ,
צו פּילן זײער נאָענטקײט צו זיך מיט האַרץ און רײפּ.

זײ מעגן טיפּגעבױגענע אויף אַ בית־עולם שטײן —
צו ערגעץ אין אַ דאָרף, פּון הינטער הײ אַ װאַגן — לאַנגזאַם גײן —

צו װאַשן טעלער ערגױץ אין אַ רעסטאָראַן אין קיך —
צו איבער העמדער אַלטע באַס פּאַרריכטן בױגן זיך —

פּאַראַנען װאַרעמקײט אין זײער יעדן ריר
אַפּילו פאַר דעם נאַר, באַס שליס־לאַך פּון טיר.

און מעג דאָס פּנים זײערס אויסזען װי אַ האַרכסט־טאַג בלאַס,
און מעג מיט צעבערס רעגענען אין דרויסן אויפן גאַס.

זײ דאַרפן אויפהױבן די אויגן זײערע צו אײנעם בלוז —
גײט אויף אַ זון דאַכײ, פאַר אײטלעכן אין הױז.

אמאל

ניט אלעמאל בליט וואָס איז איבערגעפלאַנצט.
נאָר די יוגנט ווייסט נאָרנישט, און זי טאַנצט.
און די עלטער זוכט, און איך — דאָס איז וואָר —
איך זוך שוין אזוי אַ היפש ביסל יאָר,
אַ פרוי וואָס איך האָב — מיר דוכט זיך — געזען
נאָך איידער איך בין אויף דער וועלט געווען.
אמאל איז די וועלט אַ בערגל מיסט,
און איך אַ הונט וואָס זוכט אומזיסט,
נאָר אמאל לויבט אויף אַ געשטאַלט — ווען איך זוך
אליהו הנביא אין קינדערבוך.
און מעג דעמאלט האַלטן אַ טאָג באַס פאַרגיין,
ווערט ער ווי ערעוויאָנטעווי שוין.
און אזוי ווי אַ וואַלקן אונטער דער זון —
זע איך שוועבן זיך ווען איך טראַכט דערפון,
און די בלויקייט דעמאלט שפילט ווי מיט הענט
אויף מיר דעם וואַלקן — איר אינסטרומענט.
און דאָס אַלצדינס גיט מיר אזויפיל פרייד —
אַז איך הויב אָן גלויבן אין אויביקייט.

לידער פאר מיין פרוי

ווי דער נאכטיקער הימל, גאלד אויף בלוי
אָט אזא מין קלייד — לאַמיר טראַכטן אזוי —
איז שוין טאָקע נאָר אויף אַ בלאַנדער פרוי.

און מיינע איז בלאַנד, ניט אינגאנצן בלאַנד,
נאָר אזוי ווי אַ פעלד־בלום אין האַרבסט, וואָס דערמאָנט
אז ווען זון איז דאָ, וואַלט זי לויכטן געקאָנט.

נאָכמער — ווען זי שטייט אַמאָל פאַרטראַכט
דערמאָנט זיך אַ קינד וואָס איז מיד, פאַרנאָכט —
און ניט אַ קינד וואָס שטייט אויף, און לאַכט.

אַ קינד, וואָס לאַכט ווען עס רעדט נאָך ניט
שטעקט עס אַלעמען אָן — לאַכן אַלע מיט,
ווי מען וואַלט פון זין אַראָפּ, גאט באַהיט.

ווער ס'האָט פיינט ווען מען פרייט זיך, האַלט זיך איין
ער נעמט זיך אַ טויטן אין זין אַריין
קומט אים אָן ניט שווער, פאַרטרויערט צו זיין.

נאָר צו דעם דאַרף מען זיין אויף אַן אמת ניט קלוג.
געוויין איז ווי וואַסער — ס'איז דאָ גענוג!
נאָר דער וויין אונדזער פרייד איז אַ פוסטער קרוג.

רוזעלע האלפערן

א בילד וואס משה לויב האלפערן האט געמאלן פון זיין פרוי

אָט באַם שיין פֿון הייליקן בוים איבער דיר
זע איך דאַכט זיך, אַז בראַנז איז דיין יעדער ריר
און אַז זילבער אויף רויט דאַרף זיין דיין ציר.

וואָס ווייזט אויס אַז פאַר מיר איז שוין באַשערט, —
ווי אין שפיגל פֿון טייך אַ וואַגן מיט פּערד —
אַלץ וואָס מיר ווילט זיך צו זען פאַרקערט.

און אַזוי אפילו ווען איך שלאַף.
איך טרוים פֿון אַ גלח הויכט ער זיך אויף
טוט זיך אָן אַ ספּאָדיק, און איך זע אַ רב.

איך רעד צו מיין זונעלע ווערט ער אַ בער
וואָס איך זע אין שטייג, ווערט מיר פינצטער און שווער
ברום איך און שאַקל זיך ווי ער.

און אַזוי כסדר, מיט הענט אויפן בויד
צעטרוים איך זיך צו דער העכסטער הויך,
און איך פאַל, ווי אין רעגן־טעג דער רויך.

און אַזוי איז אויך איצט — אָט גייט מיך אָן
דיין נאַקעטקייט, און איך טו דיר אָן
מיט זילבער אויף רויטן — דער קאַם פֿון אַ האָן

ווערט פֿון זילבער אויף רויטן, גאַלד אויף בלוי
און פֿון בוים דיינעם לייכטער פאַר מיין פֿרוי.
און איך בין האַוורילע דער שבת־גוי,

און סע פעלט נאָר אין שטוב אַ קינד צו דעם,
איך זאָל זאָגן באַרוכאַטו מערצעשעם,
ווען סע גיט מיר די בולקע וואָס איך נעם.

ווען אפילו די האָר נארן מיך אָפּ —
מיר דאַכט, אז ניט דו, נאָר מיין פּרוי בויגט דעם קאַפּ
מיט אַ טיכל איבער די אויגן אַראָפּ.

און איך ווייס ניט פאַרוואָס, נאָר דאָס איז אזוי
עס ציט מיך אזוי גוי צום פייער אַ שטרוי
צו איר טאַקע — צו מיין בלאַנדער פּרוי.

זי איז — ווי געזאַגט — ניט אינגאַנצן בלאַנד
נאָר אזוי ווי אַ פעלד-בלום אין האַרבסט, וואָס דערמאַנט
אז ווען זון איז דאָ וואַלט זי לויכטן געקאַנט.

2

ווי אַלט עס איז די שטילקייט דאָן
וואו איז די וועלט? זי איז נישטאָ.
דער זייגער קלאַפּט, איך הער זיך איין
און גלייך די ווייזערס פּרידן איין,
און דו, ווי אין אַ בילדער-בוך
און לעבן דיר אויף דער ערד דיין שוך —
און לעבן שוך דיין קלייד און העמד
וואָס איז אזוי ווי דו מיר פרעמד.
נאָר ניט די פרעמדקייט — סטעפּ פּון שניי
וואָס טיילט מיך אָפּ פּון דיר טוט וויי,
און אויך ניט דאָ דיין הייליקער בוים
דער ווינטער פּון מיין קינדערטרוים.
נאָר אונטער אים קיין נאַקעטקייט
פאַר וועמען אַלץ, וואָס רופּט זיך פּרייד,
פאַר מיר אַ קינד, וואָס וויינט אַריין
אין ווינטל וואָס איך אַטעם איין.

פאר מיר א מת, וואָס וויינט אַרויס
פון ווינטל וואָס איך אָטעם אויס.
נאָר ס'איז אַזויפיל קעלט נישטאָ
אין טויט וואָס וואַרט אויף איינעם דאָ,
ווי אין דעם בלוט אויף האַרץ און האַנט
פון דעם, וואָס הענגט דאָ אויפן וואַנט
פאר וועמען צער און גוטסקייט בלויז —
פאר מיר דער צודעק אויף זיין שויס.
וואָס דופט צום מאַרד, געהיים און קאַלט
ווי ליכט פון נאַכטפֿליג אין אַ וואַלד.
פאר וועמען גאט, פאר מיר די וועלט
וואָס הערט אַליין ניט ווי זי שעלט.
די אייביקייט פון איר געוויין
אין שטייג פון שטערן ווינט און שטיין.

באם טויטנליכט

(צום אַנדענק פון פריידל שאַפיראַ)

די קראַנקע וויינט און זאָגט! — איך שפּיל זיך אין מיין טרוים.
ווי וויינט מיט וואַלקנגאַנג, ווי זון מיט וואַלנשוים.
נאָר ער, דער מענטש, באַם טיר, וואָס הערט דעם טויט, וואָס קומט,
און וויינט, ווי אייז, וואָס רינט פון מילראַד, ווען עס שטומט.
ער זעט אויף איר געזיכט דאָס גאַלד פון אַוונטצייט,
ווי רעגנבוין ליכט און ווי אַ סערפּ, וואָס שניידט.
ער הערט אין איר דאָס האַרץ, וואָס קלינגט באַם אונטערגיין,
ווי אַ באַלון פון גלאַז, וואָס ברעכט זיך אויף אַ שטיין.
און יעדער אַטעמסטויס, וואָס שטאַרבט פון איר אַרויס,
וואַקסט ווי אַן אַפּגרונט אויס אין אַלע ווינקלען פון הויז.
נאָר ניט דער צער זיינער פון אויגן גרוי און הויל,
און ניט די רוי, וואָס שרייט אַרום זיין אָפּן מויל,
און ניט דער ריט אין קלייד באַם אויסטאַן זיך די שיד, —
נאָר בלויז באַם טויטנליכט דאָס קאַלטע וויגן זיך,
דאָס קאַלטע וויגן זיך, מיט הענט און קאָפּ אַראָפּ, —
דאָס איז נעפּל שיין, וואָס נעמט אַרום זיין קאָפּ.
דאָס איז די גרויע שפּין וואָס זיצט און העקלט שוין
אַ קלייד פאַר אים אַזאַ, און אַזאַ וויסטע קרוין
אַ אַנגעטאַן אין דעם, זיך אויפהויבן וועט ער,
און ווי אַ סינד פון דער, וואָס הערט אים שוין ניט מער,
וועט ער מיט הענט און קאָפּ אַ שטרעק טאַן זיך אַרויף
צום טויטן קאַלטן מויל, וואָס עפנט זיך ניט אויף.

און צו די אויגן אויך מיט קאלטער טויטנרו,
און מיט דער פרייד פון קינד, וואָס וויגט אַליין זיך צו
וועט ער זיך צובויגן צו איר זיין סם — זיין פרייד,
צו איר זיין סם — זיין פרייד, זיין טויטע ליכטיקייט.

1928

באַרג, הימל, זון און רד

ערגניץ אונטער דער וועלט, ערגניץ אונטער דער וועלט,
אין א זומפ, וואָס ברומט ווי אַן אָרגל שווער,
זיצט א זשאַבע, ברזין און גרויס, ווי א בער,
און זי שאַקלט זיך אַהין און אַהער,
שוין טויזנט יאָר, און נאָך אפשר מער,
אַהין און אַהער,
אַהין און אַהער.

ערגניץ איבער דער וועלט אויף א הויכן בוים,
מיט אויגן אזוינע, ווי שמערן בלאַנק,
זיצט א פויגל, וואָס חלומט מיר און קראַנק
פון א קראַנקער פליג אויף א גאַלדענער זאַנג.
און ער בוינט זיין קאַפּ שוין טויזנט יאָר לאַנג —
צו דער גאַלדענער זאַנג,
צו דער גאַלדענער זאַנג.

אַ, הימל דו ווייטער, איבער דער וועלט,
ווי מיין פאַרלירנקייט, וויינט און שרייט
דיין שטילקייט איבער דער ליכטיקער ווייט.
און דיין זון, אזוי ווי אויף גאַלד און זייד,
אויף דער שאַרף פון דעם סערפּ, וואָס זינגט און שניידט —
אין דיין ליכטיקער ווייט,
אין דיין ליכטיקער ווייט.

.2

זעסטו גאָלד אויף בוים און הימל — זאָנסטו אָוונט.
וויילסטו וויסן, וואָס איז אָוונט — זאָנסטו טרויער.
וויילסטו וויסן, וואָס איז טרויער,
זעסטו זיך מיט מויל און אויגן
שטום און בלינד אין אָוונט־טרויער.
ווינסטו, ווי אַ ליכט, וואָס וויינט
אין אַ קינדערהאַנט אין אָוונט.
ביסטו ליכט און קינד וואָס וויינט,
אין דין בלוט — אין אָוונט־טרויער.

1924

ל י ד

איך וועל זיצן מיט מיין באָרד דער גרינער
אַנטקעגן דעם פּוסטן גאַלדענעם טאַץ,
און דאָס הערינג קעפל פון פּערלמוטער
וועט גלאַנצן אין מיין שוואַרצן לאַץ.

און זי אין איר גרויען קלייד וועט קומען,
אַזוי ווי געשניצט פון עלפנביין,
וועל איך מיט די אויגן צום טאַץ אַרונטער
טראַכטן פון איר אַוועקצוגיין.

וועט זי וויינען אַזוי ווי אַ קראַנקער פּויגל
מיט בלוטיקע פליגל אַנטקעגן מיר,
וועט אַראָפּשוועבן אַ שטערן פון הימל
און בלייבן הענגען איבער איר.

וועל איך ווי אַ קיניג אליין מיר גלעטן
די וואַנצעס מיינע וואָס הענגען אַראָפּ,
און צום קלאַנג פון דייע גאַלדענע שפּאַרן
אַוועקגיין מיט אַ געבויענעם קאַפּ.

וועל איך הערן הינטער מיר אַ רוישן
ווי פון אַ האַרץ וואָס שטרעקט די הענט,
וועל איך זיך ווידער אומדרייען פאַמעלעך
און בלייבן שטיין צו איר געווענדט.

וועל איך אויסזען ווי פון וואַקס געפורעמט
וועט מיר גוט זיין זיך צו זען אזוי,
וועלן דערווייל אירע האָר די שיינע
ווערן פאַר פּחד זילכער-גרוי.

וועל איך שטייענדיק אזוי אפשר שטאַרבן
אַן דעם מינדסטן ציטער און ריה, —
וועט מיין גרינע באָרד לבנה-טרויעריק
אויסזען לענגער אַנטקעגן מיר.

וועט אין דעם הויכן גלעזערנעם פּאַלאַץ
די שווערע שטילקייט נאָך שטילער זיין,
וועלן טויזנט יאָר ווי מתים אין ווייסן
קוקן דורך אַלע פענצטער אַרײַן.

ביז די ווייסקייט זייערע אין דרויסן וועט שפּילן
ווי אויף האַרפּן-סטרונעס, אין נאַכטיקן ווינט,
וועט זי זען אַז מיין בלוט איז וואַלקן אין הימל
און שטערן-ליכט וואָס וויינט און צערינט — — —

1924

צו די רויטע אידעלעך

צו די רויטע אידעלעך, אינגעלע, רייט מען
אויף דעם פערדל דאָ, וואָס איך האָב געבראַכט.
מען קען אויך רייטן אַהין באַנאַכט ;
נאָר באַנאַכט זיינען דאָרטן די טויערן פאַרמאַכט ;
איז בעסער מען רייט אין מאָרגנשיין,
ווען מען וויל צו זיי אין לאַנד אַרײַן.

נאָר קומען דאַרף מען אַהין אַ ריינער ;
טאָר, אינגעלע, ניט רייטן אַלײַן,
די מאַמע באַ זיין זייט וועט גיין
און מיט אַ בערשטעלע, ווייס און קליין,
אים וואַשן די ציינדעלעך, און מיט טוי
די אוינגעלעך וואָס זיינען בלוי.

און אַז אינגעלע וועט אַלצדינג פאַלגן,
וועט פאַפּאַ גיין פון דער אַנדערער זייט,
און שרייען וואוהין דאָס אינגעלע רייט,
וועלן זיך וואונדערן גוטע לייט :
— זע, זע, אַזאַ קליינס, אין מאָרגנשיין
צו די רויטע אידעלעך אין לאַנד אַרײַן.

און אַז אינגעלע וועט בעטן עסן,
וועט מען באַקן בולבעלעך מיט דער הויט
באַם פייער אין פעלד, און מ'עט באַקן ברויט,
און מ'עט עסן מיט עפל, ווי פייער רויט.

און אויך דאָס פּערדל וועט אָפּעסן וואָס,
ס'עט עסן פון האַנט באַם אינגעלע, גראָז.

און אז אינגעלע וואָס רייט וועט זינגען, ,
וועט די זון אים אָנטאָן אַ קרוין מיט אַ קלייד ;
וועט טאַטע און מאַמע האָבן גרויס פּראָד
און העלפּן אים זינגען שטילינקערהייט
וועט אינגעלע טראַכטן — אָט האַסטו דיר
כ'האָב געוואוסט אז זיי וועלן זינגען מיר !

נאָר קיין שלעכטע אינגעלעך דאַרף מען ניט דאַרטן, —
די רויטע אידעלעך — זיי ווייסן אַלץ,
און אַ שלעכטן באַשמירט מען דעם „טאַשע“ מיט שמאַלץ,
און דערנאָך באַשיט מען אים מיט זאַלץ,
און מען שמייסט אים אָן און מען פאַטשט אים אויס,
און מען טרויבט אים מיט אַ בעזים אַרויס.

ווען אָבער אַ אינגעלע, אַ גוטער,
קומט צו זיי אין לאַנד אַרײַן אָן,
שפּאַנט מען אײַן אַ רויטן האָן,
אין אַ קאַלאַש מיט אַ גאַלדענעם טראָן,
און מען פירט אים אזוי אין מאָרגנשיין
גלייך צו דער סעודה אין פּאַלאַץ אַרײַן.

און דאַרטן, אז מען באַקוקט זיין פּערדל
און מען זעט אז ר'האַט געהאַלטן גוט,
טוט מען אים אָן אַ גרויסן הוט
און די רויטע אידעלעך שרייען : סאַלוט !
און מען שרייט אויך, הוראַ ! און געזונט זאָל זיין
דאָס אינגעלע, וואָס איז וואויל און פיין !

דער טאטע מיטן זון

א פערד מיט א שליטן זיינען צוויי,
און צוויי נארקאנים זיינען צוויי;
שלעפן זיי זיך אויפן טראטואר
אלע פיר אין דער זומער-זון, וואָס ברענט.
רעדט דער גרויסער נאָר וועגן ווינט און שניי;
צעשפרייט דער קליינטשיקער נאָר די הענט
און ענטפערט: בו!
לאַכט אויפן קול דער גרויסער נאָר.

שטרעקט דער קליינטשיקער נאָר א פינגער אויס,
גלאַט-אָזוי-זיך א פינגער אויס,
טראַכט דער גרויסער נאָר פון ווינטער-קעלט;
נעמט ער דעם פינגער אַריין אין זיין האַנט
און ער שלעפט זיך אָזוי מיטן קאָפּ פאַראוים —
אַלץ ווייטער אַוועק אין זיין ווינטער-לאַנד,
דערהערט ער: בו!
איז דאָס באַ אים דער ווינט אין פעלד.

וואָס-זשע טוט אויף דער קליינטשיקער נאָר?
שטעלט ער ראַפּטאָם אָפּ דעם גרויסן נאָר
מיט נאָך אַ "בו", וואָס דאָס מיינט "פאַלג מיך",
און צו בימקי-פימקי גיי אַוועק!
וועט ער פאַר אַן עפל מיט אַ באַר

דיך אַנטאָן און איינזל-פעל מיט און עק,
וועסטו אין שניי
נישט דארפן קיין שפענצער און נישט קיין שיד.

דארף מען דאָך וויסן, וואו דאָס איז.
ווייל פרעגן דער גרויסער נאָר, וואו דאָס איז,
דערזעט ער, דער קליינטשיקער נאָר האָט אַ קאָפּ,
איז דאָס אים טאָקע אַ מאָדנע זאָך.
נאָך אז ער דערזעט אויך די הענט מיט די פיס,
גיט ער אורדאי מיט די אַקסל אַ מאַך,
ווי איינער רעדט:
ס'איז אַ נס וואָס מען גייט נישט פון זינען אַראָפּ.

נאָר אז ער דערהערט אז מען רעדט אַריין,
ווי אין אַ פאַס אין אים אַריין,
שטופט ער אָפּ דעם פויגל, וואָס האַלט אים צו
און זאָגט, אז מען האָט שוין אזוינס געהערט.
לאַכט דער פויגל און רוימט אים איין,
אז נישטאָ שוין מער קיין שליסן און פערד.
פרעגט ער, וואָס הייסט ?
ענטפערט דער פויגל, סע הייסט אז ס'איז „בו“ !

איז וואָס־זשע וועט זיין מיטן ווינטער־לאַנד, —
ווי וועט מען אַרומגיין אין ווינטער־לאַנד
אָן אַ שליסן און אָן אַ פערד ?
מען וועט דאָך פאַרזינקען טיף אין שניי.
נאָר אז דער קליינטשיקער נאָר באַם האַנט
שפּאַנט אויף די קליינטשיקע פיס די צוויי,
און ס'אַרט אים ניט,
איז דאָך אַלץ מסתמא פון גאט באַשערט.

לאזט זיך דער גרויסער נאר אראפ
אויף אלע פיר צו דער ערד אראפ,
און ער קריכט ארום, ווי א ווייסער בער.
וואס־זשע טוט דער קלייניטשקער נאר?
ער בויגט זיך אָן און פאלט אויפן קאָפּ:
איז דאָך שולדיק אין דעם דער טראַטואַר,
שלאָגט מען אים אָן,
און מען קריכט אינאיינעם אהין און אהער.

1924

די צוקערזיסע דאמע

בלענדט אין די אויגן,
ווי א רעגנבוין,
דאָס לעבן באַ דעם ברעג,
וואָס ציט זיך איבער מיילן ווייט אוועק.
שטייט די מיסעס האַצעפלאַץ,
וואָס זעט אויס ווי אַ חזיר
אויפן יאַטקע־קלאַץ,
און קרימט די נאָז.
דער ים באַ איר איז עפעס היינט נישט דאָס.
מען דאַרף זיך — מאַכט זי — היטן וואו מען גייט,
ווייל פונקט, ווי בייגל, ליגט מען דאָ צונויפגעדרייט,
נאָר שפעטער ווען זי אַליין
ליגט אויך שוין אויפן זאַמך דאָרט ערגיץ־וואו
און טאַקע מיטן פלייצקעלע וואָס האָט אַזויפיל תן אַרויף־צוצו,
און לעבן איר אַן אַלטער איד
דערציילט אַ מעשה וועגן זיבעצן קאַזאַקן,
וואָס האָבן איינמאַל אויף אַ יאָר־יאָר
פאַרמוטשעט אַ פרוי אַ אַידישע ביז צום טויט,
צינדט זיך אָן דאָס פּרצוף אירס,
ווי פיער רויט,
און צו די ליפעלעך, וואָס גיבן שמייכלענדיקערהייט
זיך אַ צעשפּרייט
ביז צו די אויערן אַרויף,
טראַגט זי צו דאָס מינדעסטע פינגערל, וואָס זי הויבט אויף.

און מיט א קרעכץ אזא, ווי פון א הימישן גאָיען,
וואָס הערט א צווייטן כלעפּטשען פון א שיסל
בריענדיק געקעכץ,
מיט אזא מין חנעוודיק געזעננל,
ווי א דייטשער ענגל,
זאָגט זי, אז לויט עס איז באַשיינפערלעך צו זען,
איז די פרוי, נעבעך,
א שוואַכיקע געווען.

א בריוו

ס'ארא שיינע גראָבע רייד גערעדט
עס האָט דער יונג אין ווייסן קאשקעט
אָט איז ער — ליזע פאפערנאָוו.

איך האָב אויך דיין פריינדליך, אסתר, געזען,
זי איז נאָך שענער ווי זי איז געווען —
און אינגער, ליזע פאפערנאָוו.

מיין ליבע פרוי האָט אויף ראָזע פאפיר
זי פארבעטן צו גאסט אויס ליבע צו מיר.
אויס ליבע — ליזע פאפערנאָוו.

דו אויך וועסט קומען — דו ווייסט דאָך אַליין —
איך האָב ליב פרויען וואָס זיינען שיינ.
און דו ביסט שיינ — ליזע פאפערנאָוו.

נאָך פארנעם ניט, און ניט באַליידיק מיין שטאַלץ
און ברענג מיר דאָס טינטער פון פימסענהאַלץ.
האָסט צוגעזאָגט — ליזע פאפערנאָוו.

גרים חבר מאזעס, אנדרזער באַראָן
(טרייהייט דער עסטרייכישער פאָן
ביז אין טויט אַרײַן) — ליזע פאפערנאָוו.

אויך די ווייבער פון ביידע געשלעכטער א גרום,
נאָר זיי גיב דאָס איבער מיט א פוס.
פאָנאָשעמו — ליזע פאפערנאָוו.

איך האָב זיי נישט ליב — זיי פאָרגינען ניט
און מען וואָלט זיי געדאַרפט די צונגען מיט קיט
צום גומען צוקלעפּן — ליזע פאפערנאָוו.

נאָר בעסער לאָמיר פאָרגעסן אָן זיי,
מיר פינף, מיר פיר, מיר דריי, מיר צוויי,
מיר צוויי טאַקע — ליזע פאפערנאָוו.

אויך דער פינצטערער לאָשענקוידעשניק
וואָס שטויסט זיך מיט רייד ווי מיט הערנער אַ ביק,
האָט געברעשעט — ליזע פאפערנאָוו.

ער האָט געזאָגט אַז דיין מאַן אין געשטאַלט
איז אַ צעדערבוים אין הערצל-וואַלד.
ניטאָ אַזא וואַלד — ליזע פאפערנאָוו.

נאָר אַפילו, ווען דאָס איז אַזוי,
לאַקשעלרעק איז גרין און דער הימל איז בלוין,
און דאָס האַרץ איז רויט — ליזע פאָפערנאָוו.

און דיין שוואַרצקייט אין אונדזער וואונדערלאַנד
האָט פאַרטונקלט די זון — טאָ גיב מיר דיין האַנט.
אונלאָמאַכעקישן — ליזע פאָפערנאָוו.

קען זיין אַז די רייד מיינע זיינען צו זיס,
נאָר דו ווייסט דאָך זיכער אַליין וואָס דאָס איז.
ס'איז ביטער — ליזע פאָפערנאָוו.

עס ברענט דאך ווי א פייער אין מיר
מיין הינטישע אייפערזוכט ארום דיר.
א נס וואס איך האווקע ניט — ליזע פאָפערנאָוו.

פון דעמוזעלביקן בריוו

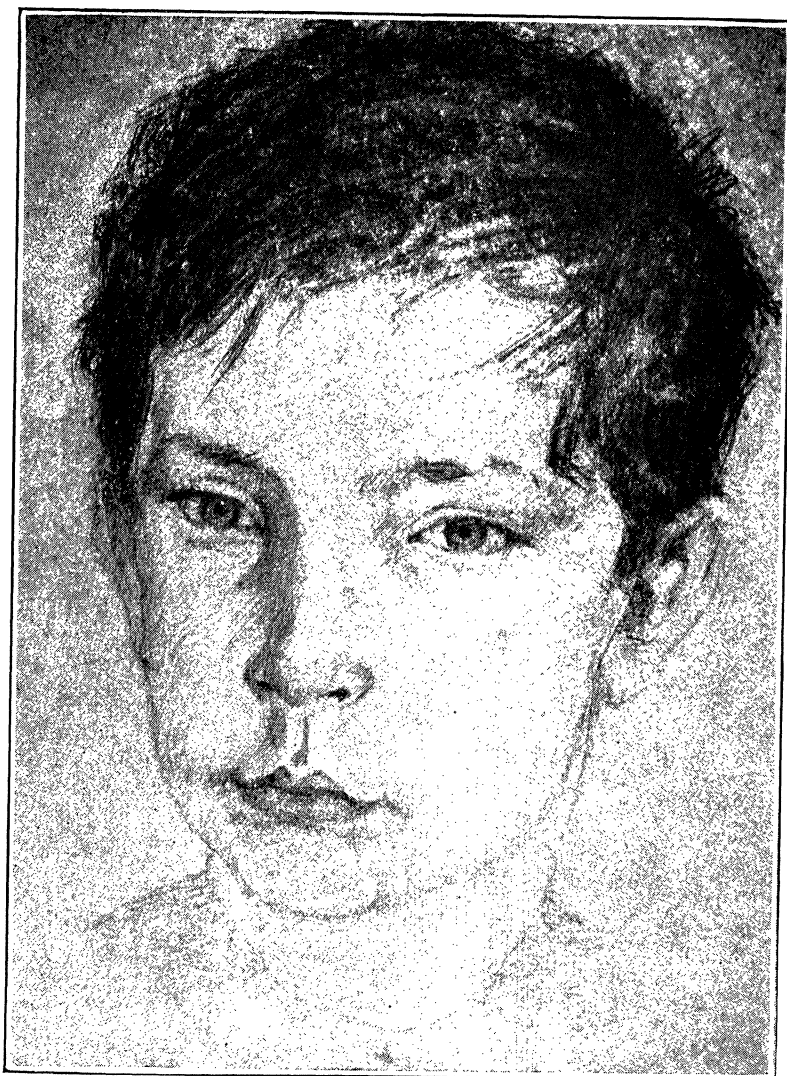
אונדזער שפאציר-בריק באם ברעג פון ים
איז גאנצע דריי מייל לאנג — איידעלע פרוי, פאָפערנאָוו,
און דאָרטן האָב איך נעכטן ווידער באַם זון-פאָרגאנג
געטראַכט וועגן איך און וועגן אייער פריינדן,
די רויז פון אָריענט ווי מיר רופן זי ביידע,
איך האָב זי שוין צוויי מאל ווידער געזען זינט דעמאָלט, —
איינמאל אויף די שטיינערנע טרעפּ אין סטאָדיום.
— מ'האָט געשפּילט בעטהאָווען — און אזוי שוין איז זי געווען
אין איר שוואַרצן קלייד,
אַז סע האָט שיר נישט אָנגענומען אַ בענקשאַפט
קאָטויליש-פרום צו ווערן, איידעלע פרוי פאָפערנאָוו.
דעם צווייטן מאל איז זי געווען צו גאָסט באַ אונדו —
מיין גוטע פרוי — האָט מיר צוליב — זי פאַרבעטן.
אויף דעם בלויען בריוו-פאַפיר מיט דעם גאָלדענעם ראַנד,
וואָס איך האָב געבראַכט פון די בערג.
פאַרשטייט זיך, אַז גלייך נאָכן טיש
זיינען מיר ווידער שפאַצירן געגאַנגען באַם ים,
מיט מיין ליבן זון פאַראַויס.
און ס'איז נישט קיין קאָמפּלימענט, — איידעלע פרוי,
איר האָט אונדז באַמת געפּעלט.
מיר האָבן אַפילו דערמאָנט דעם העברייער —
אַט-דעם מיט די ברילן, וואָס האָט פאַרגליכן אייער מאַן
צו אַ צעדערבוים אין הערצל-וואַלד.

עם טוט מיר לייך — נישטאָ אזא וואָלד אין ערגען,
 איידעלע פרוי.
 מיר האָבן אַביסל אַרומגעֶרעדט אויך
 די ווייבער פון ביידע געשלעכטן — פאַרצייט מיר
 דאָס נישט שיינע וואָרט.
 די רויו פון אָריענט האָט געזאָגט,
 אז מען דאַרף זיי צושלאָגן די צונגען
 מיט גאָלדענע טשוועסקלעך צום גומען,
 איידער זיי קומען אַרויף אויף די בערג.
 איך האָב זיי פאַרטוידיקט.
 אין דער צייט, ווען מען זיצט נישט כאַם עסן,
 — האָב איך געזאָגט — מעג מען דאָך ריידן
 פון וועמען־ניט־איז.
 נאָר דאָס מאָל האָט שוין אַפילו מיין ליבע פרוי
 נישט געהאַלטן מיט מיר.
 ווייבער, וואָס קומען אויף בערג, — האָט זי געזאָגט, —
 זיך פאַשען און מענטשן באַריידן
 זיינען גלגולים אַזוינע פון אַלטע בהמות,
 און מ'דאַרף מיט זיי פאַרן צו גוטע אידן.
 איצט טראַכט איך, וואָס איר וואָלט געזאָגט וועגן דעם;
 נאָר איר וואָלט אונדז אויסגעטאַנצט אַפּשר
 דעם שוואונג פון אַ שטיוול מיט גאָלדענע שפּאַרן,
 און ווי זאָגט דער פּראָפעט יעזיאַ:
 — אז וויי איז צו יענעם באַריידער,
 וועמען עס טרעפט אזא שטיוול
 אונטער די שלייקעס — הינטן־אַרום.
 פאַרצייט דעם פּראָפעט
 דאָס נישט־שיינע וואָרט, — איידעלע פרוי,
 און שרייבט מיר, איך בעט אייך,
 אויב דאָס איז אייך מעגלעך,

•

און גריסט אונדזער ליבן באראָן, חבר מאזעס. —
ער און איך — צוויי זין פון דער עסטרייכישער פּאָן
פון אַ גאַנצן דור, — די לעצטע צוויי איידל־לייט,
איידעלע פרוי, פּאַפּערנאָוו !

1924

אייזיק האלפערן

א בילד וואס משה לייב האלפערן האט געמאלן פון זיין איינציקן זון

מיין איינציקער זון

און אז איך רייד מיט גוטן צו מיין זון — וואָס טויג ?
אז לויט ער קוקט אויף מיר, באַדאַרף מען נאָר
ער זאָל אַ זאָג טאָן אויפן קול : — אָט האָסטו דיר !
מיין פאָטער דער כהמהניס האָט ווידער שוין
דאָס מויל זיינס אויפגעעפנט....

איך זאָג אים : — זון מיינער,
אַ פּרינץ אפילו דאַרף דאָך היינט־צוטאָג
זיך לערנען עפעס טאָן.
און דו, קיינהאַרע אַנדערהאַלבן יאָר שוין אַלט,
און וואָס וועט זיין ?
אמת איז : נישטאָ קיין יאָר־יאָר
כאַ אונז דאָ אין דער גרויסער שטאָט ;
צי אָבער מוז מען דוקא אייער ננבענען, צי הינער בלוז ?
פאַרוואָס ניט געלט טאַקע ?
פאַרוואָס ניט זייד און סאַמעט פון די גרויסע לאַגערן ?
פאַרוואָס ניט גאַלד און דימענטן באַ יענע לייט,
וואָס שאַרן זיך אַרום צווישן נעגערס אַרימע
און שווינדלען ? — אַ פינצטער יאָר אויף זיי !

נאָר ווען איך זע, אז סע האָט דער זון מיינער
דעם מינדסטן אָפּשיי ניט,
און אז ער שטעלט זיך נאָך דאַכיי אַנידער מיר אַנטקעגן

מיט א לאפע אויפ'ן אויער, ווי א גרויסער,
וואָס מאַכט דעם אָנשטעל, אַז ער איז טויב —
זע איך דאָך בעשיינפערלעך,
אַז סע וועט פון אים קיין לייט ניט זיין,
מוז איך דאָך שוין אַ געשריי טאָן.

זאָג איך : — הער נאָר אויס, דו פינצטערלינג!
נאָך היינט זאָלסטו מיר גיין אַ פייער אונטערלייגן,
ניט וויכטיק וואו,

נאָר ברענען — זאָג איך — זאָל עס!
און ווארט — זאָג איך — דו וועסט נאָך באַ מיר זיין אַ
פרעזידענט,

מיט הענט, וואָס קלעפן זיך ווי גומעראַביקע,
און אויב דאָס הייליקע פּאָטערלאַנד
וועט אָנפירן אַ קריג,
וועסטו מיר זיין פּאַראַנטוואָרטלעך פאַר יעדן טראָפּן בלוט
פון אונדזערן אַ העלד.
געדענק — זאָג איך —

בלוט פון אונדזערע העלדן איז קיין וואַסער ניט.
בלוט אַזוינס איז געלט, געלט און נאָכאַמאָל געלט.
און אַז אַ מענטש האָט געלט,
איז ווייבער נאָר די שענסטע פונם לאַנד,
זיי פליען אים ווי פייגל אין די הענט אַריין
און דעמאָלט — זאָג איך — האָט מען פאַר גאַרניט וואָס צו זאָרגן...
אַזוינע פייגל, — זאָג איך — ניט מען אַ באַשמיר
מיט ציגל־פאַרב די פנימער, די נאָז מיט מעל,
און היידאָ — קינדערלעך!
זאָל זיין פון שאַנד, אַבי פּרנסה.

אַז מ'האָט דאָס ביסל קלינגערס — האָט מען אַלץ, אַט־וואָס,
זון מיינער.

נאָר רייד און שפּרינג פון הויט,
אז אַלע מיינע רייד באַטראַכט דער זון מיינער,
ווי איך דעם אָפּפאַל, וואָס דער ים
וואַרפט אַלע טאָג אַרויס.
און פּרואוו איך אים אַ סטראַשע טאָן און ווייז אַ פּויסט —
שטעלט ער זיך אַנידער און באַטאַפט זי מיט אַ מינע,
ווי ער וואָלט דאָס געווען דער איינציקער אין דער מדינה
צימצעדרים,

דער פּויסטנהעלד מעקארטי הונטצוואַטייקע —
אַזאַ מין גאַרניט וואָס דאָס איז!
איך וואָלט אַ בעלן זיין אַ פּרעג טאָן אים,
צי ער וועט קדיש זאָגן נאָך מיין טויט.

— וואַט ד'יע מין קאַדעש?
די אַלד קאיק פּראָם סטינקי פּאַלאַנד מיטגעבראַכט
דאַט יאַישמייראַבינע,
טו העל וויט אים — דאַטס ראַיט."

ווען א פרוי איז אויסגעטאָן

דער בוים דאָ איבער דיר,
מיט שפּילעכלעך אַלערליי צעהאַנגענע אויף אים
און ליכט געצונדענע — ער ציט צו זיך ווי דו
דאָס קינד וואָס שטרעקט די הענט,
דעם נאַר וואָס וואַרט — ווען קיינער וועט ניט זען —
אַרויפצוקלעמערן.

און יענעם אויך וואָס הויכט פון ווייטנס בלויז די אויגן אויף,
ווייל ער איז קראַנק ווי אין זיין שלאָף דער נאַכטוואַנדלער
באָס ליכט פון דער לבנה.

קאַלט איז די לבנה ווי דאָס פייער פון דער זון
וואָס קומט דורך איר צו דרערד אַרונטער
ווען ס'איז נאַכט באַ אינדרו.

א פרוי ווען זי איז אויסגעטאָן
דאַרף לויכטן ווי די פרייד אפילו איבער דעם
וואָס קוקט אויף איר אַ שטאַרבנדיקער שוין,
ווי עלעהיי אַ בלינדער צו דער זון — מיט ווייסלעך טויטע.

א פרוי ווען זי איז אויסגעטאָן
דאַרף לויכטן ווי אַ קינד פאַר שלאָפניין, אין פייער פון דער זון.
און ווי די ליאַלקע אין די הענט באָס קינד
דאַרף אויסזען אונדזער שאַטן איבער איר — די פינצטערניש
וואָס שפּרייט זיך איבער אַלצדינג, אין דער זון.

מיין סערענאָדע צו דיר

ס'איז ניט דער וועקזייגער וואָס טרייבט מיך איצט, פאַרטאָג,
פון בעט אַרויס,
נאָר דאָס וואָס איך וויל זען אין גאָס, ניט ווייט דאָרט פון דיין הויז,
ווי ס'גייען אין „סקול“ אַרײַן די קינדער דיינע.
זיי וואָלטן אפשר אויך — לויט כ'האַב זיי ליב—געדאַרפט זיין מינע
נאָר ער, דיין מאַן — ווי דו אַליין ביסט מינע ניט, נאָר זיינע,
אַזוי זענען די קינדער דיינע
אויך ניט מינע
און ווייסן ניט, אַז כ'האַב זיי ליב — זיי זענען זיינע.

וואָלט איך געקענט, וואָלט איך גענאָנגען לעבן זיי — אַליין אַ קינד,
איך ציטער ניט איינמאַל ווי אַ בלאַט אין ווינט.
אַט איצט, למשל, קומט מיר אויס, אַז כ'האַב אינמיטן גאָס
פאַרלוירן
די האַנט פון דער, וואָס האָט מיך פון איר לייב אַרויסגעבוירן.
דאַביי זע איך דיין מאַן — ווי טייג און מולטער, ווען ס'איז
אויפגעוירן,
בלאָזט ער זיך אויף מיר, דעם קינד, פאַרוואָס איך זוך פאַרלוירן
די האַנט פון יענער, וואָס האָט מיך געבוירן.
ס'איז ניט דיין ברויט — זאָגט ער — וואָס איז באַ איר אין
מולטער אויפגעוירן.
נאָר וועמען אין דער וועלט מיר ווילט זיך ווירטאָן איצט
— דיר זיכער ניט. ס'איז וואָר.
אַט זאָג איך מיר : דו ביסט געווען צוריק מיט טויזנט יאָר.

און קלאָר איז מיר, אז אַן אַ דימענט־רינג און אויך אַן בלומען
וואָלסטו ווי אייגן בלוט מיך אויפגענומען.
נאָר אז דו האָסט געוואַרט און איך בין ניט געקומען,
האָסטו מיט דימענט־רינג און בלומען
ווי אייגן בלוט מיט שמחה אויפגענומען
אַן אַנדערן וואָס איז צו דיר געקומען.

איצט שטיי איך דאָ — די וועלט איז גרויס און כ'האָב ניט
וואו צו גיין.

דער וועכטער אויפן לייכט-טורעם זעט גאָלד אין ים אונטן,
ווען ער איז אַליין,

דער שטערנווער זעט דאָס גאָלד, וואָס לויכט אַרונטער
פון אַ קאָמעט וואָס ווייזט אים אַן, אז וועלט ניט אונטער.
און וויינט דער בעטלער — וואַרף אים גאָלד אין היטל,
ווערט ער מונטער.

איך בין קיין וועכטער ניט און פון דער הייך דאָס פנים דיינס
וואָס לויכט ווי גאָלד אַרונטער

זאָגט אַן מיר קלאָר ווי גאָלד, אז איך אַליין גיי אונטער,
און אז מען וואַרפט קיין שטיין אפילו ניט, קען איך ניט
אויסזען מונטער.

א פארטאָג אין פּרילינג

וויין איך דעם קעלנער אז איך האָב ניט קיין געלט —
זאָגט ער, אז ס'איז ניט שוין פאַר דער וועלט

וואָס מיין עלנבוין האָט אַ שפּיץ,
און שפּאַרט זיך אָן אויפן טיש וואו איך זיץ.

בעט איך אים זאָגן, נאָך וואָס איך בענק —
שליידערט ער מיך אַרויס פון שענק.

ווייל איך מיט דער לבנה גיין —
גיט זי אוועק, און לאָזט מיך אליין.

גנב'ענען ווינטן דערווייל (ווי איך קריך)
אַרויס באַ מיר די פיס פון די שיד.

רוקט זיך אונטער אַ וואנט און גיט זיך אַ בויג
און באַז מיר אין הינטן, ווי אין אַ פּוּק —

דערזע איך אַ בת מלכה, בויגט זי דעם קאַפּ,
נעם איך פאַר איר דאָס היטל אַראָפּ.

זאָגט זי, אז איך בין רויט און בלאַס,
ווי פאַרטאָג אַ לאַמטערן אויפן נאַס.

גיב איך א שטריקל איר פאר א מאַס,
זי זאָל פאר מיר קויפן א נייע נאָז.

לויפט זי און שיקט מיר א שוואַרצע אַם,
וואָס פרעגט מיך ——— בוזשיקל, אפשר האַס-האַם?

ווייז איך אז איך האָב א באָרד, און איך הוסט,
וואַרפט זי צוריק אַריין די ברוסט,

און זעצט מיך אויף א הענדל אויף,
וואָס האַצקעט מיט מיר איבער טרעפ אַרויף.

זע איך א פענצטער, א ים מיט א שוף,
און א זון וואָס קריכט אַרויס פון דער טיף,

נעם איך פאַפיר און איך פאַס מיר איין
אַלצדינג באַזונדער, און איך לייג עס אַריין

אין דער קעשענע וואָס איז ליידיק באַ מיר,
און איך זעץ זיך לעבן דער מילכפלאַש באַם טיר.

שווייגט זי און קוקט אויף מיר, שווייג איך אויך,
און לייג איר אַרויף א האַנט אויפן בויך.

קייקלט זי זיך, און איך קייקל זיך נאָך,
ווערט ברוגז אויף אונדז א שליסל-לאָך,

און עפנט א מויל, ווי א דייטש וואָס טראַכט
פון א וואורשט מיט ביר, אין א תענית-נאַכט.

רעד איך איין דעם טאָג אז ער האָט נאָך צייט,
און איך עפן אויף פאר אים אָן אַ זייט

מיין האַרץ, ווי אַ באַנקנאָטן-טאַש,
און זינג פאַר אים אויס דעם גאַנצן מישמאַש,

וואָס סע האָט באַ מיר מיין שלימזל באַשטעלט
פאַר נאַראַנים און קינדער, אויף דער וועלט.

קומט דער פויגל פון דאָך, און די קאַץ פון הויז,
מיט פליגן אַ קאָמיטע פאָרויס.

און דער בעזים וואָס גלייכט מיר אויס דעם ראָק
פאַרנויגט זיך, ווי אונטערן האַמער אַ טשוואַק,

און שפיליעט מיר צו מעדאַלען צוויי —
אַ כרעמזל, מיט אַ קאַליע איי.

געשטאָרבען דער סקעב

די הענט אין ביידע קעשענעם,
א צאָנשטעכער אין מויל.
אז וויי און ווינד איז מיין באַלעכאָס —
ווי גוט מיר איז און וואויל.
אָהאָ —
ווי גוט מיר איז און וואויל,

באָר :

אָהאָ, אָהאָ, אָהאָ —
קיין סקעב איז שוין מער נישטאָ.
(סודות'דיק, מיט די פנים'ער איינער צום אנדערן)
נישט דאָ געדאַכט, אונדז צו לענגערע יאָרן,
צום זיידן נעבעך אוועקפאָרן.
שימלט דער פאָדעם, זשאַווערט דאָס רעדל,
וואַקסט ווי באַ אַ לאַשעק דער וויידל —
די נאָז ! —
די נאָז, די נאָז, די נאָז, די נאָז, די נאָז,
באַ אונדזער באַלעכאָס.
טאָ לאַמירושע, ברידערלעך, הויבן פיס,
ווייל אַ שמחה אינאיינעם איז צוקערזיס.
באַזונדער באַס ווייב, און באַזונדער אין דר'ערד,
אָבער אין סטרייקהאָל איז דוקא פאַרקערט.
אַ רעדל אינאיינעם, אַ האַנט אויף אַ קאַרק,
טאַנצן מיר — קייקלט זיך שטיינער אַ באַרג.

דעם באַלעבאַס אויפן קאַפּ פּאַלט פאַר פּחד אַראַפּ
פּון הימל אַ דונערדיק שטריימל אַראַפּ.
טוען מיר אים אָן אונדזער רבינ'ס כאַלאַט —
און לערנען אים טייטשן דעם אמת'ן פּשט.
אַהאַ, אַהאַ, אַהאַ —
קיין סקעב איז מער נישטאַ.
(א י י נ ע ר) נישטאַ ?
(א ל ע) נישטאַ !

מיין זייגערל, מיין זייגערל
באַם פעטער ליגט עס שוין.
נאָר בעסער, ווי צו זיין אַ סקעב,
אַ סקעב פאַר הונגערלויין.
אַהאַ —
אַ סקעב פאַר הונגערלויין !
כאָר :
אַהאַ, אַהאַ, אַהאַ —
(א. אז. וו.)

מיין ווייב אַ קראַנקע אידענע
ליגט שוין אַ וואָך אין בעט.
מעגסט — זאָגט זי — זיין אַ סקעב, מיין מאַן,
נאָר פּריער גיב אַ גט.
אַהאַ — אַהאַ —
נאָר פּריער גיב אַ גט !
כאָר :
אַהאַ, אַהאַ, אַהאַ, —
(א. אז. וו.)

מיר האָבן אויך אַ אינגעלע
זאָל זיין געזונט און שטאַרק.
זאָגט עס, „פאַ, צו זיין אַ סקעב
באַדאַרף מען זיי אַ סמאַרק.“
אַהאַ —

באַדאַרף מען זיין אַ סמאַרק!
כאָר:

אַהאַ, אַהאַ, אַהאַ,
(א. אַז. וו.)

צוויי „בלעכלאָך“ קומען אלע טאָג
און קלאַפּן אין מיין טיר.
לויפט צו מיין ווייב צום שליסל-לאָך,
און שיקט אַ גרום פון מיר.
אַהאַ —

און שיקט אַ גרום פון מיר!
כאָר:

אַהאַ, אַהאַ, אַהאַ,
(א. אַז. וו.)

אויך וואַרט אומזיסט דער לעמאַזין,
איך פאָר נישט, באַלעבאָם.
צו שוואַך די רעדער אָנגעפאַמפט,
סע קאָן נאָך טון אַ שאַם!
אַהאַ —

סע קאָן נאָך טון אַ שאַם!
כאָר:

אַהאַ, אַהאַ, אַהאַ,
(א. אַז. וו.)

יעוונוך אין מאַרגנשיין

יעוונוך אין גאַלד־געצירטן קלייד ;
ווי מאַדנע ער קוקט מיט מויל און אויגן — ?
אַזא שיינער פויגל פאַרבייגעפלוין,
אַיי־אַיי־אַיי — — —
און דוקא זינגענדיקערהייט,
און היינט — דער הימל אַזא מין בלוי,
און היינט — די בלומען אין גאַרטן וואָס בליען,
בע־בע־בע, ווען ער וואַלט געקענט כאַטש אַ קאַפּיטשקע פליען,
ווי אין ווינט אַ פעדערל כאַטש, אַדער גאָר ווי אַ שטרוי,
קען ער דאָך אָבער נישט, אַיי־אַיי־אַיי — — —

שאַבלאַמטאַ'ס לייב אונטער ווייסן זייד
ציטערט אודאי אין זיסן טרויער
ווי דער נעפל איבער אים, דער בלויער,
אַיי־אַיי־אַיי — — —
און זי איז דאָך אַזוי יונג, און פאַרשייט,
און היינט — אַז דער סולטאַן לאָזט זי אליין,
און פאַרשליסט אפילו דעם טויער ניט.
בע־בע־בע, ווען ער וואַלט יונגעהייט געבליבן אויסגעהיט
וואַלט ער שוין אַצינד נישט געדאַרפט אין דרויסן שטיין,
און אויף פייגל קוקן, אַיי־אַיי־אַיי — — —

אפילו די קינדערלעך איבער דער וועלט
שפילן זיך איצט, מיט הענטלעך אויף שויבן.

נאָר וואָלט ער געווען כאָטש אַ וואָלקנדל אויבן,
אַיִ-אַיִ-אַי — — —
צו כאָטש אַ זומערפויגל אין פעלד,
נאָכאַלעמען ווי לאַנג אין דער שיר
זיך צו שאַקלען און שאַקלען אַזוי־אַטאַ,
עס איז דאָך אַוודאי באַ אים אויך אַ האַרץ אַ לעבעדיקס דאָ —
און ער וואָלט דאָך געקענט זיין אַ פּאַשאַ, אַ גרויסוויזיר,
ווען ער איז נישט אַזוינער — אַיִ-אַיִ-אַי — — —

1924

נישט דערוואקסן זיינען מיר

(כינעזיש ליד פון רעוואלוציע)

— נישט דערוואקסן זיינען מיר! —
זיי שרייען אונדז דאָס ליד שוין טויזנט יאָר אין די אויערן;
און אייביק דאַרפן מיר אַרומגיין ווי יתומים,
אין דער פרעמד, פאַרלוירן.

— נישט דערוואקסן זיינען מיר! —
דאָס איז דאָס וואָסער פאַר די פלאַמען
אונדזער צאָרן איינצוצאַמען.

בלויט אין אונדז די האַפּענונג — אַ יונגער בוים אין דר'ערד;
רייסן זיי אים מיטן וואָרצל אויס.
קומט צו אונדז אַ חלום, ווי אַ לעמעלע אַ ווייס,
טרייבן זיי אים ווי אַ וואָלף אַרויס
מיט פייער אין די הענט,
און נאָכאַמאָל דאָס אייגענע — ס'איז נישט אָן זיי געווענדט.
נישט דערוואקסן זיינען מיר! ...

וויינען מעגן מיר, נאָר מאַנען ברויט, אַ העמד, און שיד, —
נישט דערוואקסן זיינען מיר! —
ווי בלינדע זעען ניט דעם וואָלקן איבער זיך
און נישט דעם בלייז,
זעען זיי ניט אונדזער פויסט וואָס הויבט זיך שוין,
און ניט דאָס ציין־געקרייז.
זיי ווייסן איין זאך בלויז:

— נישט דערוואקסן זיינען מיר!
און אייביק, אייביק זינגען זיי דאָס ליד אונדז אויס
— נישט דערוואקסן זיינען מיר!

ווי אַ וואַלקנבראָך וועט אונדזער האַס
פאַרפלייצן די פאַלאַצן,
און וואָס ס'וועט פאַרבלייבן נאַנץ אין זייער נאַם,
וועט, ווי דער בליץ, וואָס קומט מיט ליכט און טויט פון אויבן
אונדזער פויסט באַלויכטן און צעשטויבן.
און אז זיי וועלן ציטערן אין אימה און אין וויי,
וועלן מיר דאָן אויסזינגען פאַר זיי
דאָס לידל — „נישט דערוואקסן זיינען מיר!“
און איבער זייער לעצטן טויט־געשריי,
און איבער זייער טויט
וועט אויפגיין ווי די זון, וואָס טרייבט אוועק די נאַכט
דאָס ליד פון פרייהייט, און דאָס ליד פון ברויט.

1927

פון מיין אלבאם

דער פרומער שרעקט זיך פאר א גאט פארנאכט, און דאוונט
אויסנווייניק.

דער אַרימאָן וואָס לייגט זיך הונגעריק, וויל זיין א קעניג.

איך ווייס ניט וואָס איך וויל, נאָר ווען די זון פאַרגייט
איז אויג און מויל באַ מיר, ווי באַ א גולם אויסגעשפּרייט.

א חידוש איז דער פּאַסטוך מיר — פאַרוואָס איך זע אים אויך
זיך שאַקלען איצט, מיט אויגן צו דער הויך.

ער קאָן דאָך, אז ער וויל, אוועק אין דאָרף אַריין,
און טרעפן דאָרט א פרוי וואָס שטייט אין אָוונט־שיין,

מיט בולבעס ערשט פון דר'ערד, אין פּאַדאָליק פון קלייד,
צי נאָר באַם טיר פון שטאַל, די קו צו מעלען גרייט.

נאָר סוף כל סוף איז אַלץ א רעטעניש, —
א פרוי אזא קען זיין אן אשת־איש.

און אויפן שוועל פון קלויסטער זאָל דער גלח שטיין,
וואָס קוקט אויף אַלץ, ווי איך, אין אָוונט־שיין, אַליין.

אויך אים — ווייזט אויס — איז ניט באַשערט געווען, —
און דוקא אויך פאַרנאכט איז דאָס געשען.

געווען איז דאָס (אין קורצן) אַן אלמנה בלוז.
געוואוינט אין שטאָט, אין אַ פאַרוואָרפן הויז.

נאָר אויך די מוטער גאטס קען ליכטיקער ניט זיין
ווי זי איז דאָס געווען, — אין אָוונט־שיין.

און ווי די הינט, אַ קאָטער אויף אַ פרעמדן פּלויט,
איז מען באַפּאַלן אים — מיט איר טאַקע באַם פּלויט.

אַ זיצערקע אין וועג אַהיים, האָט מיט די הענט
אַ פּאַטש געטאַן, — אַ ריז וואָלט ניט געקענט

אַזוי געוואָרדעווען ווי זי. מען איז געלאָפּן
נאַקעטע פּון באָד, (ווייל דאָס האָט אין אַ פּרייטיק זיך געטראָפּן)

און דאַכט זיך אַסיען, און ס'איז קאַלט, און מענטשן זקנים,
פּונדעסטוועגן, להבדיל ווי אַ גאַנצער קלויסטער־כאַך אינאיינעם —

און וואָס האָט מען געזונגען — האַפּשיישאַק, יאַמשעמשטאַק,
און שוויענטעבאַק, און אים להכעיס, האָט מען נאָכגעקרימט דעם בימבאַם פּון אַ גלאָק,

און ווייבער־מאַמעס אויך האָט ניט געאַרט אַפּילו
וואָס די קינדער שרעקעדיקע, און בטבע שטילע,

מעקען אַרום אים ווי קעלבער אין אַ ראָד, און טאַנצן —
און לאָזן ניט, ער זאָל צוריק זיך צושפּיליען אינגאַנצן.

עס איז דערנאַנגען אַזוי ווייט, אַז אים פּאַרויס
האָט די משוגענע פּון שטאַט. (אַ פינגערהוט די גרויס)

פארריסן זיך דאָס קלייד, און ווי אַ נאָנע אַרום האַרצן הייליק —
זיך געצלמט אויפן הינטער-חלק.

און אַ געלעכטער — עס זאָל מפּיל זיין פאַר שרעק,
אַ וואַלד מיט וועלפּעכעס מעוברת'ע, אויף הונדערט מייל אַוועק.

און אָט'אָזוי, ביז צו דער קלויסטער־שוועל אין דאָרף אַריין. —
(און ווי געזאָגט) אין אָוונט־שיין.

אין סענטראל-פארק

ווער איז שולדיק אין דעם וואָס מען זעט ניט דיין בוים,
גאַרטן אין שניי, מיין גאַרטן אין שניי.
ווער איז שולדיק אין דעם וואָס מען זעט ניט דיין בוים,
אַז סע גייט שפּאַצירן אין דיר אַזאַ פּרוי,
וואָס איר בוזים הייבט זיך און וואַרפט זיך אַזוי,
ווי איבער צערודערטע כוואַליעס און שוים
אַ שיפּל אין ים, מיט יס־רויבער צוויי,
וואָס שרייען, אַז זיי זיינען יס־רויבער צוויי. —
גאַרטן אין שניי, מיין גאַרטן אין שניי.

ווער איז שולדיק אין דעם וואָס קיין הערש איז נישטאָ,
גאַרטן אין שניי, מיין גאַרטן אין שניי.
ווער איז שולדיק אין דעם וואָס קיין הערש איז נישטאָ,
אַז אַ גלח וואָס דאַרף זיין פּרום ווי אַ קינד
לויפט נאָך דעם קאַפּעליוש זיינעם אין ווינט,
און ער שרייט צו אים העי און האָ, און האַלף!
און דער קאַפּעליוש אין זיין וויסטן געדריי
הערט אים ניט, אין זיין וויסטן געדריי, —
גאַרטן אין שניי, מיין גאַרטן אין שניי.

ווער איז שולדיק אין דעם וואָס איך בין דיר פרעמד,
גאַרטן אין שניי, מיין גאַרטן אין שניי.
ווער איז שולדיק אין דעם וואָס איך בין דיר פרעמד,
אַז איך גיי נאָך דעם שאַל און דאָס היטל דאָ.

וואָס באַ קיינעם אין לאַנד איז אַזוינס נישטאָ.
און אַז כ'האַב נאָך אַ באַרד וואָס דיין ווינט צענעמט
ווי אַ אידענע שטרוי, וואו זי זוכט אַן איי
פאַר איר קראַנקן קינד, פון דער הון אַן איי, —
גאַרטן אין שניי, מיין גאַרטן אין שניי.

1080

ערגעץ — ווער ווייסט וואו ?

א פעטע ווייבערישע מאָרדע — דער וועכטער
מיט אַ פּאַלקע, אזוי ווי פּאַר הינט אין מיטן גאַס;
און באַם זייט אַ קאַלאַמייער טערק
מיט אַ מעשענעם סאַמאַוואַר אויף די פּלייצעס
שרייט: עפּלקוואַס!
און בלייכער און שווייסיקער מענטשנגעדראַנג
צווישן אויטאָמאָביל גערויש און געשטאַנק,
און אַ קופּע קינדער באַם ראַג, וואָס פּאַרהערן זיך,
ווער עס קען העכער אַ שפּיי טאָן אַרויף.
און אויף דער ליניע שיקאַנאַניר-יאַרק ערגעץ וואו
שטויסן זיך צוויי באַנען צונויף, — צוויי באַנען צונויף.
אַבער ערגעץ אויך
איז נאָך דאָ אַ זון אין דער הויך,
וואָס שענקט איר אָוונטגאַלד אַ גאַרטן מיט בויער,
וואָס זיינען שוין טויזנט יאָר אַלט.
און דאַרטן זיינען אמת'ע גראַזן אויך דאָ
און אפילו בלומען און אַ פּאַנטאַן;
און דאַרט גייט אַרום אין שוואַרצן קלייד
אַ יונגע פרוי,
וואָס זינגט אויס שווייגנדיקערהייט
איר אָוונטטרויער,
און טרוימט מיט הענט און אויגן צו דער הויך אַרויף,
צום פּאַלאַץ וואָס זי זעט דאַרט אויבן אין די וואַלקנס

מיט דעם פון זונגאלד געשניצטן טויער,
וואָס הענגט ווי אויף ווייסע פליגל
איבער דער וועלט.

1924

יענער און ער

וועט יענער אין דרויסן ארויפקוקן צו דער לבנה פארטראכט,
וועט ער דורכן פענצטער פאמעלעך אין מיטן דער נאכט,
מיט א נאקעטן פוס יענעם געבן אין פלייצע א זעץ.
וועט יענער ווי דרייצן משוגענע קעץ,
זיך צעוויינען און וויינען דערנאך אזוי לאנג אין דער נאכט,
ביז ער וועט ארויסקוקן נאכאמאל צו דער לבנה, פארטראכט!
וועט ער מיט פרעס־אייזן נאכדעם צום פוס צוגעבונדן
דערלאנגען א זעץ ווידער יענעם; — וועט יענער א קאזשעלקע מאכן;
וועט ער מיט צוויי אויגן ווי שטערן געצונדן
ארויסקוקן דעמאלט פון פענצטער צו יענעם און לאכן.
וועט יענער אים וועלן באווייזן, אז ר'האָט ניט קיין מורא באַנאַכט
און ארויפקוקן נאכאמאל צו דער לבנה פארטראכט;
וועט ער מיט דעם אייגענעם פרעס־אייזן
יענעם א זעץ טאָן אין קאַפּ.
וועט יענער זיך דעמאלט שוין אפשר
אַזאַ מין פאַרנויג טאָן אַראָפּ,
ווי א פרינץ, וואָס באַגעגנט זיין כלה אין גאַרטן באַנאַכט.
און וועט נאכדעם שוין מער נישט ארויפקוקן צו דער לבנה
פארטראכט.

וועט ער מיט די אָרעמס אזוי ווי מיט פליגל,
זיך געבן א שוואונג,
און פונם פענצטער אין בעט אריין
וועט ער דערלאנגען א שפרונג.

און דאָרטן וועט ער זיך אליין מיט די פיס
אזוי לאנג אין געזעס אריין קאָפּען
ביו ער וועט (צו מיינען אליין, אז ער שלאָפּט שוין)
פאמעלאַך די אויגן פארמאכן און אָנהויבן כראָפּען.

1924

פיאָדאָר שאַליאַפּין

— נאַרטונדא! נאַרטונדא!
ווי אַ טראַמפּייט,
אין אַ שריפה באַנאַכט
האַט אָפּגעהילכט דאָס קול פון רויטן בער
מען רופט אים שוין אזוי פון קליינװײז אָן: —
די קליינטשיקע מערזאָװצעס, די חברים,
האַבן אים אַ צונאַמען אַזאַ געגעבן — טשאַרטװאָזמי.

נאָר זי, די שלאַנקע פרוי, װאָס איז אַריין
אין לאַנגן, טונקעלן קלייד, — — —
שוועבנדיק מיט אַרעמס, ווי מיט פּליגל פון אַ פּויגל,
קלאַמערט זי אַרום זיין רויטן קאַרק
און מיט די ליפּן נאָענט צו אים אזוי,
צו הערן ווי די גלידער אירע ציען זיך:
— װאָס שרייסטו, בערעלע, מיין רויטינקער,
— װאָס װילסטו, בערעלע, מיין רויטינקער:
— ברויט אפּשר אַ לאַבן אָדער צװײ,
— צי האַניק פון אַ קװאַרטן־טאַפּ,
— צי נאָר אַ שיסל מיט קאַשע, בערעלע
מיין רויטינקער?

נאָר ער (שוין אויף די אונטערטענער פון אַ באַס):
— נישט ברויט, נאַרטונדא,
און נישט קיין האַניק פון אַ קװאַרטן־טאַפּ.

— און נישט קיין מילך מיט קאשע וויל איך איצט, נאַרטונדא.
 — נאָר אָט באַטראַכט אַליין!
 און מיט דער שקאַרפעטקע אין האַנט
 און מיט זיין גאַנצער גרויס
 האָט ער (ווי פון אַ באַרג אַרונטער אַ פּראָפּעט,
 וואָס שטראָפּט אַ פּאַלֶק) אַרויסגעברילט פון זיך:
 — איך קען צום באַל נישט גיין!
 — אַ לאַך געפונען דאָ אין שקאַרפעטקע, נאַרטונדא!
 ווי שיין און קלוג עס האָט די שלאַנקע פרוי
 אַ הויב געטאָן אויף דעם די הענט אירע אין לופטן:
 — אַ גאט! פאַרגיב דיין זינדיקער נאַרטונדא,
 — עס קען דער הייליקער פּראָפּעט צום באַל נישט גיין
 — אַ לאַך געפונען דאָ אין שקאַרפעטקע
 — פאַרגיב, אַ גאט, דער זינדיקער נאַרטונדא!

ווי חוזק האָט שוין דעמאָלט אויסגעזען דער רויטער בער.
 מער פון אַליץ האָט אים געפּאַסט
 דער איינער פּום (דער באַרוויסער)
 און דער לאַקירטער שוך, וואָס ער האָט אויף דעם אַנדערן
 געהאַט שוין אָנגעטאָן:
 דער פּראַק אויף אים
 האָט אויך זיך שוין געענגט.
 און דער ציילנדער אויך איז אויף זיין קאָפּ געזעסן שוין.
 מען האָט אים בלוז געדארפּט אַ רוקטאָן
 מער נאָך אויף אַ זייט אַביסל;
 נאָר גיין צום באל — דאָס האָט ער נישט געקענט, דער רויטער בער,
 דאָס האָט ער נישט געקענט:
 אַ לאַך אין שקאַרפעטקע,
 אַ לאַך געפונען דאָ אין שקאַרפעטקע, נאַרטונדא!

כל נדרי

דער אלטער קלאון פון קאראכאמבא
פלעגט אריינבראָקן ציבעלעס אין דער קאווע.
מיר איז אומעטיק, — דערצייל איך מיר דאָס
מיט דעם ניגון „כל נדרי“ אין דער פינצטער.

ווי מאָדנע ער האָט מיט די רויטלעכע אויגן
געפינטלט באַ דעם ליימענעם טעפל;
מיט אַ פראָסטן הילצערנעם לעפל האָט ער
די ציבעלעס מיט קאווע געגעסן.

און זיבן טעג, האַרבסט־רעגן אין פענצטער
קענען אזוי אָן טויט נישט דערמאָנען,
ווי די אַרעמקייט, וואָס האָט געיאָמערט,
פון זיין יעדן זופ אַרויסגעיאָמערט.

איך וועל גיין, וואו די אבות זיינען געגאנגען —
האָט דאָס אָפענע מויל געזאָגט צום לעפל. —
מיין ווייב באַלייקא איז אויך שוין דאָרטן,
איך וועל גיין, וואו די אבות זיינען געגאנגען.

די שטיקלעך ציבעלע אויפן לעפל
האָבן אויסגעזען, ווי צעבראָכענע פערל;
נאָר זיי האָבן דערמאָנט אויך אָן טאכאט־פאָרנעלטע
דארע פינגער אויף אַ צימבל.

אין אַ קלייד פון זיבן מאָל זיבן איילן
האָט באַלייקא אַנטקעגן געטאַנצט איר חתן.
וואָס וויינסטו, קלאון פון קאַראַכאַמבאַ,
דאָס איז דאָך בלוז מיין כל-נדרוי-ניגון.

דאָס ליימענע קאווע-טעפּל איז וואַרעם,
אַזוי ווי מיין האַרץ, וואָס איז בלינד-געבוירן ;
און די ציבעלע, די אַריינגעבראַקטע,
איז האַרב ווי מיין אומעט אין דער פינצטער.

לידער

1.

קיין חזיר-פלייש האָב איך קיינמאָל נישט געגעסן,
נאָר נישט דערפאַר בין איך אזוי פאַראומערט ;
עס דאַרף מיין קאַפּ אַ קרוין פון אויבן מיט אַ פלעכטל, ,
געגליכן צו אַ רויז, וואָס האָט שוין אָפגעזומערט.

אין אַזאַ קרוין וואָלט איך געדאַרפט נישט ריידן, —
עס וואָלט שוין איטלעכער אַליין פאַרשטאַנען ;
בלויז קינדער אפּשר וואָלטן שטיינדלעך נאָכגעוואָרפן
מיר, דעם קיניגזון, וואָס קומט ווער ווייס פון וואַנען.

נאָר איך וואָלט זיך נישט אומגעווענדט, חלילה ;
נאָר ווי אַ גלח גייט פאַראוים אַ טויטן-וואָגן,
וואָלט איך מיט אויגן בלוט-פאַרלאָפּענע אינגאַנצן
נישט אָפגעלאָזט אַ רגעלע פון תהלים-זאָגן.

און מער פון אַלץ וואָלט איך געלויבט דעם הימל
פאַר אַט דעם פלעכטל אויף מיין קרוין פון אויבן ;
און בלויז אַ מערדער, ווען איך וואָלט באַגעגנט
וואָלט איך געבויגן זיך די פיס אים אָפּצושטויבן.

2.

און אז דער שפיגל פוסטעוועט באַ מיר אין אַלקער,
און אז איך שטעל זיך שוין אַנידער אים אַנטקעגן

פארוואָס דאַרף שטיין אזוי, ווי איד, די האָר די איינע,
אויף דעם קאָפּ מיינעם, וואָס טוט זי זיך נישט לייגן?

וואָס וויל זי ווייזן מיר? צי האָט דער וועלטבאַשאַפּער
איר טאַקע אַ באַזונדער שיינקייט מיטגעגעבן?
צי וויל זי טרייסטן מיך מיט דעם, וואָס זי איז איינזאַם
און אומעטיק, ווי איד, אין אַט דעם גרויען לעבן?

פארוואָס־זשע שטייט זי ניט, ווי איד, אין ווינקל ערגעץ,
נאָר דוקא אויבנאָן אין סאַמע מיטן אויבן?
נאָר אפשר בענקט זי נאָר, ווי איד, און אלע ברואים
צו הימל, נאט און רו אַמאָל זיך אויפצוהויבן?

און אפשר איז דאָס בלויז באַ איר אַזאַ עקשנות
וואָס זי אַליין פאַרשטייט ניט, — ווען מען זאָל זי פּרעגן?
און אפשר וויינט זי נאָר, ווי איד, דאָ אויף מיין מזל
און וויל אפשר — און קען זיך נישט אַנידערלייגן?

האָר מיין איינציקע, דו אויף מיין קאָפּ אינמיטן,
שטיי, שטיי און הוידע זיך, פאַרשעם זיך ניט, איד בעט דיך.
זאָל זיך דוכטן, אַז דו ציטערסט אויף מיין קאָפּ דעם גרויען,
ווי איד, בעת איד טרוים פון ציבעלעס מיט רעטאַך.

1924

אָוונט

וואָס זאָגט מיר אַ קוסט מיט רויון רויטע,
ווען ער וואַקסט ערגעץ איבער אַ פאַרקאַן אַריבער?
ער זאָגט: אַז אַ מענטש וואָס וויינט אויף אַ ליבע
וואָס ער האָט פאַרלוירן
זאָל פאַרבייגיין דאָרטן, און זאָל זיך דערמאָנען,
אַז זיין בענקשאַפט איז צו שטויב געגליכן,
אַנטקעגן דער ליכטיקייט פון זיין טרויער — — —

וואָס זאָגט מיר דער בוים, וועמעס צווייגן עס הענגען
צו דר'ערד אַרונטער, אין אָוונטשיין ערגעץ?
ער זאָגט: אַז דער מענטש וועמעס זעל איז פאַראומערט
ווייל איינשלאָפן ווי אַ קינד מיט אַ שפּילעכל,
ווען די ליכטיקייט פונם טאָג ווערט פאַרביטן
אויף דעם ליכט, וואָס ער האָט געהאַט, און פאַרלוירן.

אַ וויינט נישט מיינע פאַרשעמטע הענט —
איך וועל גיין מיטן קאַפּ צו דער ערד, און איך טרייסטן
ווען איך וועל אַ קוסט מיט רויון פאַרבייגיין,
וועט מין בענקשאַפט צו שטויב געגליכן זיין
אַנטקעגן דער ליכטיקייט פון מין טרויער.
און מין זעל, ווי אַ בוים מיט די צווייגן אַרונטער,
וועט איינשלאָפן ווי אַ קינד מיט אַ שפּילעכל,
ווען דאָס ליכט פונם טאָג וועט פאַרביטן ווערן
אויף דעם ליכט וואָס איך האָב געהאַט און פאַרלוירן.

גיי איך אזוי

גיי איך אזוי און טראכט פון ברויט,
טרעף איך אָן פון העלער הויט
א ל"ו קוקט ער מיך אָן
און פרעגט מיך, צי וויל איך אַ הון צו אַ האָן...
טראַכט איך: די הון גיט דעם מענטשן אַן איי,
דער האָן אָבער וועקט פון שלאָף מיט אַ קריי.
און איך דאַרף געבן עסן דעם פערד
און מעלֶקן די קו און דינען דער ערד.
זאָג איך אים, אַז איך וויל אַ האָן;
רירט ער מיט זיין פאַטשיילע מיך אָן;
שפּרינגט אַרויס פון איר אַ האָן פון גאַלד, —
אזוינער טאַקע ווי איך האָב געוואָלט.
נעם איך אים אונטער אַן אָרעם און גיי
ווייטער אזוי דורכן גאַרטן און שניי.
און איך רעכן מיר אויס דערווייַל וואָס איך האָב:
קאַלאַשן, אַ היטל אויף מיין קאַפּ,
אַ רויטן שאַל און אַ האָן פון גאַלד
און איך טראַכט, וואָס נאָך איך וואָלט געוואָלט.
נאָר אַז איך הער, מען רופט מיך פון ווייט,
אזוי ווי מען וואָלט ניט געהאַט קיין צייט,
שטעל איך זיך אָפּ און ווענד זיך אום
גיט מיר אַ פרוי דורך אַ פענצטער, אַ בלום,
נעם איך — רופט זי מיך אַריין
און הייסט דעם וואָס קניט, מיר ברענגען וויין;

טוט ער אָן דר'ערד מיט זיין קאָפּ אַ היַלך
און לויפט און ברענגט מיר קאַשע מיט מילך, —
האַב איך דאָך קאַשע מיט מילך געוואָלט.
נעם איך דאָס גלייך — ווי דעם האָן פון גאַלד —
אונטער מיין אַנדערן אַרעם און גיי
ווייטער אַזוי רודך גאַרטן און שניי,
און איך רעכנן מיר אויס דערווייל וואָס איך האָב:
קאַלאַשן, אַ היטל אויף מיין קאָפּ,
אַ שאַל, אַ האָן, אַ בלום אין לאַץ,
און אַ שיסעלע קאַשע מיט מילך אויף אַ טאַץ.
און אַזוי ווי דאָס איז כמעט וואָס איך וויל,
פעלט מיר נאָך — מער ניט אַ בעזימשיטל
צו מעסטן דעם שניי, אַ בייגל רויך
און צום היטל אַ פּעדער אין דער הויך,
און צו דעם נאָך אַ פרייע מינוט אָדער צוויי,
זיך אַוועקצוועצן עפעס אַ זינג טון אין שניי.
נאָר אַזוי ווי איך ווייס, אַז דעם מענטשן אויף דר'ערד
איז ניט אַלץ, וואָס ער וויל, צו האָבן באַשערט,
באנוגן איך זיך מיט דעם וואָס איך האָב,
און דערביי טאַקע — ווי דאָס אויג אין קאָפּ,
היט איך אָפּ איך זאָל — אַזוי ווי איך גיי
ניט פאַרלירן, חלילה, עפעס אין שניי.

איר מאן דער קאפעלמייסטער מאכט פראָבע פאר זיך אליין

אָ גאָט, ווי וואונדערלעך איז מיר מיין מאן.
די הענט זיינע אין לופטן, זינגען דאכט זיך,
ליכטיקע ווי צווייגן פון א בויס, אין פריילינג.
עס קען אָבער דער בויס נישט בליען אָן דער זון,
און סע דאַרף אַודאי אויך דער מענש
פרנסה, אויף צו לעבן.
נאָר אויב ס'איז וואָר, אז ס'האָט אַמאָל אַ הייליקער
פון וואַסער, וויין געמאַכט,
איז אפשר אויך מיין מאן אַ הייליקער אזא —
זיין זאָרג איז דאָך צו סם געגליכן,
אין זיינע רייד אָבער צעפליסט זי זיך
ווי אין דער נאַכט דאָס זילבער פון דער הייליקער לבנה.
— אַ זינדיק נישט מיין ליבע פרוי — זאָגט ער ;
דו וועסט די וועלט סאַי ווי נישט איבעראַנדערשן
דער בויס מעג שווינגען זיינע צווייגן איבער זיך
ווי אָפט אים ווילט זיך גלאַט־אַזוי,
און קיינער טייטלט נישט אויף אים מיט זיינע פינגער.
אַ מענטש אָבער, וואָס דאַרף זיין ביסל כּח נעבעך
אויסבייטן פאַר גאָלד און כבוד —
שווינגט די הענט זיינע בלוז דעמאָלט
ווען סע ווילט זיך אים, זיי זאָלן האַרט ווי שטיינער
אויף אַ ברודער'ס פנים פאַלן —
און ווען סע ווילט זיך אים

אז אנדערע מיט כלים מעשענע און הילצערנע אזוינע
זאָלן אויסשרייען זיין ביסל אומבאהאַלפנקייט
מיט אזא לופטבייגל, וואָס הויבט זיך אָן
מיט טרוֹט־טו פּאַנ־פּי־פּאַ פּי־דל־פּי
און וואָס פּאַרענדיקט זיך ווי אויף להכעים דוקא
מיט בריז — גיר — דרר — ברר — טאַראַבאַך
און בריטאַם באַזדאַ — בזשיטש — בזשיטש —
טאַראַבוטש!

1924

און עם חזק'ט דער רוימער

ווער עם קניט פאר זיין ווייב, ווי דער פריסטער אין קלויסטער
פאר דער מוטער מיטן הייליקן קינד —
איך זוך מאריא מאגדאלענא,
ווי זיין אויגנליכט א מענטש וואָס איז בלינד.

איך טראַכט וועגן איר און איך זע ווי אין הלום
דאָס שטיקל ערד אין גאַלילי,
וואו דער סטאַליאַר יעזום באַוויינט נאָך דער אַרבעט
אין שיין פון אָוונט די הענט זיינע צוויי.

די פרוי, וואָס אים מאַלט זיך פאר זיינע אויגן,
ווי נעפל איז דין אויף איר פנים די הויט,
נאָר די הענט זי אַנצורירן — זיי הענגען
ווי טאַרבעס אויף אים מיט בעטלברויט.

זיין מי אויף געלעגערס געשניצטע פאר טויזנט,
נאָר ער ווי א הויפן מיסט אויף דער וועלט.
און עם הייסט דאָך אז די ערד איז א מוטער
צום דאָרן, ווי צו דער זאַנג אויפן פעלד.

און דער הימל אויך — אים איז דאָך א שפיגל
דער זומפ, אזוי ווי דער קלאָרסטער קוואַל,
און מיט וואָס איז א זויג-קינד אין די ווינדלעך —
אין א פאלאץ ליכטיקער ווי אין א שטאַל?

עס איז אמת, זיין חבר בן־שמואי איז איידל
און קען תורה אויף אויסנווייניק א סך ;
נאָר אים מיידט ער אויס, ווייל ער האָט ניט קיין פּאָטער
און ווייל ער אַרבעט באַ אַ פּראָסטן פּאָך.

און אויך יענעמס כלה — זיין מייסטערס טאָכטער —
גאָלד איז איר אויסגע'חלומ'טע פּרייד,
און אזוינעם ווי ער האָט זי מורא באַדירן,
ביים פּאַרבייגיין, מיטן זים פון איר קלייד.

נאָר וואָס — אז אפילו דאָס קינד דעם שכנ'ס,
געליימט און פון אַלעמען אָפּגעפּרעמדט,
קערט זיך אָפּ פון אים מיט האַס ווען ער רופט עס
און פאַרהויבט — אים וויי צו טאָן — דאָס העמד.

עס איז אמת אז, לויט ער שווייגט ווען מען שילט אים,
קאָן זיך דוכטן אז אַלץ דאַרף זיין אזוי.
נאָר זיי פּרייען זיך דאָך אפילו דעמאָלט
ווען מען זעט צו אים צוגיין אַ גאַסנפּרוי.

איר באַגלייטער, וואָס האַלט אים פאַר אַ בעטלער,
וואַרפט אים אַ גאָלדשטיק וואָס טרעפט ווי אַ שטיין,
נאָר זי — ווי מיט זיך אַליין אין דער פינצטער —
שטעלט זיך אָפּ לעבן אים אין זיין געוויין.

איר באַגלייטער דער שטאַלצער — פאַר אים אַ פּרעמדער,
אַ רוימישער גאַרדע־אָפּיציר.
אים טוט בלויז וויי וואָס זי זעט ניט אז קינדער
טייטלען שוין מיט די פינגער אויף איר.

נאָר אין וועמעס בליק עס איז סס פון ווילדגראָז
אין אירן דער טרויער איז פייער וואָס בריט,
און ער הערט דאָך אַליין ווי עס פרעגט שוין דער רוימער
וואָס זי זעט אין אים, אזאָ קויטיקן איד.

און וואָס וויל זי טאָקע פון אים — אז דער בלינדער
מיידט אויס אַ שטיק גלאָז וואָס ער גייט פאַרביי,
און ער טרעט דאָך אויף זיך אַליין אין זיין עלנט,
ווי אַ קראַנקער אויף זיין בלוטיקן שפיי.

נאָר פון וועמען עס ווערט, ווי דורך אַ וואונדער
די שווערסטע קראַנקהייט אָפגעווענדט,
אָבער ער וואָס קאָן טאָן, אז זי פאַלט מיטן פנים
ווי אַ שטערן פון הימל אויף זיינע הענט?

און זואַם קען ער ענטפערן דעם רוימער
וואָס לאַכט ווען ער רופט זיי אַ געטלעך פאַר:
אויך דאָס וואָרט אין דעם נביא'ס בלוט גע'טובל'ט,
ווען ער רעדט עס ווייסט ער ניט צי ס'איז וואָר.

ניט איר פרעמדקייט צו גאָט ניט זי איבער אויף הפקר
צום שקר — וואָס זאָל זיך לאָבן מיט איר,
נאָר די הענט אויף די פידלען באַם שפיל פאַרן וואוילטאָג,
און דאָס ברויט מיטן וויין אויף גאַלדן געשיר.

און ער וואַרפט ניט דעם זאַק, וואָס פאַרדעקט זיין הוילקייט,
ווי אויף אַ מצורע אויף איר אַרויף.
די זינד צו זיך אַליין איז אַ האַרצוואונד
וואָס פאַרהיילט זיך ווען מען עפנט זי אויף.

און די ווייטקייט וואָס צעשיידט זעען אַלע,
נאָר ווער זעט דעם וועג וואָס פירט צונויף?
און צווישן געפאלענע צוויי אין דער פינצטער,
ווער ווייסט — ווער-וועמען עס הויבט אויף.

עס איז אמת, הענט נאָך גענוג פאַראַנען
אויף אַ פרוי צו וואַרפן דעם ערשטן שטיין,
און פאַר אים און זיין גלייכן — וועמען קאָן אַרן
ווען מען זעט זיי צום טויט מיטן צלם גיין?!

נאָר איר מאַנטל דער רויטער — דאָס איז דאָך זיין שטראָפּסקלייד,
וואָס ער האָט פאַר זיך אין חלום באַשטעלט.
לאַזט ער זיך אַנטאָן, און שטרעקט, ווי צום שעכטן
אַ לאַם, זיין האַלדז איבער איר צו דער וועלט.

איבער איר און איבער דעם בלוט פון אַלע
פאַרגאַסן אומזיסט ווי פון אים און פון איר;
און אזוי ווי אַ ליל-שמורים-צייכן
וועט דער טויט פון זיי אויפגיין אויף טויער און טיר .

נאָר די נידעריקסטע טיר וועט שוין דעמאָלט צו הויך זיין
פאַר דער רייכקייט וואָס קומט צו באַהאַלטן זיך דאָרט,
און די ערד מיט די וואַסערן וועלן בייטן —
ווי די פרייד מיט'ן טרויער — זייער אָרט.

און די קרוין אויפן קאָפּ וועט ווי חלב שמעלצן,
און מיט הויילע הענט וועט מען ברעכן די שווערד,
און דאָס מענטשניגן מיט'ן וואָלף אינאיינעם
וועלן וויינען באַ ליד פונם וואָרעם אויף דר'ערד.

און אויף רייטוועגן וועט מען צו סבורה פירן
די שרעק און די אומבאָהאַלפֿנקייט.
און אפילו דאָס פנים פון נאַר וועט לויכטן
ווי די זון ווען זי קומט און פאַרגייט.

און ווי מעשר וועט איינער צום אַנדערן ברענגען
דאָס אייגענע לעבן זיינס — אַ געשאַנק.
און דער אָטעם פון ווינט — אַ לייטער צום הימל,
וואָס וועט אויפטאָן זיך מיט אַ גרויס געזאַנג.

1924

א ליד פון א ליבע

פיתום ורעמסס צוויי נאָענטע שטעט,
פון דער ביכל אונדז באַקאָנט —
פון ניו יאָרק קיין שיקאַגאָ איז טויזנט מייל ווייט,
און איך בין אַ פרעמדער אין לאַנד.

און איך קען דיך ניט ווי אַ קאָלדרע באַנאַכט
אין מיין בענקשאַפט אַ צי טאָן צו מיר.
כ'האַב געזען בלויז איינמאָל אַזאָ ווי דו —
אין טיראַל — מיט יאָרן פריער.

די בערג דאָרט — העכער און שענער אַ סך
ווי די ווענט מיט די הייזער דאָ.
נאָר רופט מען אַ נאָמען און מ'שרייט אָ-האַ.
ענטפערן זיי אָ-האַ.

און מען דאַרף ניט שפּאַרן די מילך פאַר'ן קינד
צו טרינקען אַ גלעזל וויין,
און די פרוי דאָרט צום פרעמדן — אַן אייגענע פרוי
זיין היימישער ניט זיין.

איך האָב אויך אַ היים — גאַליציע,
געברט קען ניט ווערן באַשטעלט.
צו אַ שיקסע באַ אונדז מעג מען נאָענט זיין בלויז
באַם פלויט פון טויטן-פעלד.

און אידלעקייט מיינט ווען א מיידל זעט אויס
ווי א באַבע פון אַכציק יאָר :
איר הילוך — א באַרג פון קלייד אויף קלייד
איבער באַרבעט־הויזן א פאָר.

לשם־מצוה האָט מען חתונה דאָרט,
און א טאַנץ גיין הייסט באַ זיי :
א פאַטשיילע האַלט די כלה וואָס וויינט.
נעמט מען אָן און מ'טוט זיך אַ דריי.

נאר מען קען נאָך אַמאָל אַנטלויפן פון טויט,
אַבער ניט פון דער היים און פון זיך.
און דעריבער דאַרף איד קיין שפּיגל ניט
צו זען אז איד בין איד.

און שוין צוואַנציק יאָר אז איד שפּיל זיך בלויז
מיט אַלטקייט וואָס איד געדענק —
און קען זיין אז נאָך דיר טאַסע האָב איד אַמאָל
באַם שטענדער אין קלויז געבענקט.

איד האָב שוין אפּילו גערערט וועגן דעם
מיט מיין אייגענער שטילער פרוי.
דו האָסט האָר — ניט אזוי ווי אירע בלאַנד,
ניט אויגן ווי אירע בלוי —

נאָר ס'איז קלאָר, אז סע וואַלט ניט פאַר־סמ'ט די לופט
דער אָטעם פון אונדזערס אַ קינד.
נאָר דיין שיינקייט — האָניק פאַר מיר צו מיין ברויט —
איז אויך בלוט פון מיין האַרץ וואָס רינט.

דאָ זעט דאָס קינד באַ דער מאמען אין בויך
אין טאטן אַ שונא פון לאַנד, —
און דו ווילסט זיך דאָך מקריב זיין פאר מיר
דעם גע'מל'עטן עמיגראַנט.

ס'איז אמת אַז אויך דיין געטרוימטער פרינד,
וואָס ד'האַסט אים געבראַכט פון סטעפּ,
ליגט שוין טויט ווי דיין מאַנ'ס פּאַפּירגעלט אין באַנק,
ווי באַם שערער דייענע צעפּ.

און איך ווייס אַז סע דאַרף מיר וויי טאָן אויף דיר,
ווי סע טוט מיר וויי אויף זיך,
ווען איך זע זיך נאַקעט ווי אין אַ באַד,
אין די היגע כאַלאַט און שיך.

נאָר דורך גראַטעס פון טויטנצעל קען מען אויך זען
אַרום דער לבנה אַ שטריק,
און איך זאָג דיר: מיך שרעקט אַפּילו אין טרוים
דיין האַנט אויף מיר און דיין בליק.

דו ביסט ווילדקייט פון אַ טאָטעריש דאַרף,
און מעסער-טאַנץ — דיין געשטאַלט;
איך בין זיידע מיט אַ צעשטאַכן אויג
און זויג-קינד וואָס מען באַפּאַלט.

אין דיר, ווי אויף סטרונעס פון אַ באַם,
דאָס געזאַנג פון דייטער אויף פּערד.
איך — טויטשרעק וואָס האַלט אַ זעקל באַם האַרץ
מיט אַרץ-ישראל-ערד.

ס'איז אמת — אזוי ווי א מאַרגנזון העל
גייסטו אויף איבער מיין פאַרגיין;
נאָר איבער מיין גרויען קאָפּ דיין ליכט
איז שפינגעוועב איבער אַ שטיין.

איך ווייס ניט פאַרוואָס אַ שטיין איז האַרט —
פאַרוואָס שזיננוועב איז דין, —
נאָר מיר דאַכט אַז אויך דיין לעבן דאָ וויינט
ווי די פליג אונטער דער שפּין.

עס קען אויך זיין, אַז דאָס אַלץ וואָס איך זע
איז אַן איינגערעדטע וואונד.
(איך האָב מיט מיין נידערגעשלאַנגקייט
שוין לאַנג געשלאָסן אַ בונד);

און אַז איך בין אַליין שוין איבריג פאַר זיך,
בין איך איבריג פאַר דיר סאַי ווי.
נאָר דעם פייה פון אַ באַן ווען איך הער — טוט מיר וויי:
דו ביסט דאָרט — און איך בין הי.

1980

דאָס ליד פון לונג־פון, דעם לאָנדרי־מען

מיין שכן דער גאַלדזאַמלער בענדזשאַמין וואַר,
פאַר מיר אַ מענטש אַ פרעמדער ;
נאָר לונג־פון דער כינעזער קרייט, ווי אַ האָן,
ווען ער קוקט אויף זיינע העמדער :
ווי וואָלקנס אויפן הימל אין האַרבסט
לאַטעס איבער לאַטעס :
און אַ מענטש אין אַ העמד אזא זעט אפשר אויס,
ווי אַ מערדער באַנאַכט, ווען ער קוקט אַרויס
פון זיין טויטנצעל דורך די גראַטעס.
נאָר דאָס שיינע מיידל, די ווייסע פליאַ,
מיט די רויטע קאַרשנליפּלעך, —
זי ווייזט לונג־פּלו די פּלעקן אין העמד
פון די אויסגעליידיקטע קניפּלעך,
זי ווייזט אים די פּלעקן, און לאַכט און זינגט,
ווי זי וואָלט וויין געטרונקען,
און רעדט מיט דעם רייכן בענדזשאַמין וואָר
מיט אויגן, ווי פייערפונקען ;
זי רעדט און ציילט זיין גאַלד און לאַכט :
ווי דאָס העמד מיט פּלעקן און לאַטעס,
פאַרגעסט לונג־פּלו די טויטנצעל,
פאַרגעסט די שוואַרצע גראַטעס,
טרוימט ער, ווי פליאַ, פון גאַלד, וואָס קלינגט
און פון איר ליבע, וואָס רעדט און זינגט

מיט קארשנליפלעך אין אויגן,
ווי א ליכטיקער רעגנבווגן.

די ווייסע פליאָ האָט א טאטן נאָך,
נאָר אויף יענער זייט ערגעץ דאָרטן ;
דעקט זי זיך אָפּ דאָס האַרץ מיט די קני
און הייסט זיך ברענגען די קאָרטן.
דערמאָנט דאָס לונג־פּלו אָן דער קליינער לי
פון אונטער דעם גאָלדן ווענטל
וואָס ער האָט אַמאָל — ווי א פּויגל־פּלי,
נאָעט געזען אין דער היים אין דער פּרי
מיט א שמעטערלינג אין הענטל.
גיט א בליץ, ווי א מעסער אין א געשלעג,
זיין בליק אויף קני און האַרצן,
ווייזט אים די ווייסע פליאָ די שווערד
פון דעם קיניג דעם צלם־שוואַרצן,
וואַכט אויף אין אים זיין שטאַם וואָס האָט
פאַר גאָלד זיך צו מאַרד פאַרדונגען.
צעוואַקסט זיך דער געלער סם אין זיין בלוט,
ווי א שלאַנג מיט טויזנט צונגען ;
פאַטשט ער זיך מיטן אייזן, וואָס גליט
אין פנים און אין די זייטן,
און וואַיעט באַם טאַנץ מיט א האַנט אויפן שוים,
ווי זיין שטאַם, פאַר א מאַרד, פאַרצייטן,
גיט די ווייסע פליאָ א שפרונג פאַר פּרייד,
קלינגט, ווי גאָלד, איר צעפלאַטערט קלייד
און דאָס ליד פון שוים און לענדן,
דאָס ליכט פון דער זון צו פאַרבלענדן.
נאָר אז איבער דעם קאַפּ פון בענדזשאַמין וואָר
גיט שוין דאָס מעסער א פינקל,

און אז קיין זאק מיט גאָלד איז נישטאָ
 לעבן דעם טויטן אין ווינקל,
 צי וועט אים נאָך ליבן די ווייסע פליאַ. —
 צי וועט זי נישט אַנטלויפן?
 צי וועט זי אים ניט, ווי אַן אַלט שטיק גרעט,
 באַ זיין פיינט וואַן-יען אין זיין קויטיס בעט
 פאַר זילבערגעלט פאַרקויפן?
 אָ, היט זיך לונגפּו, נישט די ווייסע פליאַ
 מיט די רויטע קאַרשנליפלעך,
 נאָר די לאַטעס און די פלעקן אין העמד
 פון די אויסגעליידיקטע קניפלעך,
 די לאַטעס און די פלעקן אין העמד, —
 זיי האָבן אַלץ פאַרנומען;
 און זיי וועלן זינגען דאָס ליד פון גאָלד,
 ווען אַפילו וואַן-יען וועט שטומען;
 פון פייער, פון גרויען אַש אַרויס
 וועלן זיי לאַכן און זינגען,
 ביז מען וועט הערן, ווי גאָלד פון אַ זאק,
 דאָס האַרץ דיינס קלינגען און שפּרינגען,
 נאָר דעמאָלט וועט שוין וואַן-יען אַליין,
 ווי דו, אין דער בלוטיקער נעץ זיך דרייען,
 וואו מען האָט אים אַריינגעצויגן
 מיט קאַרשנליפלעך און אויגן.

און אויך אים וועט מען אַנטאָן די קופּערנע מיץ
 און נישט פרעגן צי ער וועט וועלן;
 און מען וועט נישט קוקן, צי פאַסט זי אים,
 צו זיין פנים, צו דעם געלן.
 און פאַר וועמען די זון אין יענעם טאָג
 וועט אויפגיין, אים פרייד צו געבן.

פאר דיין פיינט וואַן יען וועט זי, ווי פאר דיר,
אויפגיין אזוי ווי א שווארצע טיר,
אין דער לעצטער מינוט פון זיין לעבן.
און אז ער וויינען הויך אויפן קול
מיט מויל און אויגן אָפּן,
וועט דעמאָלט די ווייסע שיינע פליאַ
נאָך אפשר רואים שלאָפּן.
און אז זי וועט אויפשטיין אין האַלבן טאָג,
וועט זי קוקן אין שפיגל און לאַבן
און זיך שפּילן מיט דיר און דעם טויטן וואַן יען,
ווי אַ קינד מיט שיינע זאַבן ;
און מעסטן ווידער איר ליבע מיט גאַלד
פאר יעדן, וואָס איז דאָ אַ פרעמדער,
און וואָס וואַשט, ווי דו, פון בענדזשאַמין וואָר
די בלאַטע פון פרעמדע העמדער.
און ווער עס וועט זען, אז זי איז שוין,
אים וועט זי הייסן אין טויט אַרײַן גיין
פאר דעם ליכט פון רעננבוין,
וואָס ער זעט אין אירע אויגן.

דאָס ליד פון בויניסל דעם יתום

זיצט די באַבע באַם טייטש-חומש און לייענט,
און בויניסל אין דרויסן וויינט
מיט נאַכטיקן וויינט און מיט די בוימער, די הויכע.

— בויניסל קליינס, דו פאַר'יתומ'ט קינד,
פאַרוואָס וויינסטו מיט דעם נאַכטיקן וויינט
און מיט די בוימער, די הויכע ?

— די באַבע באַם טייטש-חומש געבויגן
ווייל בויניסלען נישט זען פאַר די אויגן ;
און די מאַמע האָט אים איבערגעלאָזן
ווי אַ פּעדערל, וואָס דער וויינט קען פאַרבלאָזן ;
און דער טאַטע אונטער דער ערד אַליין
שלאָפט שוין — קיינמאָל נישט אויפצושטיין.
איז קיינער נישטאָ, וואָס זאָל בויניסלען שלאָפן לייגן,
שלאָפן לייגן.

— האָט דאָך בויניסל אַבער זיבן ברידער,
גוט-האַרציקע, ווי קינדער-לידער,
אין די שטילע ווינקעלעך פון דער וועלט.

— האָט טאַקע בויניסל ברידער זיבן,
האַבן זיך אַבער אַלע פאַרקליבן
איבערן ים, מיט שיפן צו פאָרן,
קיין פינטשע-מינטשע-דרינטשע.

— פרעגט די וועלט, אפשר ווייסט עמיץ פאָרט,
בוניסל'ס ברודער, וואָס טוען זיי דאָרט,
אין פינטשע-מינטשע-דרינטשע?

ענטפערט בוניסל, אז ער ווייסט ;
און ער רופט זיי ביים נאָמען, ווי יעדער הייסט,
און ער זאָגט, אז דזשיקעלע זאמלט געלט,
און אז אייבי שטראָפּט אים מיט יענער וועלט,
און אז מעקסי קלאָגט וואָס ער איז אין דער פרעמד,
און אז דזשאַני גייט אַרום אָן אַ העמד,
און אז איזי הלומ'ט אַ מלך צו זיין,
און אז סעמי שפייט גומע אין הימל אַרײַן,
און אז באַרני דער עלטסטער בלאָנדזשעט אַרום
אזוי ווי אַ גולם גרוי און שטום —
אין פינטשע-מינטשע-דרינטשע.

— פרעגט די וועלט : — וואָס וועט זיין דער סוף,
די נאכט איז דאָך געגעבן פאַר שלאָף,
און נישט מען זאָל וויינען מיטן נאַכטיקן ווינט,
און מיט די בויער, די הויכע ?

— איז טאַקע די נאכט געגעבן פאַר שלאָף,
נאָר בוניסל ווייסט ניט פון קיין סוף,
זיצט ער און וויינט מיטן נאַכטיקן ווינט,
און מיט די בויער, די הויכע.

דער משיח־זוכער

א יונגער מאן מיט א בלייך צעשראָקן פנים
און מיט האָר ווי שפּיזלעך אויפגעשטעלטע
האַלט אַ פּייפל פעסט מיט ביידע הענט
און זיצט אין די גאַטיעס אויף אַ בעט
וואָס וויגט זיך אויף אַ גרויסן טייך.
פרעג איך ביי דעם פאַרבן־קינסטלער:
וואָס באַטייט דאָס בילד?
ענטפערט ער: — דער משיח־זוכער!
און ער הויבט אָן אזוי:
מאַלט אייך אויס, אַז מיטאַמאָל דאַכט זיך אייך
אַז מען וועקט אייך
און מען זאָגט אייך אין דער פינצטער,
אַז קיניג דוד שיקט אייך אַ פּייפל,
מילא, זעט איר דאָך, אַז ס'איז שוין פאַרפאַלן,
נעמט איר שוין און הויבט אָן שפּילן
ערשט — איר זעט — וואַסער גיסט זיך — — —
טאַקע פונם פּייפל, דאַכט זיך.
מילא, זעט איר דאָך — ווי געזאָגט — אַז ס'איז פאַרפאַלן.
זוכט איר שוין עפעס אַ זאַך מיט וואָס צו פאַרשטאַפּן.
קענט איר דאָך אָבער נישט געפינען ס'לעכל אין דער פינצטער.
איז טאַקע ביטער, — וואָרים עס ווערט דאָך אַ טייך.
זיצט איר שוין אין בעט ווי אין אַ לאַדקע
און איר רודערט מיטן פּייפל ווי שטאַרק איר קענט
וואָרים קיין אַנדער זאַך האָט איר דאָך נישט.

ערשט, איר הערט — מער רופט אייך.
 — ווער איז?
 — א בת-קול.
 — וואָס וויל עס?
 — גאַרנישט. עס וויל בלוז פרעגן, צי איר זענט הונגעריק.
 זעט איר דאָך, אז דאָס בת-קול איז אַ בהמה:
 וואָרים וואָס עפעס אין מיטן-דרינען?
 ענטפערט איר — ווי מען זאָגט — אונטער דער נאָז
 און פאַרטיק.
 לאָזט זיך אָבער אויס, אז דאָס זיינען גאָר
 צוויי פּרינצעסינס,
 וואָס רופן אייך פון ביידע זייטן ברעג.
 וואָס ווילן זיי?
 — זיי ווילן זופן ס'פייפּל,
 דערהערט איר אזא זאך,
 ווערט אייך שוין פינצטער אין די אויגן, פאַרשטייט זיך.
 וואָרים — אַ קשיא אויף אַ מעשה — אפשר זיינען דאָס גאָר
 נישט-גוטע,
 קענען זיי דאָך עפעס אָפטאָן אויך.
 איז וואָס איז דאָ צו קלערן?
 אודאי האַלט איר דאָס פייפּל מיט ביידע הענט
 און איר הויבט אָן שרייען מיטן גאַנצן כּח: שמע ישראל!
 נאָר, אז גאט וויל
 און איר כאַפט זיך אויף דערביי, אויף אַן אמת טאַקע,
 זעט איר דאָך שוין אַליין
 אז איר האָט אָפּגעטאָן מסתמא עפעס אַ נאַרישקייט אזא
 וואָס ס'איז אפילו נישט כדאי צו ריידן וועגן דעם.

1924

מיין שרייענדיקייט

מיין שרייענדיקייט איז איינגעשלאָפֿן אין מיר,
ווי אַ קראַנקער אין אַ ווינטער־נאַכט אויף אַ שטיין אין דרויסן.
דאָס ליכט פון דער לבנה אויף אזוינעם
איז געל, ווי אויף אַ געשטאַרבֿענעם,
און בלוז דער ווינט, וואָס פליט אַרום — זעט אים.
די וועלט? — וואָס די וועלט?
פאַראַן פענצטער אומעטום.
אַ סך זיינען פינצטער.
די איבריקע לויכטן אַנטקעגן רעלסן
באַ די ברעגן פון ים,
פון הויכע בערג אַרונטער
און פון פּאַלאַצן אזוינע מיט גאַרטן און צוים אַרום זיך,
וואו מען שפּילט, דאָרטן טאַנצט מען
מיט וואַרעם לייב אונטער זייד און סאַמעט און קאַמגאַרן.
וואו מען זיצט אַרום טישן געדעקטע,
זעט מען געלן קוכן און ברוינעם קוכן
צווישן פינגער און ציין, ווי פּערל שיינע,
און פלעשער מיט לאַנגע שמאַלע העלדזער,
מיט זיכער פון אויבן און מיט גאַלד —
און בלומען.
אמת. די בלומען קאָסטן אַ סך איבריק געלט,
נאָר זייערע פאַרבן אונטער דעם ליכט,
וואָס באַלויכטן די מענטשן אַרום,

דערמאָנען אַ רעגנבוין איבער קינדער
 און רעגן־טייכלעך.
 קינדער אזוינע הויבן זייערע העמדלעך
 ביז איבער די נאָפלען אַרויף
 און זיי האָבן ליב צו לאַכן איינס צום אַנדערן.
 און וואָס קינדער באַטאָגן — דערוואַקסענע באַנאַכט.
 מען לאַכט און מען רעדט אזוי,
 אז מען ווערט צאָרט און בויגיק דערביי,
 ווי ערשט פון מוטער־לייב.
 און אויפמאַכן אַ פענצטער פון דרויסן
 וועט מען זיי בלוזן איבערשרעקן — און מער גאָרניט.
 ווי שוין מען זאָל נישט דערציילן וועגן דעם שטיין אין דרויסן
 און פון יענעם, וואָס שלאָפט אויף אים
 און וואָס זעט אויס ווי אַ געשטאַרבענער —
 וועלן זיי ניט גלויבן.
 פרויען מיט אויגן הימלדיקע וועלן באַדויערן
 דעם, וואָס דערציילט,
 און וועלן אויסזען דערביי נאָך שענער ווי פריער.
 פרויען מיט טונקעלע אויגן,
 וועלן זאָגן — אַ קינסטלער אַ הונגעריקער,
 וואָס וויל ניט נעמען קיין ברויט אומזיסט,
 דערציילט ער עפעס דערפאַר.
 דאָס אַלטע פאַר אָבער,
 וואָס ביידע זען שוין מער גאָרניט.
 און וואָס צוליב זיי איז דער יום־טוב,
 וועלן ציטערן מיט אַלע פאַלדן אויף זייערע פנימ'ער
 און זיך צובויגן איינס צום אַנדערן,
 און וואָס מען וועט פירזאָגן, וועט מען נאָכזאָגן.
 מען קען זיך עס אויסמאַלן אַפילו אז מען וויל
 מער ווייניקער אזוי —

זי : שרעק זיך ניט, פאָטערל ;
ער : שרעק זיך ניט, מוטערל ;
זי : עס איז גאָרנישט, פאָטערל ;
ער : עס איז גאָרנישט, מוטערל ;
זי : דער ווינט גייט דאָס אַלין, פאָטערל ;
ער : דער ווינט גייט דאָס אַלין, מוטערל.
דער ווינט גייט, פאָטערל.
דער ווינט גייט, מוטערל.
דער ווינט גייט —
דאָס אַלין.

1927

זאָל דאָס זיין אַ וואָרענונג

אַ פּרעמדער, רעזי נישט קיין בייז אויף מיר,
איך וועל אָנשיקן דעם פּויגל אויף דיר.
מיט דעם רויטן טשופיק, ער בייסט וואו מען דאַרף,
און זיין שנאָבל איז שיר ווי אַ חלף שאַרף.
ערשט נעכטן האָט ער מיר געבראַכט
זיבן צונגען, וואָס האָבן פּליאַטקעס געמאַכט.
און מיין גוטע פּרוי האָט זיי אַלע דערקענט,
און האָט זיי דערפאַר מיט די אייגענע הענט
איין אַ שיסל, ווי הערינג איינגעמאַרנירט,
און איך האָב זיי אין מאַרק אוועקגעפירט.
און איך האָב זיי פאַרצוקערט, אָט זעט אַליין,
איך גיב אָן די נעמען פון זיי, ווי זיי גיין:
די ערשטע, ציפעס צונג — צוליב שפּאַס,
האָט געקויפט דער שניידער בראָנפענפאַס.
און גנעשעס צונג האָט אַ פּראַנט מיט אַ בוך
געקויפט זיך צו פאַרלאַטען אַ שוך.
און סאָשעס אַ גלאַטיקע ווי אַ פּליך
האָט אַ איר מיט מערידן גענומען פאַר זיך.
און דוואַשעס האָט געקויפט אַ פּאַעט
אָנצואווייזן מיט איר ערגעץ העט.
און חנח'ס און מירלס זיינען אוועק
מיט דער אָקסן פּאַסט קיין העקנסעק.
און אפילו יענטעס — די מיטן שפיץ,
וואָס האָט אויסגעזען, ווי אַ טויטער בליץ

ווייל מען האָט זי צופיל באַטאַפּט און באַפּוצט
 האָב איך נאָכרעם אַ אַרײַנגעשטופּט
 עפעס איינעם אַ קלעזמער, ווי מיר דאַכט,
 ער האָט זי מיר באַלד צוריקגעבראַכט.
 נאָר דעמאָלט בין איך שוין, לײדער, געווען
 פאַרנאָמען מיט דעם „טשיינימען“
 וואָס האָט זיך ניט אומיסטן פאַר'סמ'ט —
 געוואָלט איר קויפן אַ צונג, און פאַרזאַמט.
 און געגעבן זיך מיטן קאַפּ אַ שטרעק
 צו טאָן צו דער לײדיקער שיסל אַ שמעק.
 און שוין, אין דעם זעלביקן אויגנבליק
 געפאַלן מיטן קאַפּ אויף צוריק,
 ווי אַן אונטערגעשאַסענער פּויגל צו דער ערד —
 און גלײַך די אויגן איבערגעקערט.

1927

דער פילאָזאָף מיט דער בולקע

פאר דער בולקע וואָס מען האָט אים ערשט געבראַכט, זיצט דער פילאָזאָף און קוקט אויף איר און טראכט: ברוין געבאַקן איז די בולקע — ווייך און פריש, — איז זי בעסער ווי געבראַטנס און פון פיש. דאָס איז אמת, ווי ס'איז אמת, אז איך בין, ווער עס ווייסט דאָס, איז דאָס שוין אַ גרויס געוויין. פאסט זיך אָבער? — דאַרף מען דען נישט זיין אַ גוי אויפצופרעסן זיך אַ בולקע גלאַט-אזוי? דאַרף מען נישט צוערשט אַ טראכט טאָן וואָס און ווען? ווי אזוי די בולקע האָט די וועלט דערזען? אמת איז, דאָס טראכטן קומט ניט אָן גאָר לייכט אָבער פילאָזאָפיש-רואיק ווערט דאָך אלץ דערגרייכט. נעמט מען טאַקע אזא בולקע אין די הענט, און באַטראַכט זי פון היסטאָרישן מאָמענט. אלזוי: קודם פּרילינג, דאָס גיט יעדער צו, נאָכדעם וואַקסט אַ בוימל אין אַ גאַרטן וואו. אויף דעם בוימל וואַקסט אַ בלעטל פריש און גרין, אויף דעם בלעטל וואַקסט אַ וואָרים קליין און דין. פרעסט דער וואָרים אויף דאָס בלעטל ביז צום ברעג, און ער ווערט אַ שמעטערלינג און פליט אַוועק. קומט דערנאָך די הון פון גאַרטן — טוט אַ שפרונג, כאַפט דעם שמעטערלינג באַם פליגל — און אַ שלונג, נאָכדעם זיצט די הון און קוואַקעט, אָך און וויי, ביז זי לאָזט אַרויס מיט מזל זיך אַן איי.

קומט דער בעקער און כאפט דאָס איי, און שוין צעקנאָסט,
 אויסגעמישט מיט מעל, אין אויוון, און עס באַקט.
 באַקט זיך אויס די פּרישע בולקע, וואָס איז דאָן ?
 פאַר אַ גראַשן קויפט זי אָפּ אַ יונגע־מאַן.
 און ער ברענגט זי דאָ צו מיר אין שטוב אַריין.
 עס איך אויף אַצינד אַ בולקע וואָס וועט זיין ?
 אין מיין מאַגן ווערט זי אָן איר שיינ געשטאַלט,
 ביז זי קומט אַרויס ווי עפעס אַנדערש באַלד.
 לאָרט זי אויף דער פּויער, אויף זיין גרויסער פּוה,
 שלעפּן זי צוויי פּערד צוריק צו דער נאַטור,
 צו דעם אָפּשטאַם־בויםל, הייסט עס, — דאָרט אַהין,
 גיט דאָס קראַפט אים, וואַסטט דאָס בלעטל ווידער גרין,
 נאָכדעם: וואָרים, שמעטערלינג און הון און איך —
 און אזוי, מיין ליבע בולקע, דרייסטו זיך
 אין דיין אייגן לעבנס־רעדל אייביק לאַנג,
 אייביק, אייביק, אין אַ קיילעכדיקן גאַנג.
 אַלזוי! — ווי מען זעט, איז אַלץ היסטאָריש־וואָר, —
 פאַר אַ פּילאָזאָף מוז אַלצדינק ווערן קלאָר.
 איצטער מעג ער זי שוין עסן דאַכט זיך — יאָ ?
 איז אָבער, וואַרט אַ ווייל! אַ קשיא איז נאָך דאָ;
 באַטראַכט די בולקע, מענטש ווי קיילעכדיק זי איז,
 און זאָג: וואו גיט מען איר דעם ערשטן ביס ?
 אמת; פאַר אַ פּילאָזאָף איז גאַרנישט שווער,
 פונדעסטוועגן האָט ער די בולקע היין־און־הער
 געדרייט, געדרייט, אַרומגעטראַכט, געוואָרן ביזו!
 און נאָכאַמאָל זיך אָפּגעווישט דעם שווייס,
 און נאָכדעם מיט אַ קאַפּ, ווי אַ שטיק שווערע בליי,
 אָנגעהויבן טראַכטן ווידער אויף דאָס ניין.
 דער סוף אָבער, וואָס האָט זיך ערשט אַרויסגעזען,
 דערנאָך — איז גאַרנישט אַזאַ פּריילעכער געווען.

זיבן טעג געגריבלט זיך, געברענט, געברויזט,
געזעצט אין טיש אריין מיט שטערן און מיט פויסט,
און ווידער זיך געקריגט מיט זיך, און זיך געהיצט,
און נאכאמאל מיט אייוואסער זיך אפגעשפריצט,
נאָר ווי געזאָגט, דער סוף — פאר קיין שום פריינט געדאַבט, —
אין סאַמע זיבעטן מעת לעת, אין מיטן נאַכט,
איז ער אַן אָנגעשפּאַרטער מיטן קאַפּ אָן וואַנט,
געשטאַרבן מיט דער בולקע אין דער האַנט.

1924

אין האַטעל „ראַיאָל“

1

טו מיר אויס מיין מאַנטל, באַדינער,
נאָר איך בעט דיך האַלט אים מיטן לאַך אַראָפּ, —
מען מוז נישט זען ווער איך בין;
זאָל מען מיינען, — אַ סוחר פון ווייטן, וואונדערלעכן ווין,
צי גאָר פון סאַמע פּאַריז אַ קינסטלער אַזוינער.
אמת איו,

אַז לויט דער גרויס פון מיינע פים
זע איך אויס ווי אַ האַלענדישער שיפער
אין הילצערנע שיד.
אַבער מיין זילבער גרויער קאַפּ
און מיינע בלויע אויגן,
און לויט איך שטיי, ווי אַ סטרונע אויסגעצויגן,
בין איך אפשר אַ געזאַנדטער פון ענגליש־קיניגלעכן הויף.
— דעק צו דעם לאַך פון מיין מאַנטל, באַדינער,
דעק צו, אַ פינצטער יאָר אויף דיר!

2

איך האָב היינט אַוועקגעטראָגן די הויזן צום שניידער,
ער זאָל אויפבויען די פּאַלבאַנעס און מאַכן לענגער;
זיי זיינען ווי דורך כישוף געוואָרן קירצער און ענגער.

און די פיס בא מיר זיינען, ווי געזאָגט, אַביסל צו גרויס,
און איך האָב נישט קיין אַנדערע זאַקן, ווי ווייסע.
און דאָס איז דאָך באַמת גאַרנישט קיין שיינע מעשה; —
מען קען דאָך נישט שמייכלען אַפילו אזוי ווי עס בעדאַרף צו זיין,
ווען מען שטייט מיט אזוינע הויזן, אויף אזוינע פיס, און
מען רעדט אזוי,
צו אַ שיינער פרוי,
אין דער גאַלדענער „לאַבי“ פון שיינעם ראַיאַל־האַטעל.

3

גיי איך מיר אזוי פון מיין אייגענער שמחה אין פראַס און צילינדער;
און ווי מען שלעפט אַ הינטל אַ קראַנקס אויף אַ זיידן שטריקל,
שלעפּ איך עפעס, וואָס מען האָט מיר געשאַנקען דאַכט זיך,
און וואָס איך ווייס נישט, צי איז דאָס אַ קעלבל צי אַ ביקל.
און הינטער מיר און אַלע מיט קעפלעך אַרונטער.
און פאַרווייז און אין ווייסן אַ סך קליינע קינדער
זינגען אַ קאַפיטל תהילים.
און אַרום זיי עפעס אַ מאַדנער פרעמדער עולם,
וואָס פרעגט אַפילו נישט צי מען וויל אים,
און העלפט אונטער.
און פון גאָר הינטן, כמעט פון דערווייטנס, — אַ גולם
וואָס טראַגט אויף די פלייצעס אַ באַרג ביז אונטערן הימל,
און וואָס אַלץ אויף אים איז שפינגעוועב און שימל.
און באַ מיר אין דער היים, באַס ים מיין אייגן ווייב און קינד —
ביידע מיט גאַלדענע האָר אין דעם זאַלציקן ווינט
וואָס ברעכט איבער זיי אינם איינציקן בוים די צווייגן —
און ביידע בלייך
און מיט אַפענע מיילער —
קוקן און שווייגן.

מען נעמט און מען טוט זיך אַ שטריימל אָן, אויב מען וויל,
 און מען גיט זיך אזוי אַ זעץ אוועק אויפן דיל;
 און מען הויבט זיך אָן דרייען אויפן געזעס אין אַ ראָד,
 און מען רעדט זיך איין אַז דאָס לויבט מען אזוי דעם ליבן גאט,
 וואָס האַלט אַ קליין וויינענדיק מלאכ'ל אויפן שוים
 און צופט אים איינציקווייס די גאָלדענע הערעלעך אויס.

נאָר אויב עס דאַכט זיך, אַז גאט איז מיד פון דעם לויב,
 נעמט מען און מען גיט זיך מיטאַמאָל אַ הויב,
 און מען גיט אַ שטרעק אַרויס דורכן פענצטער דעם קאַפּ,
 און צום ערשטן-בעסטן, אונטן, גיט מען אַ געשריי אַראָפּ:
 פאַמעלעך, פעטער, גיט אַכטונג און היט זיך ווי איר גייט,
 נאָר אויב יענעם געפעלט ניט און ער גיט ווי אַ הונט פון קייט
 זיך אַ ריס, און הויבט אָן לויפן אין דער לופטן מיט די הענט
 וואוהין די אויגן הייסן, — מיינט ער דאָך, אַז סע ברענט;
 טראַכט מען זיך שטילערהייט: מילא, אפנים, אַז ס'איז ניט
 באַשערט

צו קענען שרייען ווי אַ נביא און צו ווערן געהערט.

נאָר וויינען צוליב דעם דאַרף מען ניט. דאָס איז ניט שייך,
 ניט פאַר די ווענט, נאָר אפילו פאַר זיך אליין.
 דאָס בעסטע דעמאָלט איז, מען שווייגט, אָדער מען נעמט נאָר
 און מען גייט אַראָפּ און מען זעצט זיך צווישן אַלע ווייבער אַ פאַר,
 און מען הייסט זיי עפענען די מיילעך, און מיט אַ שטיקל קויל
 פאַרשרייבט מען וויפל איטלעכע האָט ציין אין מויל;
 און מען דריקט אָפּ אַ זיגל אויף דעם און מען שיקט דאָס אוועק
 צו דעם גרויסן געלערנטן מעקארטי מעקמעק,
 וואָס אַלע נאַכט

בינדט ער — מיט א גרויס געוויין,
זיך ברילן צום פופיק צו פארן שלאָפנדיין ;
און וואָס טוט דאָס — ווי סע הייסט — ווייל ער טראַכט,
אז ווען די אויגן וועלן זיין פונם שלאָף פארשטעלט
זאָל כאַטש דער נאַרישער פופיק זען וואָס סע טוט זיך
אויף דער גרויסער וועלט

1924

א סאמעטן קלייד

האָט די פּרױלײַן אײַן בעט זיך געשטעלט אויפן קאָפּ
און מיט די נאַקעטע פּיס אײַן דער לופטן
אַזוי ווי אַ ווינט זיך צעוויינט;
— אַ סאַמעטן קלייד, אַ סאַמעטן קלייד!
האָט איר די אַלטע מיט אויגן פאַרמאַכטע פאַרשלאָפּענערהייט
צוגעזאַגט קויפן אַ מעשענעם גרויסן טראָמפּייט
זי זאָל קענען די באַסן צעבלאַזן, ווען זי וועט וועלן.
איז דאָס דער פּרױלײַן, וואָס האָט זיך געשטעלט אויפן קאָפּ
נישט געפּעלן.
האָט זי די נאַקעטע פּיס אײַן דער לופטן,
אַזוי ווי אַ בייגל פאַרדרייט
און זיך איינגעשפּאַרט דוקא;
— אַ סאַמעטן קלייד, אַ סאַמעטן קלייד!
האָט די אַלטע די אויגן געעפּנט און שטיִלינקערהייט
געשוואַרן זיך, — אויב זי וועט שלאָפּן; זאַגט זי איר צו
צו קויפן באַם פּאַסטוד די רויטינקע פּלייט
וואָס מען קען אויף איר מאַכען דו-דו-ר און דודל-אַו-דו.
האָט דעמאָלט די פּרױלײַן, וואָס האָט זיך געשטעלט אויפן קאָפּ
שוין טאַקע אַזוי ווי פאַרגעסן כּמעט אָן דעם סאַמעטן קלייד,
און מיט די נאַקעטע פּיס, ווי אַ קינד, מיט די הענטלעך פאַר פּרױ-
זיך געשטרעקט און געשפּרייט
און געפּאַכעט מיט זיי אײַן דער לענג
און געפּאַכעט מיט זיי אײַן דער ברייט,

ביז זי האָט זיך ווידער דערמאָנט.
און מיט די פיס אין דער לופטן אזוי ווי משוגענערהייט
זיך איינגעשפארט דוקא נישט אנדערש ;
— א סאַמעטן קלייד, א סאַמעטן קלייד !

1924

דאָס ליד פון דעם געשטאַרבענעם פאָן

געשטאַרבן דימיטרי, אַ פאָן אין דער וועלט,
— זונעלע מיינער, זונעלע מיינער.
האָט דאָס גלעקל גערופן דעם פויער פון פעלד :
קום, דער טויטער איז דיינער.
האָט דער פויער צומערשטן זיך אָפגעקערט
און געענטפערט: נישט מיינער, נישט מיינער.
נאָר דערנאָך ווען אים האָט זיך געדאַכט אַז ער הערט
אין דעם רוה פון גלעקל וויינען דעם טויטן,
איז ער מיט אויגן אַראָפּ צו דער ערד
מיט דעם גרינעם נאַרטל אין העמד זיין רויטן,
געגאַנגען הינטער דעם טויטן.

טראַגט מען דעם פאָן אויפן צווינטער אַרויס,
— זונעלע מיינער, זונעלע מיינער.
האָט דאָס גלעקל גערופן אַ אידן פון קלויז :
קום, דער טויטער איז דיינער.
האָט דער איד צומערשטן דאָס ספר פאַרמאַכט
און געענטפערט: נישט מיינער, נישט מיינער,
נאָר דערנאָך, ווען אים האָט זיך אויסגעדאַכט
אַז ער הערט ווי מען הייסט אים קריעה רייסן,
איז ער שווער און פינצטער אַזוי ווי די נאַכט
אין זיין אייביק קאַלטן קיטל דעם ווייסן,
געגאַנגען קריעה רייסן.

ליגט דער פאן שוין לעבן זיין גרוב, אויפן גראָז.
— זונעלע מיינער, זונעלע מיינער.
רופט דאָס גלעקל דעם הונט אַרום הויף און שלאָס:
קום, דער טויטער איז דיינער.
האָט דער הונט זיך אַ צי געטאָן אַרויף
און געענטפערט: — ניט מיינער, ניט מיינער.
נאָר אַז ער האָט געהאַרכט — און עס הערט ניט אויף
דאָס גלעקל רופן צום גרוב וואָס איז אָפן,
איז ער אַוועק פון שלאָס און פון הויף
און ווי גיך מען קען — צום גרוב געלאָפן
וואָס איז שוין געלעגן אָפן.

ליגט דער פאן שוין אונטער זיין בערגעלע ליים.
— זונעלע מיינער, זונעלע מיינער.
שווייגט דאָס גלעקל שטיל, גייט דער פויער אַהיים —
צוריק, צו דער זאָרג צו זיינער,
זעט דער הונט אים גיין, שטייט ער אויף און גייט מיט,
רופט דער פויער אים, ברודער מיינער.
דערזעט זיי אינאיינעם פון קלויז דער איד
אַרויסגיין פון צווינטער-טויער,
וויל ער גיין מיט זיי און ער רירט זיך ניט,
ווי דער גאט דער שטיינערדיק־גרויסער
איבער אים — באַם צווינטער טויער.

1927

דער פאן האָט געזאָגט

דער פאן האָט געזאָגט : דו קום וועסטו זען
ווי דיין מאן האָט צעטראַטן מיין ברויט און גראָז ;
און זי האָט אַרונטערגעלאָזן איר קאַפּ,
און זי האָט אים נישט איבערגעפרעגט פאַרוואָס.

דער פאן האָט געזאָגט : דו קום צוגיין
אין אַ ריינעם אונטערקלייד און העמד ;
און זי האָט געהערט ווי עס וויינט אונטער אים
איר לייב אַזוי ווי אַ הונט אין דער פרעמד.

דער פאן האָט געזאָגט : דו קום פאַרנאַכט,
ווען אַלץ איז ווי בלוט, פון קינדער, רויט ;
און איר האָט זיך געראַכט אַז זי הערט ווי עס רעדט
איר קינד, וואָס דער הונגער האָט געטויט.

דער פאן האָט געזאָגט : דו קום ווי אַ שוואַלב,
וואָס פליט אוועק פון דער קאַלטער וועלט ;
און זי האָט געטראַכט אַז אויך זיין זון
האָט זי צו זיך ווי אַ הור באַשטעלט.

לאס-אנרושעלעם

באם קאנצערט פון א וואונדערקינד האָט מ'ך פאַרמאָטערט
דאָס געוווּיזן פון א קלעזמער אָן אַלטן.
ער האָט רומאַטיזם אַזוי, אַז ער קען שוין
קוין פּירל אין האַנט ניט האַלטן.

נאָר צו טרייסטן זיך — האָט ער געזאָגט, ר'עט נאָך שפּילן;
ער הערט ניט אויף צו האַפּן.
און דאָס האָט מ'ך דערמאָנט אָן מיין אייגן גורל,
וואָס לאָזט מ'ך קוין נעכט ניט שלאָפּן.

געקומען אַהער אין דער וואַרעמער געגנט
אַ קראַנקער זיך דאָ צו היילן,
און מען שניידט מיין לייב אַזוי ווי לעקאָך
אויף אַ שמחה אויסצעטיילן.

איך בין שטיל, דאַכט זיך, ווי אין ווינט אַ פּעדער
פון אַ צעריסענעם פּעכער,
און זיי איבער מיר קויטיק־שוואַרצע און רויטע
ווי קוימענעם איבער די דעכער.

איך זוך ווי אַ קינד אויף דאַטשע אַ בוימל
מיט קאַרשן עמלעכע רויטע,
און זיי שיקן מיר זקנות מ'ך צו מעסטן
ווי קהל תּכריכים אויף טויטע.

איך ווארט ווי דורך א פענצטער מיט גראטעס
אויף א טרייסטוואָרט אין מיין טרויער,
און זיי — ווי קינדער מיט פּוּרִיס־גראַנערס,
מיט סודות פון אויער צו אויער.

זייערע מאַנען, דאַכט זיך, אויסגעראַרטע
כאַטש איינער פון צווייטן רייכער,
און זיי — דורך סאַמעט און זיידנס — מיט קנייטשן,
ווי מיט וואורשטן אַרום די בייכער.

זעץ א שוסטער אַנדער צווישן פרויען —
זעט ער שייך ווען ער זיצט געבויגן.
איך זע ווי אין מרחץ א טוקערן אייביק:
ביילן מיט הינעראויגן.

א מערדער — אזוי געבוירן אפשר —
בינדט מען די פיס אין קייטן,
און א דיכטער לאָזט מען זיך חנ'דלען מיט פרויען,
וואָס זיצן מיט שוים צעשפּרייטן.

מיר איז רעכט ניט איינמאַל אַליין זיך צו וואַרפן
ווי א זאַק מיט הינט אין וואַסער,
און פאַראַנען לייט אַזוינע מיט ברילן
וואָס רופן מיך מענטשנהאַסער.

נאָר מיין פריינדין, — דאָס בלוט דאָס יונגע,
קריגט זיך און גיט זיך ניט אונטער.
מען דאַרף טאַקע — זאָגט זי — ניט קוקן אפשר
ביז אונטער'ן העמד אַרונטער.

נאָר די צונג איז ניט קיין ווינט — זי זאָל דרייען
די פליגל פון אלטע מילן,
און אומגליק איז ניט קיין קינד אין וויגל
וואָס לאָזט זיך מיט רייד פארשפילן.

און וואָלט מען אין צייט — זאָגט זי — וועטשערע קאָכן.
קען מען שוין זיין אויך אויף דער עלטער,
און זאָל מען זיך אַנטאָן אַ שאַל אויב ס'ע דראָזשעט
פארנאכט ווען די לופט ווערט קעלטער.

און פרעגט זיך אין דרויסן אַ בלינדער — צו וועמען
קען מען אונטערפירן דעם בלינדן?
און דעם קאָפּ זיך צו וואַשן דאָרף מען ניט וואַרטן
ביז פרייטיק פאַר שבת-ליכט-צינדן.

און קיין שטערן אין הימל — זאָגט זי — לויכט ניט
ווי אַ פרוי אַזאַ פאַר די אויגן,
ווען מען זעט זי זונטיק ביינאַכט ביי אַ לעמפל
צו אַ שקארפעטקע צוגעבויגן.

און וואָס וואָר איז וואָר. ווען איך הער זי ריידן
ווערט מיר שוין קלאָר אינגאַנצן.
פאָרוואָס מען איז בייז, ווען מען זעט מיך מיט איר
אַמאָל אין אַ יובל טאַנצן.

מען טאָר — ווי געשריבן שטייט — ניט ווייזן
קיין אינגערס פון איר, פאַר דער אישה.
זיי הייסן דיך גריזשען ברויט פאַרעלטערטס
באַ אַ מולטער מיט בולקעס פרישע.

זיי היטן אליין זיך פאר פלייש פארעלטערטם,
וואָס קען ווערן סם אין מאָגן,
און די שמירעכז אויף זיי, אונדז צו נארן מיט יוגנשאַפט,
דאַרף מען ליידן און איבערטראָגן.

נאָר מיין פרוי — ניט אנדערשט אַ מלאַך פון הימל
געשיקט, מיך קראַנקן צו היטן.
צו ליידן — זאָגט זי — איז אַלץ נאָך בעסער
ווי צו האָבן שוין איבערגעליטן.

און דאָס לעבן גייט צוקינד מיט גוטסקייט
אין דער בייזקייט פון פרויען אפילו,
און באַנאַכט ווען מען זעט ניט וויינען זיי אפשר,
ווי אַ צדיק יום כפור צו נעילה.

מען קען דאָך ניט — זאָגט זי — מאַנען באַם שפיגל
וואָס מען זעט ניט מיט די אויגן.
און ס'איז ניט זייער שולד וואָס מיר זוכן אייביק
אין אַלצדינג רעגנבוין.

גיממא די גימאר, גיממא!

(א מתנת חבר דוד בערגעלסאן).

מאָל איך אַ ים מיט אַ שיף פאַר מיין זון,
און זינג, ווייל איך האָב ניט וואָס צו טון.
שפּרינגט אַ האָן ווי אַ לײַל פון ים אַרויס
און וויל אַ קריי טאָן — וואַקסט אים פון שוים
אַזוינס עפעס (וויי איז מיר ניט געשען)
וואָס מע זאָל באַ קיין צדיק אין באָד ניט זען.
זאָגט מיין זון מיר — פאַ, לאָמיר שותפים זיין,
און כאַפט דעם האָן אין נעץ אַריין.
ער איז אַ וואונדער צו ווייזן פאַר געלט. —
זאָג איך — ניטע, — אויב דיר איז ליב דיין וועלט.
אַ האָן אַזוינער — וואַיצימפאַקל,
איבערן פּראַקל רויטער יאַקל,
אונטערן פּראַקל לייבצודאַקל,
מאַקערטע גרוים
פון אונטן אַרויס,
און דער קיקערי - קיקערי - קיקעריקו —
נישטאַ. נישדאַדאַ. נישטו.

האָב איך מוראַ — מיין זון, טאַמער פּאַלגט ער ניט.
פאַרמעק איך דעם ים, און מאָל אַ יאַריד.
וואַקסט שוין דער האָן ווי אַ סוחרל אויס,
וואָס טאַפט און צעבלאַזט באַ אַ הינדל דעם שוים.
רופט מען צו מנין — כאַפט ער און לויפט

מיטן הינדל, וואָס ער האָט נאָך ניט געקויפט.
שריי איך פון מצוה וועגן אים נאָך,
זיך צו בויען באַ מוידמאַנאַכנילאָך.
שפּרינגט ער און מעקעט אַזוי ווי אַ ציג.
קלינג איך מיט גראַשן-געלט, קומט ער צוריק.

אַ האָן אַזוינער — וואַצימפּאַקל.
איבערן פּראַקל רויטער יאַקל,
אונטערן פּראַקל לייבצעדאַקל,
מאַקערטע גרויס
פון אונטן אַרויס,
און דער קיקערי - קיקערי - קיקעריקו —
נישטאַ. נישדאַדאַ. נישטו.

טראַכט איך — אפשר גאָר בין איך הונגעריק,
מאַל איך אַ וואורשט מיר, מיט ברויט אַ שטיק.
הער איך מען שעפטשעט — וואורשטוימיס-לעכעס
און מען מאַכט מיר פון הינטן אַ בראַכע אויף דעם —
זאָג איך — שאַלאָם — און פאַרשטאַפּ מיר די נאָז,
און שיק צום פאַרווערטס- און טאַג-באַלעבאַס.
לויפט דאָס סוחרל אויף אַלע פיר,
און קערט זיך וואַיענדיק אום צו מיר
מיט אַ בייץ אויף אַן אָפגעקוועטשטן פוס,
און מיט געלס אַרום מויל (סימן גאַלד) פאַר אַ גרוס. —
אַ האָן אַזוינער — וואַצימפּאַקל.
איבערן פּראַקל רויטער יאַקל,
אונטערן פּראַקל לייבצעדאַקל,
מאַקערטע גרויס
פון אונטן אַרויס,
און דער קיקערי - קיקערי - קיקעריקו —
נישטאַ. נישדאַדאַ. נישטו.

זע איך, ער לערנט זיך פאר א הונט,
 ווייל דאָס קרייען איז פאר אים ניט געוונט.
 האָב איך מורא — מיין זון, וואָס לאַכט שוין צו הויך,
 ס'זאָל אים עפעס פון אונטן ניט אויסוואַקסן אויך —
 שריי איך — אין האַנט מיט מיין קאַפּעליוש —
 אַקאַטאַ, פּשאַקרעוו, און פּאַשאַל און אַהוש.
 שרעק איך איבער מיין ווייב. — מאַכט זי : טשעפע ניט.
 וואָס ווייסט מען היינט — זאָגט זי — גאַט-באַהיט.
 בעסער גיט אים — זאָגט זי — אין העלדזל אַרײַן
 אַן אייעלע — ס'זאָל אים גרינגער זײַן.

א האָן אַ זוינער — וואַיצימפּאַקל.
 איבערן פּראַקל רויטער יאַקל,
 אונטערן פּראַקל לייבצעדאַקל,
 מאַקערטע גרויס
 פון אונטן אַרויס,
 און דער קיקערי - קיקערי - קיקעריקו —
 נישטאָ, נישטדאַדאַ, נישטו.

זאָג איך — זונאַסי, דיך אַרט ניט אַ האָר,
 וואָס דאָס איז מיין מזל צום גוטן יאָר.
 דער סמאָלעקאַפּ האָט זיך אַ פּויגל אין שטייג,
 און דער קאַוואַל זינגט ווי אין פּויסט דאָס געצײג.
 און אישטאַך — קוים וויל ער מיט פאַרב אין ליד
 עפּיס טון מיט דער וועלט, וואָס געפּעלט אים ניט —
 רוקט זיך אונטער צו אים אַ באַשעפּעניש,
 אַ דאָס-און-יענצל, — מצרים-געמיש,
 און זעצט זיך אים אָן אונטער זײַן פּידזשאַק,
 ווי אויף צאָנווייטיק אַ געשוואַלענע באַק.

א האָן אזוינער — וואַצימפּאַקל.
איבערן פּראַקל רויטער יאַקל,
אונטערן פּראַקל לייבצעדאַקל,
מאַקערטע גרויס
פון אונטן אַרויס,
און דער קיסקערי - קיסקערי - קיסקעריקו —
נישטאָ. נישטדאַראַ. נישטו.

האָב אײַך אַ לײַדל

בין איך דער ריצער פון האַצאַצאַ?
איך בין דער ריצער פון האַצאַצאַ.
פרעג איך באַ מיין געליבטער פרוי —
ווי קומען גאַלדענע וואַנסן צוויי
צו אַ קאַץ אַזאַ, וואָס איז ווייסער פון שניי?
ענטפערט זי מיר, אַז דער פּאַליאַק דער גוי,
דער וואָס וואוינט באַ אונדז, נאַשט האַניק פון סלאַי,
און ווען ער ראַזירט זיך פאַרגעסט ער די האַר
צונויפצוקלייבן, צום גוטן יאָר.

רעדט פון גאַלד און פון האַניק מיין פרוי,
האָב איך אַ לײַדל, וואָס זינגט זיך אַזוי —

אַ זייפּנבלאָז מיין רעגנבוין,
ווי קען איך זיין פּריילעך און געזונט, —
ווי קען איך זיין פּריילעך און געזונט, —
אז דו האַסט מיט דייע קעצישע אויגן
געמאַכט מיר אין מיינעם האַרצן אַ וואונד,
מיט דייע קעצישע אויגן.

בין איך דער ריצער פון האַצאַצאַ?
איך בין דער ריצער פון האַצאַצאַ.
פרעג איך באַ מיין געליבטער פרוי —
ווער האָט דיר דעם שנור מיט די פּערל געבראַכט,

וואָס זינגען אויף דיר, ווי די די שטערן באַנאַכט?
זאָגט זי, דער שטאַפּיק פון פעסל מיט וויין
האָט אַ שאַס געטאָן ביז אין הימל אַרײַן,
און האָט מיטגעשלעפט מיט זיך אויף צוריק
שטערנדלעך, זיבן מאָל טויזנט שטיק.

רעדט פון וויין און פון שטערן מיין פרוי,
האָב איך אַ לידל, וואָס זינגט זיך אזוי —

אַ זײַפּנבלאָז מיין רעגנבויען,
וואָס טױג מיר יעצונטער דיין ליכטיקע שײַן, —
וואָס טױג מיר יעצונטער דיין ליכטיקע שײַן, —
אַז אומגליק אַ מכול האָסטו מיט די אויגן
מיר געגאָסן, אין מײנעם האַרצן אַרײַן,
מיט דיײנע קעזישע אויגן.

בין איך דער ריצער פון האַצאַצאַ?
איך בין דער ריצער פון האַצאַצאַ.
פרעג איך באַ מיין געליבטער פרוי —
וואָס האַצקעסטו אויף צעפוקעניש מיר —
ווער האָט אַזאַ פײער צעלײגט אונטער דיר?
זאָגט זי, אַז לעבן מיר איז איר קאַלט
ווי באַנאַכט אינמיטן ווינטער אין וואַלד,
און ווייל זי האָט פײנט אַ פײערטאָפּ,
נייט זי אַ טענצל אַרויף און אַראָפּ.

רעדט פון טאַנץ און פײער מיין פרוי,
האָב איך אַ לידל, וואָס זינגט זיך אזוי —
אַ זײַפּנבלאָז מיין רעגנבויען,
וואָס דאַרף איך די שאַינע וועלט אַרום דיר, —

וואָס דאַרף איך די שאַינע וועלט אַרום דיר, —
אַז איך שטיי באַ דער שיין פון דיינע אויגן,
ווי אַ יתום אונטער אַ פּרעמדער טיר,
באַ דער שיין פון דיינע אויגן

בין איך דער ריצער פון האַצאַצאַ?
איך בין דער ריצער פון האַצאַצאַ.
פּרעג איך באַ מיין געליכטער פּרוי —
וואָס זעסטו מיך אויף מיין זונדל'ס פּערד, —
און וואָס איז די קאַטשעלעקע מיר פאַר אַ שווערד?

זאַגט זי, איך זאָל זיך אָנהאַלטן שטאַרק,
ווען כ'זועל רייטן איבער אַ טייך מיט אַ באַרג
און זי הייסט מיר אָפּגעבן גרוסן צוואַי
צום באַק מיטן חזן פון קאַלעמאַי.
רעדט פון באַק און פון חזן מיין פּרוי,
האַב איך אַ לידל, וואָס זינגט זיך אַזוי —

אַ זייפּנבלאָז מיין רעגנבוין,
חזן און באַק זיינען טאַקע צוואַי, —
חזן און באַק זיינען טאַקע צוואַי, —
נאָר איך — באַ דער שיין פון דיינע אויגן,
זינג איינער אַליין פּריטשעם שענער פון זאי,
באַ דער שיין פון דיינע אויגן

אזוי כסדר

(צו די מוזיקער: אויב ס'איז מעגלעך,
בעט איך זינגען דאָס ליד מיטן מאַטיוו פון:
„ליובא מאַיאַ ליובאַ“).

פאַרנאַכט גיט מיין אומעט זיך אַ צעבלי
ווי קראַפּיווע, אונטער אַ חורבה באַם טיר —
טו איך זיך אָן און איך פאַר אויף שפּאַציר.

וויגן זיך פעטע ווי יוסף'ס קי
זיבן ווייבער אין סאָבוויי וואָס פליט מיט מיר,
בין איך מיר אין מצרים דאַכט זיך מיר.

שטעלט מען זיך אָפּ און איך קריך אַרויס,
שטיי איך שוין ווידער פאַר דיין הויז,
שטרעק איך מיין האַלדז ביז מיר דאַכט איך זע אויס
ווי אַ שוואַן אויף אַ טייך אין אַ פּרעמדן גאַרטן,
גיי איך צו אין קאַפּעהויז, צו וואַרטן דאָרטן,
מיט אויגן צום טיר ווי אַ שפּילער אויף קאָרטן,
אויף דיר צו וואַרטן דאָרטן.

די קאווע איז שטאַרק און גיט מיר אַ ברי,
מאָל איך דערווייל ווי אויף פּאַפּיר
אויפן טישטוך, אַ זאך וואָס איך פאַנטאַזיר.

זאָנט מיין שכן, אז מען צעפירט נאָך מיט פי
אין דייטשלאַנד מילשטיינער, קאָרן און ביר,
און אז אויך דאָס ווייב זיינס זשליאָקעט ביר.

שלאָנט אים איבער אַ פרייליך, וואָס האָט געזען
אַ סאָלדאט וואָס איז ניין פּוס גרויס געווען
אין אינדיע — צוריק אַ יאָר צען.
זאָנט דער פּראָפעסאָר, אז כינע איז גרעסער,
און קראַצט זיך אין זיין באָרד מיט אַ מעסער
בעט איך, דאָס פענצטער עפענען בעסער,
ברענגט מען מיר אויך אַ מעסער.

טראַכט איך אוועקצופאַרן פּון הי,
פּאַלט אום דאָס טייגלאָז וואָס איך באַריר,
גיט אַ נאַסע די אַש אַ צעשמיר —
דערזע איך צוויי שוואַרצע, אַן ער מיט אַ זי,
ווי שולמית מיט שלמהן, מיך מיט דיר,
טוט מיר וויי אויף זיך אזוי ווי אויף דיר.

מיר קלעפּן זיך, דאַכט זיך, שוין ביידע ווי קיט
מיט די אויגן איינער צום צווייטנס טריט,
און מיר זעען זיך — און זעען זיך ניט.
אַ ציגל לעבן אַ ציגל אין קוימען,
און פּאַרטיק ווי אַגרעס צוויי אָדער פּלוימען,
און זוכן זיך ווי שולמית מיט שלמה'ן
מיט אויגן, אַגרעס און פּלוימען.

נאָר איך זאָג דיר אויס, ביסט מיר נאָנט סיי ווי
ווי דאָס קליידל מיט קעסטלעך מיט ווייסע — דיין ציר
לויכטן די נעכט מיר, וואָס איך פּאַרליר.

נאָר ווען איך קום אַהיים אינדערפרי
איז דאָס ניט מיין באָרד וואָס איך ראַזיר,
נאָר אַ מצרי ווידער, וואָס איך ראַזיר.

דיין שטוב פון דער ווייטן איז מיין אַריענט,
און ווייל מיר דאַכט אַז דו שטרעקסט די הענט
ווי אַ קינד וואָס מ'האַט איינגעמויערט אין ווענט,
ווערט די זון אין מיין אויג ווי מילך פאַרזויערט,
און איך זוך געצייג וואָס ברעכט און בויערט,
ווי אַ גנב וואָס האַרכט אַרום זיך צי מען לױערט
זוך איך געצייג וואָס בויערט.

דער ראַדיאָ אין הויז וויזאַווי
שפּילט שוין דאַכט זיך אַ מאַרנגן־שיר.
אויף אַ פּויק מיט אַ פּלייט מיט אַ קלאַוויר.

נאָר די פרוי דאָרט גיט אויך דאָס הענטל אַ צי
פון עלעקטרישן בעזים, וואָס ווערט אַ געשוויר,
און איבערן טעפּיך זינגט דאָס געשוויר.

צומערשט ווי אַ כריפּעדיקער טענאַר,
דערנאָך ווי קעץ מיט הינט אַ כאָר,
ביז סע ווערט פון דעם דזשעז צום גוטן יאָר.
נאָר אַז איך האָב ניט מיט וועמען צו טאַנצן,
צעקוועטש איך מיר צוויי קאַליפּאָרניע מאַראַנצן,
און טרינק אויס מיט אַ זופּ אַליין אינגאַנצן,
די צוויי קאַליפּאָרניע־מאַראַנצן.

אַרלעקיין

פון זיבן גאָרטנס בלומען האָט מען קרענץ געפורעמט
און זיי געבראכט אַהער צו ערן אַרלעקינען ;
און ער באַם וואַנטשפּיגל פון אונטערן פּאָרהאַנג
שטייט און קוקט אויף זיך אין מיץ און קינדערהויזן,
ווי אויף אַ פּרעמדן ערגיץ, וואָס איז קראַנק צום שטאַרבן ;
און בלוז דער שאַטן זיינער, אַט די וויסמע מאַלפּע,
וואָס האָט זיך אויסגעלערנט נאַכצוטאָן דעם מענטשן
בויגט די קני, ווי ער, קאָזט די הענט אַרונטער,
און האַרכט פאַרשטאַרט אזוי צו דעם סאָליסט דעם פּידלער,
וואָס טראַגט דעם הויקער זיינעם אין אַ קלייד אַ זיידנס,
און הייסט די פינגער זיך אליין באַוויינען, —
בעת די טענער זיינע דאַרפן צינדן
פּרייד, ווי חופּה-ליכט, צו ערן אַרלעקינען !

וואָס שרייט אזוי דאָס פּאַלק און הייבט די הענט, ווי פּאַקלען,
און שטרעקט מיט העלדזער זיך, ווי הענער אויפגעזאַמלטע,
וואָס זאָגן אָן דעם מאַרגן ?
אַ גרויסע שיף שניידט דורך דעם ים, — צערייסן זיך וואַלן,
רוישן זיי און הויבן זיך, ווי בערג באַוועגעלעכע.
די שיף אָבער ברענגט אפּשר גאָלד אַהער פון ערנעץ
צי אפּשר הענט פון אַלטע לייט, וואָס שטרעקן זיך אַהער. —
וואָס אָבער וויל דאָס פּאַלק פון אַרלעקינען,
אַז בלוז אפּשר צוריק אַהינצו בענקט ער,
וואו ער האָט ווענט געהאַט צו איבערשטייגן

אזוינע ריזיקע, ווי בערג, וואָס איבער וואַלקנס —
 דאָ אַרויפצוגרייכן?
 און וואָס האָט ער געבראַכט מיט זיך פון יענע וועגן,
 בלויז אפשר טעג אזוינע מאָדנע וויסטע,
 ווען ער האָט וויינענדיק פון טרוקן ברויט גע'חלומ'ט,
 און נעכט מיט גראָז צוקאַפנס אונטער קאַלטע שטערן,
 און דעמאָלט האָט אים דאָך קיין קרייד
 ניט אויסגעפעלט צום פנים זיינעם,
 און נישט קיין פאַרב צו רויטלען זיך די אויגן,
 נאָר ווען עס וויינט אפילו ערגיז'וואו אַ הונט
 אין אַזאַ נאַכט אין דרויסן,
 איז עמיץ דאָ, וואָס גייט פאַרביי און שטילט אים אין.
 ארלעקינען האָט דער וועכטער איינגעשטילט,
 דער גוטער, — מיט אַ ברום ווי פון אַ בער אַ בייזן,
 דער בייזער — מיט דער פּיאַטע אויף די ריפן זיינע,
 און וויטער האָט זיך קיינער מער נישט אומגעקוקט אויף אים.

נאָר אפשר איז דאָס גאָר דער גרויסער וואונדער-כישוף,
 וואָס גיט דעם וואַרט (וואָס איינער רעדט צו טויזנט),
 אזויפיל הייליקייט נביא'ישע און ריינקייט,
 אַז אַלע די, וואָס האַרכן, גלויבן טאַקע
 ווי קינדערלעך וואָס ווייסן נאָך פון גאַרנישט.
 ווי אָבער ווען דאָס רעדט דער וויסטער לץ בלויז,
 וואָס ווייזט זיך אין אַ קרוין מיט זילבער-גלעקלעך
 אין אָנהויב און באַם סוף פון אַלע שפּילן,
 און יענער קען דאָך צוגלייכן צום שוואונג פון אַדלעך,
 — אויב נאָר דאָס פאַסט צום שפּיל — אַ טויטע קאַץ אפילו?
 נאָר זאָל שוין זיין, אַז אויך דער מענטש קען שוועבן,
 און אַז פון אַלע פייגל האָ
 איז ער דער איינציקער, וואָס שוועבט אָן פליגל.

וואָס אָבער טויג דאָס אונדזער ארלעקינען,
 אז גאָר קיין מאָס האָט נישט די בלויע ווייטקייט,
 און אז ווי הויך עס זאָל דער מענטש ניט פליען,
 זעט מען אים אַ פינטל בלוז פון אונטן,
 נישט גרעסער פון אַ פליג, וואָס אויף אַ באַדאכין ?
 און אז ער גיט זיך איבער שוין אינגאנצן צו דער בלויקייט,
 אזוי אז אונטן זעט מען גאָרנישט מער,
 צי וויינט ער דעמאָלט נישט אויף זיך אַליין
 וואָס ער איז אפילו נישט דער מינדסטער וואַלקן
 פאַר דעם, וואָס היט האָס ברויט אין פעלד,
 פאַר אַלע די, וואָס לעבן ?

נאָר אפשר איז דאָס פאַלק אַ קינד ?
 און דעמאָלט איז דאָך ארלעקין אַ שפילעכל בלוז,
 וואָס קען פון זייער בלינדן כח שפילעוודיקערהייט
 צעבראַכן און אוועקגעוואַרפן ווערן,
 איידער נאָך די זון וועט ווידער אויפגיין ?
 און אז מען וואַלגערט זיך אזא — אַרום שוין
 אויף דער וועלט דער גרויסער,
 צי שטרעקט מען דעמאָלט ניט אַליין די הענט שוין
 אפילו צו דער מויז, וואָס וויינט אין ווינקל ערניק,
 אפילו צו דער שטרוי, וואָס ציטערט אויף אין וויינט
 צוליב דעם זעלבן גורל — ?

נאָר אפשר איז דאָס פאַלק מקנא ארלעקינען
 און ס'איז אַהערגעקומען זיך אַליין צו טרייסטן
 פאַר טויזנט נעכט, וואָס האָבן אים גענאַרט
 מיט שיינקייטן גע'חלומ'טע אזוינע,
 ווי קאלומבינע, ווען זי טאַנצט פאַר אים, איר ארלעקינען,

ווי קאלומבינע, ווען זי פאלט א קינד א ציטערדיקס
 אין זיינע אַרעמס?
 נאָר דעמאָלט איז דאָך ארלעקין געשלאָגענער פון אלע: —
 עס שטאַרבט דאָך אין זיין נאָכגעקרימטן שפּיל —
 זיין בענקשאַפט ווי אַ טויב אַ ווייסע אונטערן בלאַנקן חלף,
 און סע וויינען דאָך אפּילו זיינע הענט,
 וואָס גלעטן קאלומבינען,
 ווי אונטער זיי די האָר אירע די גאָלדענע,
 אַן אַרימען פאַריקן-מאַכערס קונסטווערק, נעבעך,
 וואָס איז מיט קופּער-געלט באַלוינט געוואָרן.
 און וואָס איז אים די שיינקייט פון איר שענסטן שמייכל,
 וואָס שיינט פון ווייטנס, ווי אַ רעגנבויען,
 און פון דער נאָענט געזען איז דאָס אַ ליאַלקע-פנים,
 און איז אפּילו נישט קיין זייפּנבלאָז אַזוינער,
 וואָס גיט אַ רגע פרייד דעם קינד, דעם נאַרישן,
 וואָס ווייסט פון גאַרנישט — ?

פון זיבן גאַרטנס בלומען האָט מען קרעניץ געפורעמט
 און זיי געבראַכט אַהער צו ערן ארלעקינען;
 און ער באַס וואַנטשפיגל פון אונטערן פאַרהאַנג
 קוקט אויף זיך און אויף דעם שאַטן זיינעם,
 וואָס ווייזט אים שטומערהייט די פינצטערניש די גרויסע,
 וואָס ער אַליין פאַרשפּרייט מיט זיך אַליין אַרום זיך.
 און ווי אַ בלינדער צווישן ווענט אָן פענצטער
 וויינט אין ארלעקינען די נשמה זיינע, וואָס אין קראַנק צום שטאַרבן!

— ווער וועט אים אויסלייזן פון זיך אַליין, דעם פינצטערן?
 — די פינצטערניש די אייביקע, די ערד, וואָס וועט אים צודעקן,
 זי וועט אים אויסלייזן פון זיך אַליין דעם פינצטערן.

— וואו וועט אהינלומען דאָס לֶעבן זיינס, דאָס אָפּגענארטע?
 — אינאיינעם מיטן גראָז, וואָס איבער אים,
 וועט וויגן זיך דאָס לֶעבן זיינס דאָס אָפּגענארטע.
 און וויינען וועט עס, ווי דער ווינט, וואָס וועט פאַרבייפליען,
 און ווי דער בלינדער צער פון דעם סאַליסט, דעם פידלער
 וואָס טראַגט דעם הויקער זיינעם אין אַ קלייד אַ זיידנס
 ווען ער חלומט ;
 און ווי די אייביק טונקל-בלויע ווייטקייט אין דער הויך,
 וואָס קוקט אַראָפּ מיט טויזנט קאַלטע אויגן,
 אויף אים, דעם גראָז, וואָס וויגט זיך איבער אים,
 אויף אים, דעם ווינט, וואָס פליט פאַרביי און וויינט — — —

די פייער מענטשעלעך

ווי א תפיסה אויף אייזערנע רינגלען פארמאכט,
איז געלעגן די שטאָט אין יענער נאכט.
עס האָט אפילו נישט געברענט
קיין גאסנלאָמפ אַרום די ווענט.

נאָר ווען דער בעטלער אין בלוטיקן קלייד
האָט אָנגעקלאַפט מיט דער שקלאַפֿן־קייט,
וואָס ער האָט געשלעפט אויף אַלע פיר —
האָט זיך אויפגעעפנט יעדע טיר.

אַבער נישט מ'האָט געזען א געחלומט ליכט,
ווי מען זעט אין שלאָף אַמאָל אומגעריכט;
נאָר פון בעטלער'ס טאַרבע אַרום — זיין ברויט
האָט געלויכטן, אזוי ווי א מאָרגנזון רויט.

און הינטער אים מיט א זויג־קינד פאַראוים
איז געגאנגען די ליבע, ליכטיק און גרוים;
און דער טרויער הינטער איר געשמעלט
האָט געטראַגן דאָס קראַנקע האַרץ פון דער וועלט.

און די זקנים האָבן גאַרנישט געזאָגט,
נאָר זיי האָבן אַלע פאַר פרייד געקלאָגט;
און די סינדער האָבן נאַקעטערהייט
געקוקט מיט אויגן, ווי שמערן, פאַר פרייד.

און נישט מען האָט זיך אַליין דעם וועג
פאַרלייגט מיט טויטע אין וויסטן געיעג ;
נאָר מיט קעפּ און ארעמס צו טורעם אַרויף
האָט מען געקוקט צו דעם ליכט, וואָס גייט אויף.

אויפן טורעם — פון קיינעם נישט געהיט —
האַבן אויפגעבליט און אַרונטערגעגליט
זיבן פייער-מענטשלעך, וואָס האָבן גענייט
פאַר דעם טויט אַ גאָלדן טויטנקלייד.

און ווי אַ וואונדערלעך גלאַקנגעקלאַנג,
האָט אַרונטערגעלויכטן זייער געזאַנג
איבער נאָר דער שטאַט, — ווען זי האָט גענייט
פאַר דעם טויט דאָס גאַלדענע טויטנקלייד.

באם פענצטער דיינעם רויט און אָפּן

ווער עס שטרעקט די הענט צו דיר פון מײלן־ווייט
ווי צו דער מוטער איבער זיך אַ קינד, אין אָוונטצײט.

ווער עס גײט פֿאַרביי דיין פענצטער, און ער בויגט אַראָפּ
ווי איבער אַ געשטאַרבענעם זײן קאַפּ.

איך האָרד צו דעם וואָס זוכט אין חלום דײך,
ווי איך, מיט אויגן אָפּענע, וואָס זע דײך לעבן זיך.

פאַר אים דיין לײב דאָס נאַקעטע ווי אונטער אים אַ שטיין,
און איבער דיר פֿאַרשטויסענע וואָס קומען און וואָס גיין.

ניט ווי מלאכים ליכטיקע אויף לײטערס צו דער הויך,
נאָר ווי געשטאַלטן גרויע אין אַ ווייטן הויך.

פאַר אים באַגרעכער פינצטערע וואָס שאַרן זיך
מיט טױטע קינדער אויף די הענט פון אַש אַרויס
אַרום אַן אָפּגעברענט יתומים - הויז.

פאַר אים דורך אַלע פענצטער פון דער וועלט
די שרעק פון הענט,
וואָס צאַנקען ווי אין לעמפלעך יאַרצײט־קנויטן.

צום זון פון דור, האר פון אלע נויטן
רופן זיי —

ער זאל דאָס שטארבן אָפטון פון דער גרויסער ערד.

נאָר ער אויף ווייסן פערד ביים פענצטער דיינעם רויט און אָפן
ווי זיין האַרץ וואָס האָט פון אלעמען זיך אָפגעקערט,

ער בייגט זיך פון דיין וואונק ווי פון אַ שטיין געטראָפן —

און בלוטנדיק פון אלע וואונדן זיינע,
אין דעם ליכט דעם לעצטן פון זיין אייגן שטארבן —
לויכט ער איבער דיר ווי זון פארשפעטיקטע
אויף גאָלד פון גארבן.

1929

די באלאדע — דזשאן וויבלע

(א געשאנק — מיין חבר
יאסל דראסטן).

דער פוקס האָט דערוואָרנן די ווייסע הון, —
האָט דער האָן אַ טרייסל געטאָן מיט זיין קאָם,
מיט זיין רויטן קאָם, מיט זיין רויטן קאָם,
און דעם פאַרמערס יונגע שיינע פרוי
האָט אויף בריוו-פאַפיר ווי דער הימל בלוי
געוויינט אזוי לאַנג באַ דעם ליכט פֿון איר האַנט,
ווי צום טאַנץ אין סטעפּ, מיט דעם ליכטיקן יונג,
ביז עס האָט זי געצויגן צום פּיער פֿון סם, —

רויטהויטיקער פריינט מיינער, — ווער איז דער יונג,
וואָס באַשטייגט זיין פּערד מיט אַ ליבן-שפרונג?
דזשאן וויבלע פֿון ווייסן אַלאַסקא!

רויטהויטיקער פריינט מיינער — ווער אויף זיין פּערד
בויגט קיין גרעזל נישט איין אונטער זיך אויף דער ערד?
דזשאן וויבלע פֿון ווייסן אַלאַסקא!

און אז הינטער אים זינגט דער געשוואונגענער שטריק,
ווי אַ שפּין, וואָס איז זיכער צו פּאַנגען די פּליג, —
ווער לאַכט, ווי אַ וואַלד מיט אַ מויל ווייסע ציין,
און מיט אויגן, אזוי ווי דאָס נאָרדליכט שיין?
דזשאן וויבלע פֿון ווייסן אַלאַסקא!

א, וואונדיק הארץ מיינס, — זינג מיר דיין ליד
פון דער גרויסער און טונקעלער ערד,
וועמען יאָגן מיט פייער און בייטשן אין סטעפ
די וועסטערנער אויף די ווייסע פערד?
ווי ווילדע פייגל שרייען אין פלי
די וועסטערנער אויף די ווייסע פערד.
נאָר דער טויט נעמט קיינמאָל נישט אָפּ דאָס געשאַנק,
וואָס ער האָט שוין איינמאָל געשאַנקען דער ערד —
און אומזיסט, וואָס מען יאָגט דזשאַן וויבלע.

עס איז נישט דאָס פּעדערל רוים פון בלוט,
וואָס זוכט אין ווינט די ווייסע הון.
דאָס פּעדערל זוכט נישט אין ווינט די הון.
און עס איז נישט דער הוט מיט דעם רויטן כאַנד,
וואָס וויינט אין דער טויטער שטוב אויפן וואַנט.
נאָר דער שוים, וואָס וויינט אַרום מויל פון די הינט.
און די רייטער פליען דאָך אַלע שוין בלינד
אויף די לעצטע פּערד פון זייער טאַבון...
און עס קלאַנגט דאָך שוין ווי אַ וואַלף אין הייל,
דזשאַן וויבלע פון ווייסן אַלאַסקאַ.

רויטהויטיקער פריינט מיינער, ווער אין זיין הייל
באַקלאַנגט אַ גרוב איבער טויזנט מייל?
דזשאַן וויבלע פון ווייסן אַלאַסקאַ!

רויטהויטיקער פריינט מיינער, ווער האָט זיין ברויט
פאַרשאַנקען צום אָפּגרונט — אויס ליבע צום טויט?
דזשאַן וויבלע פון ווייסן אַלאַסקאַ!

און אין סטעפ באנאכט, — און מיט בלוט ארום מויל, —
ווער טאנצט ווי מיט שלאנגענקעפ אונטער דער זויל,
ווער טאנצט ביז צום גרויען מאָרגנטוי,
מיט דער טויטער — אין שלייערן נאָלד און בלוי ?
דזשאַן וויבלע פון ווייסן אַלאַסקא !

אָ, וואונדיק האַרץ מיינס, — זינג מיר דיין ליד
פון דער גרויסער און טונקעלער ערד.
וועמען זוכן מיט פייער און בייטשן אין סטעפ
די וועסטערנער אויף די ווייסע פערד ?
ווי ווילדע פייגל שרייען אין פלי
די וועסטערנער אויף די ווייסע פערד ?
נאָר דער טויט נעמט קיינמאָל נישט אָפּ דאָס געשאַנק,
וואָס ער האָט שוין איינמאָל געשאַנקען דער ערד —
און אומזיסט, וואָס מען זוכט דזשאַן וויבלע.

אָבער נישט די מכשפה בוגלי וואָן דיל,
וואָס שפילט אויף די האָר ווי אויף סטרונעס אין ווינט,
און וואָס גלויבט אין אַלי, וואָס זי הערט אין ווינט,
נאָר דער אַלטער בול — אז געבענשט איז זיין בלוט. —
ווי דער אָוונט-הימל ליכטיק און גוט,
איז דאָס ליד, וואָס ער זינגט צו די קינדער פאַרנאכט.
און עס קאָן דאָך ניט זיין, אז ס'איז אויסגעטראַכט ;
דער אַלטער בול — געבוירן בלינד,
האָט דאָך ליב, ווי די זון, דעם טויטן העלד —
דזשאַן וויבלע פון ווייסן אַלאַסקא !

רויטהויטיקער פריינט מיינער — ווער איז דער העלד,
וואָס זיין בלוט האָט געברענט, ווי די זון אין דער וועלט ?
דזשאַן וויבלע פון ווייסן אַלאַסקא !

רויטהויטיקער פריינט מיינער, — ווער מיט זיין טויט
האָט באַצירט, ווי מיט גאָלד, אונדזער בלינדע הויט ?
דזשאַן וויבלע פון ווייסן אַלאַסקא !

און ווען די לבנה אין פינצטערן סטעפ
גייט אַ בלוטיקע אויף איבער אונדזערע קעפּ,
ווער שוועבט פאַר אונדז, ווי אַן אַדלער פאַרויס
ווען עס לעשן זיך אַלע וואונדן אויס ?
דזשאַן וויבלע פון ווייסן אַלאַסקא !

אַ, וואונדיק האַרץ מיינס, — זינג מיר דיין ליד
פון דער גרויסער און טונקעלער ערד,
וועמען יאָגן מיט פייער און בייטשן אין סטעפּ
די וועסטערנער אויף די ווייסע פערד ?
ווי ווילדע פייגל שרייען אין פלי
די וועסטערער אויף די ווייסע פערד,
נאָר דער טויט נעמט קיינמאָל נישט אָפּ דאָס געשאַנק
וואָס ער האָט שוין איינמאָל געשאַנקען דער ערד —
מיין פאַרלאָשן בלוט — דזשאַן וויבלע !

.1924

מיין פעטער יונאלע

אן אַרימאָן, אַליין, מעג שטיין באַם פענצטער ווען די זון פאַרגייט,
ער האָט אַ האַלדז, ווי באַ אַ האָן צום שעכטן אויסגעצויגן.

און דעם אַ חוץ — נישטאָ קיין געלט אין בייטלען, אונטער אויגן
וואָס נעמען פונם טאָג מישטיינסגעזאַנט, די לעצטע ליכטיקייט.

מיט אַ באַגרעבער איז שוין ניט אזוי. פאַרנאַכט באַ אים אין בליק
אַ פּראָסט אזא, צו האַלטן הינט אויף קייטן אַרום פייער.

דאָס פנים זיינס דאָס בלויע באַם גוט-אָוונט, קען זיין טייער
פאַר דעם, וואָס היט אַ טאַטן אויפן טויטנבעט — ירושה-גליק.

מיין פעטער יונאלע — אַ קלעזמער. — באַרד נישטאָ.
און האַלדז נישטאָ. — בלוז גאַמבע מיט אַ ליסע-קאַפּ איז דאָ.

און נוידערס אין אַ ראָד, ווי ווייבער דריי וואָס קיצלען זיך פאַרנאַכט.
פאַרגלייכן צו אַ פויק זיין בויך, וועט זיין שוין צוגעטראַכט.

נאָר ניט — וואָס ר'האַט דאָס דריטע ווייב שוין אָפגע'גט,
און ניט די אויגן וואָס מען זעט זיי ניט, ווייל ר'איז צו פעט.

מיך אַרט — וואָס ער באַם פענצטער אָוונט-צייט מיט זיין געזאַנג
דערמאָנט אָן עפעס אויך, ס'איז גאַרנישט — נאָר סע טוט מיר באַנק.

א מאַדנע בילד; א שטוב, א פענצטער, און א בוים מיט צווייגן
וואָס רעדט פון דעם, וואָס אַלע ווילן זיך אַליין פאַרשווייגן.

און פון דער ווייט די זון פון אָוונט — קיילעכדיק און רויט
ווי פעטער יונאַלע — שוין דריי־און־צוואַנציק־יאָר אז ער איז
טויט ---

און שטייט די נאָז צום שויב, און הערט זיך אין
צום קלויס־טערגלאַק וואָס זינגט, ווי ער אין הימל־אַרין —

און אונטער אים די קינדער אַרום פירל אויך (אויף דר'ערד) -
זיי וויינען ניט,
נאָר שאַקלען זיך ווי ס'פערטע ווייב, מיט א שטיק ברויט
אין האַנט, און זינגען מיט.

צום ערשטן באַם און מיטן פּיסק אין ברויט אַרין און — האַם
און נאָכדעם ביים, כּוּם און באַם און ווידער האַם און יאַמטשערדראַם.

זרחי צו מירטלען

גאלדערנער מאָרגן אויף פענצטער און דעכער,
מירטל, מיין לעבן,
די זון מיטן הימל — אַ גאלדענער פעכער,
איבער דער וועלט — אַ גאלדענער פעכער,
מירטל, מיין לעבן,
וואָס זאָגן אין גאָרטן פייגל און בלומען,
מירטל מיין לעבן?
זיי זאָגן די נאכט האָט מיטגענומען,
מיט זיך אונדזער טרויער מיטגענומען,
מירטל, מיין לעבן,
דער וועכטער וויל אונדז בלויז פארפירן,
מירטל, מיין לעבן,
דער טרויער — זאָגט ער — געגאנגען שפאצירן,
מיט דער נארישער גאלדענער פאווע שפאצירן,
מירטל, מיין לעבן,
נאָר דער מאָרגנוינט אין די בויער ווייסט בעסער,
מירטל, מיין לעבן,
דו הער, ווי ער ברומט — אזוי ווי פון פעסער,
אזוי ווי פון צוואנציק-הונדערט פעסער,
מירטל, מיין לעבן,
און ער האָט דאָך אליין באַגלייט אונדזער טרויער,
מירטל, מיין לעבן,
באַגלייט ביז צום גאלדענעם מאָרגנטויער,
ביז צום גאלדענעם מאָרגנטויער,
מירטל, מיין לעבן.

איך האָב דאָך געהאַט

איך האָב דאָך געהאַט אַ בלויע פּרינצעסן,
וואו איז זי אַהינגעקומען?
אַזוי ווי אַ שקאַרפעטקע אונטער די הענט
באַנאַכט ווען מען כאַפט זיך אויף און סע ברענט.
פונקט אַזוי איז מיר נעלם געוואָרן
מיין ליכט, מיין פּרינצעסן אינמיטנדערינען
און גאט ווייס וואו מען קאָן זי געפינען.

נאָך עפעס דאַכט זיך, געהאַט און פאַרלוירן:
מיין רויטן חדר־לאַמטערן,
פון רויטן פּאַפּיר האָט אים מיר געמאַכט
מיין טאַטע, נעכטן אין דער בלינדער נאַכט,
ווי פאַרכאַפט פון אַ שד איז ער נעלם געוואָרן
און מיט אים אויך מיין טאַטע אינמיטנדערינען,
און גאט ווייס וואו מען קאָן אים געפינען.

נאָך עפעס, דאַכט זיך, געהאַט און פאַרלוירן:
זיך אַליין האָב איך פאַרלוירן,
אַפּשר האָבן מיך מענטשן געזעען דאָדאַרט,
אַדער ערגעץ־וואו אויף אַן אַנדער אָרט
זיך שלאָפּן געלייגט און נעלם געוואָרן,
ווי אין וואַסער אַריין אינמיטנדערינען,
און גאט ווייס וואו מען קאָן מיך געפינען.

זרחי עליו השלום

ביסט גרוי, זאגט מיר, זרחי, דערפאר ווייל דיין טאטע
האָט אַלערליי משקאות געזשליאַקעט ווי וואסער.
ביסט גרוי, ווייל אזוי ווייל די שלאנג און דער טיגער
די ביוזקייט אין דיר און דער מענטשן-פארהאַסער.

צי בין איך ניט גרוי אפשר, וועלט-חכם זרחי,
דערפאר ווייל עס האָט מיך אַ וואַלקן פאַרלוירן?
צי קען דען ניט אמת זיין, אז עס האָט מיך
מיין מאמע, אַ גרוי-גראַען נעבעך געבוירן.

און אפשר גאָר בין איך אין זאַנצן אַ בלאַנדער,
און דיר נארן אָפּ דינע אייגענע אויגן.
דו גלויבסט דאָך אין אַלץ ווי אַ קינד אזוי נאַריש —
פאַר דיר איז דאָך רעכט אז אַ קאץ איז געפלוין.

אַיי, וועסטו דאָך פרעגן: וואו פאַרט איז דער אמת?
דאָס, זרחי, פרעג א יך דאָך, — וואָס ווייסן מיר טאַקע?
מיר ווייסן דאָך אַלע נאָר דאָס וואָס מיר ווייסן,
און ווייסן דאָכיי אז מיר ווייסן אַ מכה.

באנגדיל, קירליקי און די גאסנפרוי

איינמאל פארנאכט, ווען באנגדיל איז געזעסן אויפן בארג, מיט אויגן ארויף, און א צוויי־דריי שפיל געטאָן אויף זיין דודקע, האָט קירליקי זיין חבר, דאָס גרויע קארליקל, צו אים אזוי געזאָגט:

— עס דאַרף דיר נישט באַנק טון מיין ליבער, וואָס דו קענסט נישט פליען. די ליכטיקייט וואָס שטרעקט זיך צו דיר אַ פאַר־וויינטע, ווען דו טוסט אַ צוויי־דריי שפיל אויף דער דודקע, איז נישט זייער ווייט און נישט זייער הויך, זי איז אונטן אין שטאַט. און אויב דו ווילסט גיין צו איר, וועל איך דיר ווייזן דעם וועג. האָט זיך באנגדיל אויפגעהויבן און איז געגאַנגען מיט אים.

איז מען געקומען אין וואַלד, איז קירליקין זייער קאַלט געוואָרן, האָט באנגדיל אַ צוויי דריי שפיל געטאָן אויף זיין דודקע, האָט אַ ווילדע חיה אויסגעטאָן איר פעל פון זיך, און זי אַוועקגעגעבן קירליקין פאַר אַ קלייד אויפן לייב, איז דאָס אים זייער געפעלן געוואָרן.

איז באַ קירליקין אויסגעגאַנגען דאָס ברויט וואָס ער האָט מיטגענומען אין וועג, ווייל ער איז געווען אַ גרויסער עסער, האָט באנגדיל ווידער אַ צוויי דריי שפיל געטאָן אויף דער דודקע, האָבן די פעלדרייז טאַנצנדיק, עסן געבראַכט פאַר קירליקין, איז דאָס אים ווידער זייער געפעלן געוואָרן.

ווען אָבער מען איז שוין געקומען אין שטאַט אַרײַן, און קירליקי האָט געדאַרפט ווייזן באנגדילן דעם וועג צו דער ליכטיקייט וואָס האָט געוויינט צו אים, האָט ער אים אָנגעוויזן אויף אַ יונגער פרוי, וואָס איז געשטאַנען באַם טורעם אונטן, לעבן לאַמטערן—נאָך צוגיין צו איר האָט ער נישט געלאָזט.

—ערשטנס — האָט ער אים געזאָגט — וויינט זי נישט, און דאָס איז דאָך אַ סימן אז זי איז נישט דיינע. און צווייטנס, קען איך זי פריער פאר דיר.

— וואָס־זשע האָסטו מיך גערופן? — פּרעגט באַנגדיל. ענטפערט אים קירליקי, אז ער האָט אים גערופן, ער זאָל נישט פאַרלאַנגען, ווייל ער האָט נישט.

ווי אזוי באַנגדיל איז דעמאָלט פּלוצלינג אויפן סאַמע שפיץ פונם טורם אַרויפגעקומען, ווייסט ער אַליין נישט. נאָר אז ער האָט זיך שוין געזען אויבן, אזוי ווי אין דער היים וואַרן באַרג, האָט ער זיך דערמאָנט אויף וואָס עס וואַרט זיין חבר קירליקי אונטן.

דאָס מאָל אָבער, ווי נאָר ער האָט אויפגעהויבן זיין דורקע, און אַ צוויי דריי שפּיל געטאָן, האָט די יונגע פרוי אונטן אויס־געשטרעקט די הענט און איז אַרויפגעוואָקסן צו אים, אזוי ווי דורך אַ וואונדער.

און אזוי ווי דער טורעם האָט זי שוין מער זיך נישט געקענט פאַר־שמעלן פאַר דעם ליכט פון דער אָונט־זון, איז זי טאַקע געווען זייער ליכטיק, האָט באַנגדיל נאָך אַ צוויי־דריי שפּיל געטאָן אויף זיין דורקע, האָט זי שוין געוויינט אויך — אזוי אז אפילו אַ בלינדער פון אונטן וואָלט דאָס געקענט זען, ווען ער וואָלט נאָר דעם קאָפּ אויפגעהויבן.

— האָסטו נישט געזען מיין חבר קירליקי, יונגע פרוי?

— ער דרייט זיך אונטן ווי אַ קליין פליגעלע אַרום דעם זויס פון מיין לאַנגן רויטן קלייד, און ער זוכט זיין חבר באַנגדיל, ער זאָל פאַר אים אַ צוויי דריי שפּיל טון אויף דער דורקע.

ווערט מירטל ברוגז

ווערט מירטל ברוגז, זעצט זיך לעבן אים און שווינגט: שטעלט אָן
לייב בער די אויגן אין זאמד אַרײַן,
זעט ער אַ ליכטיקייט, וואָס גייט אויף איבער אַ וואַסער ערגעץ,
וואָס איז בלוי, ווי דער הימל און שטיל.
זעט ער אַ פעלד מיט בלומען פון ווייטנס, וואָס זעט אויס ווי אַ
פֿייער וואָס טוט קיינעם קיין בײַז ניט.
ווייסט ער דאָך, אַז דאָס איז זיין בענקשאַפט, וואָס קומט צו אים.
שטרעקט ער אויס די הענט צו איר און ער פרעגט: וואָס ווילסטו,
מערליוואַ טאהאַראַ?
זאָגט זי: נעם אַרונטער דעם צלם, דעם גאַלדענעם, פון מיין האַלדו,
טו מיר אויס מיין טרויערקלייד דאָס פינצטערע.
איך קען שוין מער נישט הערן, ווי עס וויינט די שיינקייט פון
מיינע גלידער אויף מיר.
לייב איז מיר געוואָרן מיין לייב און איך וויל שוין מער נישט זען
אויפן צלם, דיך, מיין מאַן —
דיך מיין קינד דאָס נישטגעבוירענע.
ווער עס האָט לייב בלומען, באַגיסט נישט מיט צעלאָזן בליי דאָס
שטיקל ערד אַרום זיין הויז.
מיר האָט מען אויגן ווי בלומען געגעבן און מיך איינגעשלאָסן
צווישן גרויע ווענט —
מיט פענצטער-גראַטעס אייזערנע.
און דיר האָבן זיי אָנגעטאָן אַ דערנער-קרוין, איך זאָל וויינען
פון שלאָף,
ווען איך חלום דיין קאַפּ אויף מיין האַרצן.

הערט לייב בער, מערליווא טאהארא וויינען,
זעט ער זיך אליין א בערגל ערד אויף טויטן-פעלד,
נאָר איר פנים איז בלייבער ווי דער חלום פון טויט,
און ציטערדיקער פונם אָונט-ווינט איבער די טויטן-שטיינער
איז איר טרויער.

וואונדערלעכסטע רעמענישן פון דער וועלט — פרויען
אויסגע'חלומ'טע —

צו אים, דעם בערגל ערד, רעדט מערליווא טאהארא:
— סארא אַרימקייט עם האָט אייביק אַרויסגעוויינט פון דיין שוויגן,
לייב בער,

ווען דער אומעט פון דער וועלט וואָלט אַרויסגעוואָקסן, ווי אַ וואַלד
פון דער ערד,

וואָלט ער נישט געקענט אויסשפרייטן אזא פינצטערניש אַרום זיך,
ווי דו, מיט דער ליכטיקייט פון דיינע אָפענע אויגן, לייב בער.

ווען דער גייסט פון דער פינצטערניש וואָלט אַרומגעגאַנגען מיט
טריט, וואָס מען הערט איבער דער וועלט,

וואָלט ער נישט געקענט אַרויפלייגן אזא שווערסקייט אויף מיין האַרצן,
ווי דיין קאַפּ, ווען איך האָב אים געזען אַ געבויגענעם אין זאַמד אַרײן.

— סאַראַ בלוטיק וואונדער דאָס איז, ווען מען טראַכט וועגן דעם.

מיליאָנען יאָרן שוין, אז דער פּויגל אין טרויערבויים

הערט וויינען מערליוואַ טאהאראַ איבער דעם בערגל ערד.

מיליאָנען יאָרן שוין, אז ער אָטעמט איין אין פאַרלוירנקייט:

ווען זי וויינט איבער דעם בערגל ערד,

זוער היט זיין בלוט,

עס זאָל נישט ווערן פאַרסמ'ט, אינאיינעם מיט דעם טרויערבויים,
וואָס בליט

איבער דעם בערגל ערד?

וואָלט לייב בער געווען אַ שטריק. וואָס בלייבט פון אַ געהאַנגענעם,

וואָלט אים נישט ווי געטאָן, וואָס מען טיילט זיך מיט אים.
אַבער מיט אַ העמדל פון אַ קינד, וואָס דאַרף קומען, טיילט זיך
דאָך קיינער ניט.

מעג ער דאָך פּרעגן באַ מערליווא טאַהאַראַ:
— וואו איז דאָס העמדל, דאָס ווייסע, וואָס האָט געוואַרט אויף אים
איידער ער איז אויף דער וועלט געווען?
פאַרוואָס שווייגן די לעבעדיקע אַלע פון איבער דער ערד
און די טויטע פון אונטער דער ערד?
פאַרוואָס זאָגן זיי נישט דעם וויינענדיקן לייב בער:
— וואו איז אַהינגעקומען זיין העמדל, דאָס ווייסע, וואָס האָט
געוואַרט אויף אים
איידער ער איז אויף דער וועלט געווען?

זאָל מען אויפשרייבן מיט זיין בלוט אויף אַ פאַרמעט מיט
גאָלדענעם ראַנד.

— ווי פאַוועס מיט זייערע שאַטנס,
איז אַ וויינגאַרטן ערנעץ אַ רייכן, אונטער דער זון,
גייען יונגע פרויען שיינע שפּאַצירן
מיט גרויזגראָע אַלטע חכמים — קליינע ווי שרויטלעך, איבער
דער גרויסער וועלט.

— ליי מיר אַ מאַנטל, ברודערל מיינס,
— ליי מיר אַ מאַנטל, ברודערל מיינס,
— ליי מיר דיין ווייסן מאַנטל, ברודערל מיינס,
— ליי מיר דיין רויטן מאַנטל, ברודערל מיינס!
נאָר די חכמים, קליינע ווי שרויטלעך,
ריידן מיט מויל און מיט הענט און מיט אויגן צו זייערע יונגע שיינע
פרויען.

פון וועגן דער ליבע, וואָס וואוינט צווישן מענטשן;
און זיי הערן נישט דאָס געוויין פון דעם איינעם,
וואָס גייט אַרום נאַקעט פון זינט זיין געבוירן.

הערן נישט דאָס געוויין פֿון דעם איינעם,
וואָס קיינער האָט אים נישט ליב.

מערליווא טאהארא,
שיין ואיז דער אויפגעבלאָזענער זייפֿן־שויס, —
ער דערמאָנט אָן רעגנבוין די קליינע קינדער,
לייב בער האָט זאָמד פאר די אויגן,
און ווי אַ פאַרסאזשעט־לעמפל אין אים ברענט זיין בייזקייט
צו דיר —
דעם וואונדערלעכן גאָרנישט! — — —

1925

די רויטע רייטער און דער פרינץ — דער הונט

פארטאג אויפן בית עולם האָט זיך אָפגעשטעלט אַ סטאָדע הינט און מיט די מאָרדעס צו מזרח אָנגעהויבן אַרויפּוואַיַען צו דעם רויטן שטיק הימל, אַז עס האָט זיך אויסגעראַכט, נישט אַנדערש, ווי זיי ווילן דעם טאָג צוריק אין זיין באַהעלטעניש פאַריאַגן.

מיטאַמאָל האָט די „זי“, וואָס איז געווען צווישן זיי און געשטאַר נען לעבן אַן אַלטער מצבה, אַרויסגעלאָזט אַן אָפּגעהאַקטן קוויטש און זיך אָנגעהויבן וואַרפן, אַרויסגעלאָזט אַן אָפּגעהאַקטן קוויטש און זיך נישט געקענט אַרויסרייסן.

און ווי שוידערלעך דאָס זאָל נישט אויסזען, איז דאָס אָבער פאַרט אמת. אַ מענטש מיט אַ בלויען אָנגעשוואַלענעם פנים האָט זיך געהאַלטן מיט זיינע ביידע דאַרע הענט אַרום איר בויך און האָט זיך מיט אַן אָפּן מויל פון אונטער איר געצויגן צו אירע אייטערס.

נאָר זי, ווי אַלע הינט, צוגעוואוינט צו מענטשן, — ווען זי האָט דערפילט, אַז מען וויל איר קיין ביזו נישט טאָן, האָט זי זיך באַרואיקט: בלוזי מיט די אויגן אירע אַנטקעגן דעם רויטן הימל האָט זי אזוי ווי שטומערהייט געוויינט.

סע האָט זיך אויסגעראַכט, ווי זי זאָגט צו דער זון: אַט האָסטו דיר דעם מענטש, דעם גאט פון דער וועלט אויך אונטער מיין בויך.

וועגן די קנעפ, די גאָלדענע, אויף דעם שפּענצער פון דעם מענטש, און וועגן די עפּאַלעטן מיטן קאַלנער האָט די צויג נישט געטראַכט, ווייל חיות האָבן אין זייערע טראַכטונגען אויך אַ גרעניץ. אזוי ווי

זיי אליין גייען אָנגעטאָן בלוזי אין זייער אייגענער פעל, האָבן זיי קיין שום פאַרשטעלונג נישט וועגן דעם, וואָס עס טוט זיך באַ די מענטשן צוליב די קליידער וואָס זיי טראָגן.

דאָריבער איז איר אויך נישט איינגעפאלן פון וואָנען אַ מענטש אזא קומט אַהער. גענוג אז ער איז דאָ און ליגט אונטער איר באַ די אייטערס, וואָס זיינען לידיק .

זי האָט בלוזי מורא געהאַט (דאָס האָט מען אויך געזען אין אירע אויגן), ער זאָל נישט אויסציען באַ איר דאָס בלוט פון לייב, ווייל אז ער איז הוננעריק — דאָס האָט זי געפילט.

נאָר דאָ אָבער האָבן אַלע הינט אויפגעהערט וואָוען, און מיט אויסגעשטרעקטע העלדזער און אָנגעשפיצטע אויערן זיך אַ ווענד געטאָן צו מערב.

אויף דעם בערגל דאָרט צווישן ערד און הימל האָבן זיך פון דער פינצטערניש אַרויס, אזוי ווי אַרויסנע/כישופ'ט צוויי גע- שטאַלטן אויף פערד.

אין אָנהויב זיינען זיי געזעסן מיט די הענט איבער די אויגן, אזוי ווי מענטשן, ווען זיי ווילן קוקן ווייט.

קען זיין, אז ווען די מאָרגנדזון וואָלט זיי נישט באַלויבטן וואָלט מען זיי אינגאנצן נישט געזען. אזוי אָבער האָבן זיי אויסגעזען ביידע מיט פערד און שפיו, אזוי ווי פון איין שטיק פייער פון דער ווייטנס.

צי די רייטער האָבן דערזען די הינט, נאָך איידער זיי האָבן ווידער אָנגעהויבן וואָיען, קען מען ניט זיכער זיין — אפשר יע און אפשר ניט. — נאָר ווען זיי האָבן זיך אַ לאַז געטאָן אהין מיט קעפ און שפיון פאַראויס, האָט זיך געדאַכט, אז צוויי גרויסע פייערדיקע פייגל פליען און אז מען דאַרף אַנטלויפן. און אויך די צויג האָט זיך אַרויסגעריסן און טאַקע (אזוי ווי זי האָט פרייער גע- טראַכט), מיט אַ צעבלוטיקטן אייטער.

— ביסטו דאָס דער פרינג, וועמען מיר דאַרפן ברענגען אַ טויטן? זאָגן די רייטער אזוי צו דעם מיט דעם בלוזי-געשוואָלענעם

פנים אויף דער ערד, וואָס קוקט אויף זיי מיט אַן אָפֿן מויל, מיט בלוט־פֿלעקן אויף דער מאָרדע, און שוויגט. איינער פֿון די רייטער, דער מיט די קליינע אויגן ווי פֿאַסיקלעך, מיט רויטן קרייך אָנגעצייכנט, פרעגט נאָכאַמאָל:

— וואָס שוויגסטו, דו הונט ?

צעעפֿנט דער אויף דער ערד נאָך מורא'דיקער דאָס מויל, שטלעט אָן אַ פֿאַר אויגן, ווי פֿון גלאַז, פֿרואווט זיך אויפהויבן, בלייבט שטיין אויף אלע פיר און הויבט אָן אונטערשפּרינגען. גיט זיך אַ שוואונג אַ שפּיז צום שלידער, — בויגט זיך דער מענטש צו דער ערד אויף די קני, און מיט הענט אויסגעשטרעקטע ווי פֿאָדערשמע לאַפּעס און מיטן גאַרגל אַרויף־צו בלייבט ער זיצן אַזוי. פרעגט מען אים נאָכאַמאָל פֿון אַ פֿערד אַרונטער, הויבט ער אָן וואַיען, קודם שטיי, נאָכדעם העכער און נאָך העכער. דערהערט זיך פֿון אַן אַנדער ווינקל אויפֿן בית עולם נאָך אַ הינטישיגעוויין און פֿון אַן אַנדער ווינקל נאָך איינס, ביו מען וואַיעט שוין אַרום און אַרום, אַזוי אַז די הינט זיינען זיך צעלאָפֿן אין אלע זייטן. דער אָבער וואָס מיט דעם געשוואָלענעם פֿנים זעט שוין אַפּילו נישט די שפּיז, וואָס האָט זיך אויפֿגעהויבן אים צו טרעפֿן; נאָר צו דעם שטיק רויטן הימל, וואו די זון גייט אויף, וואַיעט ער שוין, און מיט אַזאַ אויסגעצויגנקייט און מיט אַזאַ אימה, אַזוי ווי אַ גאַנצער וואַלד פֿון טוויזנטער יאָר צוריק וואָלט זיך אין אים אויפֿגעוועקט.

שוין קראַמפֿן זיך באַקנביינער באַ דעם רייטער מיט די רויטע פֿאַסיקלעך אויף דעם אָרט פֿון די אויגן; שוין קראַמפֿט זיך די פּויסט זיינע וואָס האַלט אַ שפּיז אין דער הויך. איין בלייז וועט עס טאָן, און דער אַרויפֿגעריסנער גאַרגל, וואָס וואַיעט, וועט זיצן אין דער מיט פֿון דער שפּיז אַזוי, אַז ווי אַ צלם וועט ער אויסזען. נאָר דאָ הויבט זיך אויף די האַנט פֿון דעם אַנדערן רייטער, און די אויגן זיינע, וואָס זיינען גרויס און ליכטיק אַזוי, אַז באַנאַכט וואָלט מען זיי געקענט אָננעמען פֿאַר צוויי שטערן, וואָס וויינען, — שטעלט ער זיי אָן אויף דעם מיט דער אויפֿגעהויבענער שפּיז, אויף

זיין ברודער, און פאָמעלעך, קוים וואָס דאָס אויג קען זען, הויבט זיך אָן אַראָפּלאָזן יענעמס אָרעם. דער אָטעם איז נאָך פייער, — דאָס דערקענט מען אָן די ברוסטביינער, ווי זיי הויבן זיך און פאַלן, און אַז די אויבערשטע ציין זיצן נאָך, ווי אייזן, אויף די אונטער־שטע, — דאָס ווייזט די מאָרדע, נאָך די שפיז מיטן קאָפּ אינאיי־נעם זינקט פּאָמעלעך, האָר־פּאָמעלעך. עס דערמאָנט שיר נישט אָן דעם קאָפּ, אָן דעם ברעכן זיך וואָס אַ מענטש פירט מיט אַ ווילדן אָקס, וועמען ער האַלט שוין באַ ביידע הערנער. אַ גרויס וואונדערלעך געזאָנג פון שווייגן איז צו הערן געווען אין דעם דאָזיקן ראַנגלען זיך. בייגעקומען אָבער האָבן די ליכטיקע אויגן און נישט די פּויער מיטן שפיז.

— גערעכט ביסטו, ברודער, — האָט זיך יענער געבוויגן פאַר אים — הייליק דאַרף זיין דאָס געבאָט פון אַ וויינענדיק פאַלק. אַרויסגעשיקט האָט מען אונדז נאָך דעם בלוט פון די מענער מיט די גאָלדענע קאָלנערס, נאָך נישט נאָך דעם בלוט פון אַ הונט, וואָס איז הונגערדיק צום שטאַרבן.

און טריט באַ טריט, — אַזוי ווי אויסגע'חלומ'ט פון איין האַרץ, וואָס האָט זיך אין פּיין געהייליקט און אין דער ריינקייט פון דורות, — זיינען ביידע רייטער אַוועקגערופן ווייטער אויף דעם וועג, אַנטקעגן דעם רויטן שטיק הימל, וואו די זון איז אויפגעגאַנגען. און פון הינטער זיי איז נאָכגעשפרונגען אויף אַלע פיר דער מענטש, מיט דעם בלויען אָנגעשוואַלענעם פנים, און ער האָט געוואָיעט אַזוי יאָמערלעך, אַז אַלע הינט, וואָס זיינען זיך צעלאָפּן, האָבן זיך אומ־געקערט און מיט אים אינאיינעם נאָכגעוואָיעט די צוויי רייטער, אַזוי לאַנג ביז זיי זיינען אַריינגערופן, מיט געבויענע קעפּ, אין דער זון אַרײַן...

